Nijmegen

Economische Visie 2.0

Mei 2025

Voorwoord

Nijmegen is een woon- én werkstad. Steeds meer mensen wonen en werken hier. Als oudste stad van Nederland met een jong karakter (Old City, Young Vibe), trekken we jaarlijks veel studenten van Radboud Universiteit, HAN en ROC. We willen hen binden aan de stad om pendel, arbeidsmarktkrapte en vergrijzing tegen te gaan en onze voorzieningen te versterken.

Nijmegen heeft een breed economisch profiel van Health & High Tech tot een sterk mkb. De stad biedt een krachtig ecosysteem met bedrijventerreinen, campussen en een bruisende binnenstad. Ook buiten deze locaties, in de wijken, is volop ondernemerschap, zoals bij de vele zzp'ers.

Met Health & High Tech (H&HT) hebben we een sterke pijler onder onze economie, dankzij bedrijven als NXP en Nexperia en een sterk medisch cluster (bijv. Het Donders Instituut en het Parkinson-expertisecentrum). Onze economie drijft op een mix van bedrijven, onderzoek en talent, in een stad met bewoners die creatief, gedurfd, sociaal en duurzaam zijn. Nieuwe uitdagingen zoals de grondstoftransitie, netcongestie en de energietransitie vragen om actie. Tegelijkertijd biedt onze ligging aan de drukst bevaren rivier in de Rotterdam-Duisburg-corridor kansen.

Mijn ambitie: passend werk creëren! Het doel van 10.000 banen in 10 jaar is ruim overtroffen met 14.000 extra banen sinds 2020. Nu ligt de focus op "brede welvaart" en een betere aansluiting van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Het zijn de ondernemers die zorgen voor werk, daarom versterken we het ondernemersklimaat.

De Monitor Ondernemersklimaat toont aan dat ondernemers positief zijn: 85% verwacht stabiliteit of groei. We blijven inzetten op economische ontwikkeling en verbinding. De sleutel tot succes: ondernemers samenbrengen en kennisdeling faciliteren. Met werkbezoeken en accountmanagement zorgen dat we weten wat er speelt. Met zorgvuldige inzet van beperkt budget, zetten we ontwikkelingen in gang en sturen die, samen met ons actieve netwerk, in de goede richting.

Nijmegen speelt landelijk een steeds grotere rol. Dat vraagt om herkenbare citymarketing en het uitbouwen van onze positie als H&HT-stad, terwijl we werken aan noodzakelijke bereikbaarheid. Samenwerking met de regio is essentieel. We versterken bestaande bedrijven en trekken innovatieve ondernemingen aan in nauwe samenwerking met regiogemeenten, The Economic Board, de Provincie en Groene Metropoolregio.

Deze Economische Visie is een actualisatie, geen nieuwe koers. We bouwen voort met een vernieuwd uitvoeringsprogramma rond zes actielijnen.

John Brom
Wethouder Economie en Werk & Inkomen

Inhoud

Voorwoord **2**
1. Inleiding **4**
Waarom een nieuwe EV 2.0 4
Het proces 4

2. Doel, resultaat, uitgangspunten **6**
Doel 6
Terugblik 6
Hoe verder 7
Uitgangspunten 8
Een nieuwe ambitie: indicatoren brede welvaartsindex 9

3. Nijmegen werkstad! **11**
Trends en ontwikkelingen 11
Nijmegen: centrale plek in landelijk netwerk 12
Het economisch profiel 13
Het ondernemersklimaat 15
De arbeidsmarkt 16

4. Uitvoeringsagenda EV 2.0 **17**
Actielijn Excelleren 18
Actielijn Innoveren 26
Actielijn Duurzaamheid 31
Actielijn Ondernemerschap 39
Actielijn Human Capital 50
Actielijn Ecosystemen 59

Bijlage 1. Signalen uit de werkbezoeken **72**

Bijlage 2: Bronnen **77**

1. Inleiding

In dit hoofdstuk lees je:

- Waarom nu een nieuwe EV 2.0
- Beschrijving proces

Waarom een nieuwe EV 2.0

Nijmegen blijft groeien. De stad heeft een sterke regionale werkfunctie en wil deze ook behouden. Het algemene beeld van de Nijmeegse economie is overwegend positief. Nijmegen is economisch en demografisch gezien de motor van de regio. Macro-economische factoren hebben een belangrijke invloed op ondernemers en hun bedrijfsvoering. Toch kunnen we met onze lokale aanpak een bijdrage leveren aan het verbeteren van het vestigingsklimaat in de stad. De huidige Economische Visie heeft een looptijd van 2020 tot 2025. Afgelopen jaar hebben we gebruikt voor de actualisatie van deze visie om te komen tot een Economische Visie 2.0 (‘EV 2.0’).

We bouwen voort op de positieve ervaringen die we afgelopen periode hebben opgedaan. Dit houdt in:

- We houden vast aan de twee centrale thema’s: “human factor” (oftewel: het zijn de mensen die de economie maken) en “techniek” (oftewel: ieder bedrijf wordt steeds meer een “tech-bedrijf”);
- Ook de daaraan gekoppelde zes actielijnen zijn nog steeds actueel. Alleen de actielijn circulariteit stellen we bij tot de actielijn duurzaamheid, omdat ook thema's als klimaat en energietransitie , naast circulariteit, deel uitmaken van deze actielijn;
- Tegelijkertijd hebben we op basis van trends en ontwikkelingen extra accenten gelegd en nieuwe onderwerpen opgenomen.

In deze nieuwe Economische Visie 2.0 presenteren we het economisch profiel van onze stad. We schetsen de ontwikkelrichting, kijkend naar de kansen en bedreigingen die op ons afkomen. Daarnaast maken we een nieuw begin met het uitvoeringsprogramma met projecten voor de komende vijf jaar.

De Economische Visie draagt bij aan de ambitie uit de Stadsbegroting om niet alleen een aantrekkelijke stad te zijn voor bewoners en bezoekers, maar ook voor werkgevers én werknemers. We willen een bruisende stad zijn om te wonen én te werken.

Het proces

Ieder goed beleidsproduct begint met een analyse van actuele onderzoeken en recente beleidsdocumenten naar de stand van de Nijmeegse én landelijke economie. Met deze kennis op zak zijn we in gesprek gegaan met het netwerk van en rond ondernemende partijen in de stad. Onze indruk: blijven investeren heeft succes. Tegelijkertijd zijn er belemmerende factoren (denk aan netcongestie en stikstof) die invloed hebben op bedrijven en wellicht in onze aanpak leiden tot andere of bijgestelde keuzes.

Het “ontmoeten” staat centraal. Door ontmoetingen ontstaat innovatie en komt nieuwe energie vrij. Ontmoeten doen we op verschillende manieren. Het begint met een

wethouder en een Vakgroep Economie met een beleidsteam en zeven accountmanagers, die veel op werkbezoek zijn in de stad en signalen ophalen bij ondernemers en kennisinstellingen. Er zijn “toevallige lunchontmoetingen” met de wethouder en ondernemers geweest, steeds met vier ondernemers aan tafel. Ondernemers kunnen ook met concrete vragen bij het OndernemersPunt terecht.

Het is gelukt om een netwerk van toonaangevende bedrijven op te bouwen, dat meedenkt en meedoet. Dat gaat niet vanzelf, maar is het resultaat van een meerjarige aanpak. Ons netwerk bestaat uit totaal verschillende ondernemers: van techbedrijf tot mkb’er, van starter tot CEO van een groot toonaangevend Nijmeegs bedrijf.

We hebben stapsgewijs in gesprek met de stad toegewerkt naar een actualisatie van de Economische Visie toe:

- Tijdens grote **Inspiratie- en netwerkbijeenkomsten** met circa 250 deelnemers uit ondernemend Nijmegen over duurzaam ondernemen en cybersecurity.
- **Verdiepingscafés** rond het thema “Human factor” en het thema “Techniek”. De opzet is steeds in gesprek gaan met een vijftigtal ondernemers en kennisinstellingen over actuele thema’s.
- **Ronde tafel bijeenkomsten** met bedrijven en kennisinstellingen. Hier is opgehaald wat niet mag missen in een geactualiseerde Economische Visie voor onze stad

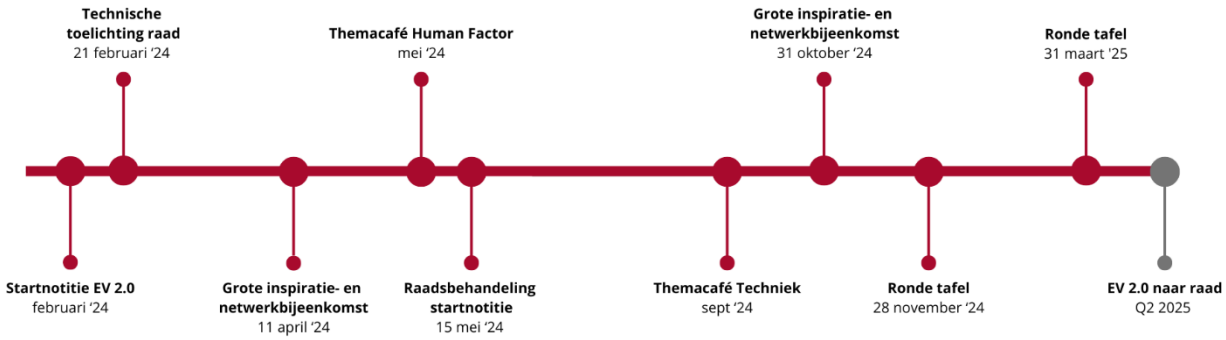

2. Doel, resultaat, uitgangspunten

In dit hoofdstuk lees je:

- Doel
- Korte terugblik
- Hoe verder: wat nemen we mee in de nieuwe EV
- Uitgangspunten
- Een nieuwe ambitie

Doel

We willen een nabije en rechtvaardige stad zijn, waar het goed toeven is. Een stad waar het goed is om te verblijven én te werken. We zijn een echte woon-werkstad. De afgelopen 10 jaar is het aantal banen gegroeid tot ruim 110.000. Dit is groter dan de Nijmeegse beroepsbevolking (104.900). We hebben zeven grote werklocaties, waar meer dan 50% van de werkgelegenheid in de stad is gevestigd.

Een goed werkklimaat vraagt om een sterk vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen in de stad. Dat vraagt om blijvend investeren. Uiteraard wordt het lokale economisch klimaat en de vitaliteit van bedrijven voor een groot deel bepaald door macro-economische factoren. Toch hebben we gemerkt dat ook op lokaal niveau projecten duidelijk kunnen bijdragen aan een beter ondernemersklimaat.

Het doel van de geactualiseerde Economische Visie is meerledig:

- We willen een aantrekkelijke stad zijn voor werknemers en werkgevers, met passende banen voor onze inwoners en ruimte voor economische activiteiten.
- We willen zorgen voor een leefbare stad met goede voorzieningen.
- We willen het vestigingsklimaat in de stad versterken. Met betere vestigingsvoorwaarden willen we de start van nieuwe en de groei van bestaande bedrijven stimuleren. Dit vraagt ook om keuzes in de ruimte.
- De ontwikkeling van de stad staat niet stil. We willen bedrijven stimuleren om te blijven vernieuwen en innovaties toe te passen. We trekken nieuwe bedrijven, passend bij onze doelstellingen aan.
- We willen ons (inter)nationaal profiel versterken en uitdragen.

De acties *en* de actielijnen in de EV 2.0 zijn gericht op het versterken van het vestigingsklimaat in Nijmegen. Bedrijven zijn echter voor hun bedrijfsvoering in belangrijke mate afhankelijk van macro-economische ontwikkelingen. Op zit moment is moeilijk te overzien wat de impact is van recente geopolitieke ontwikkelingen op de Nijmeegse bedrijven en de economische groei van de stad. Effecten zullen er zeker zijn; de EV 2.0 richt zich op waar we in onze stad invloed op kunnen uitoefenen. We volgen de economische ontwikkelingen op de wereldmarkt op de voet en stellen de EV 2.0 bij op het moment dat dit nodig is.

Terugblik

Al vanaf 2020 werken we met jaarlijkse uitvoeringsprogramma's. Het budget was wisselend, steeds boven de 2 miljoen. Met het team aan accountmanagers en beleidsadviseurs voeren we jaarlijks ongeveer 50 projecten uit.

De aanpak om te komen tot een Economische Visie was destijds vernieuwend: niet een visie bedenken vanuit het stadhuis, maar in gesprek gaan met de stad om de ambitie en het programma voor de visie op te halen. De ambitie van “10.000 banen in 10 jaar” uit de EV 1.0 is ruim gehaald. In hoeverre deze toe te schrijven is aan onze nieuwe aanpak kan niet eenvoudig worden bepaald. Ontwikkelingen op de arbeidsmarkt hebben uiteraard een directe link met macro-economische ontwikkelingen. Toch zijn er directe resultaten te benoemen. De betrokkenheid van het bedrijfsleven bij het programma Economie is nu groter dan ooit. Dit komt doordat wij werken met zeven accountmanagers, en een wethouder die constant de stad ingaat. Dit heeft de verbondenheid met het bedrijfsleven en de kennisinstellingen enorm vergroot.

De Monitor Ondernemersklimaat laat zien dat het accountmanagement wordt gewaardeerd door bedrijven. Opgaven en kansen worden met de gemeente Nijmegen gedeeld en, indien gewenst en passend bij de rol van de lokale overheid, kan hier in projecten vanuit de Economische Visie op worden geacteerd.

Hoe verder

De huidige visie heeft een looptijd van 5 jaar (2020-2025) en eindigt in 2025. Ook bij deze visie kiezen we voor een periode van 5 jaar. Dit werkt. Een vijfjaarlijkse periode is een overzichtelijke termijn en maakt continueren van de bestaande aanpak mogelijk.

Omvang van de middelen voor de EV continueren
De groei van de lokale economie wordt vooral bepaald door macro-economische factoren. Wat wij doen is net dat zetje extra. De inzet van middelen in het economisch domein draagt bij aan de werkgelegenheid in de stad en heeft zo (indirect) invloed op middelen die nodig zijn in het sociaal domein. Met een bedrag van 2,7 miljoen kunnen we met het huidige team jaarlijks circa 50 projecten wegzetten. Het gaat bij deze aanpak om “groot denken, klein doen”.

Met het uitvoeringsprogramma uit de Economische Visie willen we ondernemerschap stimuleren en partijen met elkaar verbinden. Onze rol als gemeente is zoals onze aanpak: “groot denken, klein doen”. Met een beperkt budget proberen we een multiplier aan effecten te generen en bedrijven te helpen. De gemeente heeft ook een stimulerende en faciliterende rol. Bij ingrepen in het fysieke domein, zoals grote ontwikkelprojecten als het Stationsdistrict en Winkelsteeg, wordt het ondernemersecosysteem versterkt.

Het budget maakt het mogelijk om met relatief kleine projecten, veel ontwikkelingen te stimuleren. Van klein tot groot, van incidenteel tot meerjarig. Belangrijk criterium: draagvlak van het bedrijfsleven, passend binnen thema’s en actielijnen. In kwalitatieve zin wordt steeds gekeken of de ambitie(s) worden gehaald. In de EV 2.0 leggen we meer de nadruk op het benoemen van indicatoren en het evalueren van uitgevoerde projecten.

Kijkend naar andere vergelijkbare steden is een uitvoeringsprogramma van € 2,7 miljoen vrij uniek. Er zijn steden die niet beschikken over een budget om de lokale economie te stimuleren. En er zijn steden die beschikken over miljoenen euro's.

We willen de EV-middelen gaan gebruiken als hefboom om gelden beschikbaar te krijgen vanuit de provincie, het Rijk en Europa. Daarnaast koersen we met de EV 2.0 richting de nieuwe coalitieperiode en komen er wellicht meer middelen voor Economie vrij. Bijvoorbeeld: voor investeren in de werklocaties of energietransitie.

Laat zien dat '*economie*' *een sprankelend onderwerp is*
We maken de Economische Visie 2.0 samen met de stad, in gesprek met ondernemend Nijmegen. We bieden podium aan ondernemers en kennisinstellingen om hun ideeën en opvattingen kenbaar te maken over gewenste verbeteringen van het vestigingsklimaat. Op basis van de analyse schetsen we een beeld van waar de stad naar toe gaat en hoe we gewenste ontwikkelingen willen stimuleren en nieuwe uitdagingen willen aangaan. We formuleren onze ambitie en presenteren de nieuwe brede welvaartsindex.

Vier jaar ervaring met de uitvoering van projecten in het kader van de huidige visie geeft al een duidelijk beeld van projecten die succesvol zijn en impact hebben op het Ondernemersklimaat. Op basis van de analyse en visie komen nieuwe projecten in beeld. Dit leidt tot een nieuw actieprogramma vanaf 2025 en verder.

Tijdens de ronde tafel bijeenkomst geven ondernemers aan het te waarderen dat "economie" een centrale plek op de agenda van de gemeente heeft. Hun oproep: blijf ondernemers en kennisinstellingen actief betrekken bij dit traject.

Uitgangspunten

Nijmegen: dé plek waar het gebeurt

Veel is er de afgelopen periode op economisch vlak in de stad al in gang gezet en gaat ook de komende periode door. Nijmegen is duidelijk een woon- werkstad. We bieden op de werklocaties werkgelegenheid aan zowel hoger opgeleiden (m.n. campussen) als middelbaar en meer praktisch opgeleiden (m.n. bedrijventerreinen). Dit past ook bij het profiel van onze beroepsbevolking. Wil je als stad mensen binden, dan vereist dit dat je wonen én werken mogelijk blijft maken.

Ook de jonge generatie werkenden willen we verleiden om te blijven werken in de stad. Dit vraagt om investeringen in woningen, maar ook om investeringen in de werklocaties. Deze investeringen zijn het antwoord op de effecten van vergrijzing van de stad en andere demografische ontwikkelingen in de stad, zoals de discrepantie op de arbeidsmarkt. Het draagt bij aan het behouden van draagvlak voor de voorzieningen (binnenstad, onderwijsinstellingen, winkelstructuur etc.). Ook levert het aanbieden van werk in de nabijheid van woningen een bijdrage aan de mobiliteitstransitie.

Economie raakt vele beleidsvelden

In de Economische Visie 2.0 komen diverse beleidsvelden samen. Denk bijvoorbeeld aan duurzaamheid, energietransitie, werk en inkomen, bereikbaarheid, citymarketing en wonen. Er wordt steeds afstemming gezocht met andere opgaven uit het coalitieakkoord. Ook is er een link gelegd met andere trajecten als de Omgevingsvisie en Koers voor de Binnenstad.

Nijmegen heeft de ambitie om een nabije en rechtvaardige stad te zijn. Een gezonde leefomgeving en de brede welvaart zijn hierin belangrijk. Nijmegen wil dat nieuwe woonruimten, banen en andere functies hierbinnen passen. Nijmegen wil namelijk dat huidige en toekomstige generaties goed en gezond kunnen wonen, werken en verblijven in Nijmegen.

Nijmegen heeft de ambitie om een economisch veerkrachtige stad te zijn. Een economisch veerkrachtige stad is een stad met een toekomstbestendige economie die duurzaam is en brede welvaart van onze inwoners bevordert. Dat betekent dat we een aantrekkelijk stad zijn voor werknemers en werkgevers, ons (inter-)nationaal profiel 'Old City Young Vibe' met 'Health & High Tech' en 'oudste en bruisende stad' als speerpunten versterken en uitdragen, en zorgen voor een leefbare stad met goede voorzieningen.

Ondernemend Nijmegen aan zet

In de stad zijn diverse partijen actief. We gaan in 2025 richting de 190.000 inwoners. Er zijn 116.500 banen in de stad, voor Nijmegenaren, maar ook voor mensen van buiten. We zijn in gesprek met bedrijven zowel rechtstreeks (vooral ondernemers van mkb-bedrijven en medewerkers van de kennisinstellingen) als vanuit diverse belangenorganisaties (o.a. ECN, IKN, ondernemersverenigingen, Huis voor de Binnenstad, KHN en Vereniging van Vastgoedeigenaren). Ondernemers, overheid en kennisinstellingen vormen samen ondernemend Nijmegen.

Belangrijke stakeholders zijn ook de bezoekers en bewoners van de stad. Al deze mensen hebben ideeën over wat van belang is om de stad nog aantrekkelijker te maken en het vestigingsklimaat te verbeteren.

Nijmegen is een betrokken stad

Dit zien we aan de trend van het toenemend aantal impactondernemers in de stad, die vanuit een intrinsieke motivatie helpen om Nijmegen duurzamer en socialer te maken. Dit is een "unique selling point" van Nijmegen, dat wij verder willen benadrukken in deze visie. Helpend hierbij is ook de aanwezigheid van de Radboud Universiteit en Mercator Launch als incubator. Hier komen impact ondernemers uit voort die vanuit Onderzoek en wetenschap de wereld mooier, duurzamer en socialer maken.

Regionale aanpak
De economie stopt niet bij de randen van de stad. Bedrijven worden sterker door samenwerken. Voor overheden geldt dit ook. We hebben al diverse platforms in de regio waar onderwijs, overheid en bedrijfsleven elkaar treffen. Deze economische visie levert bouwstenen om met de regio in gesprek te gaan. Een regionaal Rijk van Nijmegen uitvoeringsprogramma is een volgende stap.

Een nieuwe ambitie: indicatoren brede welvaartsindex

Indicatoren om beleidssucces te meten zijn een belangrijk onderdeel van het maken van beleid. De afgelopen 5 jaar hebben wij de groei in het aantal banen gebruikt als indicator om de economie, en daarmee de effectiviteit van ons economisch beleid, te meten. Recentelijk heeft een beweging plaatsgevonden naar metingen van welzijn naast

banengroei. Wij gaan met deze trend mee.

Het gaat al langer niet meer om alleen economische groei, maar veel meer om indicatoren rond welzijn en kwalitatieve economische groei. Aan de hand van meerdere indicatoren, die samen een overzicht bieden, kan er beter worden gekeken naar aandachtsgebieden voor verbetering. De stand van de lokale economie kan op meer manieren worden bepaald dan alleen via het aantal banen: onder andere via besteedbaar inkomen, dat invloed heeft op de consumentenbestedingen en daarmee de ontwikkelingen van bedrijven in bepaalde sectoren in de stad. En bijvoorbeeld de beschikbaarheid van bedrijfshuisvesting én de beschikbaarheid van woningen, die invloed hebben op de mogelijkheid om mensen te binden aan de stad en nieuwe inwoners aan te trekken.

Wij baseren onze indicatoren voor een belangrijk deel op de Stads- en wijkmonitor. In de Stads- en wijkmonitor zijn de meer traditionele economische indicatoren opgenomen zoals de ontwikkeling van het aantal banen en bedrijfsvestigingen, het ondernemersvertrouwen, de beroepsbevolking en de werkloosheid. Ook worden in andere hoofdstukken indicatoren opgenomen zoals het aantal milieubelastende en risicovolle bedrijven, het percentage groen in de stad en de waardering van ondernemers voor de bereikbaarheid in de stad.

Een verbreding van indicatoren stelt ons in staat om aandacht te hebben voor een duurzamere samenleving: duurzaamheid hier niet alleen begrepen in termen van het milieu, maar ook in termen van het sociale en het economische. Dit stelt ons in staat om betere afwegingen te maken met betrekkingen tot ontwikkelingen in het heden en de toekomst en voor de kwaliteit van leven.

In het Regionaal Programma Werklocaties worden uitgangspunten en spelregels benoemd die kijken naar inzet op verduurzaming en optimalisatie van het ruimtegebruik:

- Zorgvuldig ruimtegebruik, verduurzaming, vergroening en klimaatadaptatie zijn uitgangspunten en dragen bij aan kwalitatief betere werklocaties, dus ook aan een schoner woon- en leefmilieu.
- De transitie naar een circulaire economie draagt bij aan brede welvaart, en vraagt om (milieu)ruimte op werklocaties.

3. Nijmegen werkstad!

In dit hoofdstuk geven we een beeld van Nijmegen als werkstad. We schetsen allereerst de belangrijke trends en ontwikkelingen die op onze lokale economie afkomen. Daarna laten we zien hoe Nijmegen past in het landelijk netwerk. We gaan vervolgens uitgebreid in op het economisch profiel van onze stad. We sluiten af met de uitdagingen die op ons afkomen.

Trends en ontwikkelingen

Hoe de economie in Nijmegen zich ontwikkelt hangt af voor een belangrijk deel af van macro-economische ontwikkelingen die impact hebben op de bedrijven en kennisinstellingen in onze stad. Hierbij een kort overzicht van de belangrijkste actuele trends en ontwikkelingen met duidelijke impact op onze stad.

Grotere woon- en werkopgave leidt tot druk op de beschikbare ruimte

Nijmegen is een groeistad. Dit betekent dat wij een woon- én werkopgave hebben, terwijl het fysieke grondgebied van de stad gelijk blijft. De verwachting is dat het bevolkingsaantal stijgt en dat het aantal werknemers ongeveer gelijk blijft. Oorzaken zijn vergrijzing en een lagere bezetting per woning. Indien er geen nieuwe woningen en huishoudens bij zouden komen, zou dit zelfs leiden tot een daling van de verwachte beroepsbevolking. Om de groei in woningen en banen te faciliteren is steeds ruimte nodig.

Bereikbaarheid wordt een steeds grotere opgave

Op dezelfde ruimte moet steeds meer gebeuren. Dit leidt tot verdichting, wat weer impact heeft op de bereikbaarheid van de stad. De verkeersbewegingen nemen toe, terwijl de stadsgrenzen hetzelfde blijven. De bereikbaarheid van de bedrijven op de werklocaties en daarbuiten wordt hiermee een grote opgave.

Tegelijkertijd neemt de druk op mobiliteit af door veranderende werkmethodes zoals hybride werken, thuiswerken en digitalisering. Dit biedt kansen. Met projecten als de verblijfsvriendelijke binnenstad en zero-emissie zones wordt gewerkt aan de mobiliteitsopgave.

Strategische autonomie vereist regionale samenwerking

De lokale economie hangt steeds meer af van ontwikkelingen op regionaal, nationaal, en Europees niveau. Er zijn voor bedrijven schaalvoordelen te behalen door samen te werken, vooral op hogere niveaus. Des te sterker de identiteit van Nijmegen wordt, des te meer samenwerking met de regio kan worden opgepakt vanuit de Nijmeegse identiteit. Aandacht behouden voor hoe met de regio kan worden samengewerkt is en blijft hiermee een belangrijk aandachtspunt naar de toekomst toe.

Van economische groei naar kwalitatieve groei

Ook voor bedrijven geldt dat een integrale aanpak steeds belangrijker wordt. Er wordt idealiter niet maar één doel behartigd met elke interventie, maar meerdere. Denk

bijvoorbeeld aan het belang voor duurzaamheid, leefbaarheid en een goede woonkwaliteit, naast economische ontwikkeling.

Kwaliteit van ondernemersklimaat bepaald door leefklimaat

De kwaliteit van het ondernemersklimaat hangt steeds meer samen met het leefklimaat. Randvoorwaarden voor een succesvolle economie beperken zich niet alleen tot banen en bedrijven, maar gaan ook over de privé situaties van werknemers en werkgevers.
Dat vereist een leefbare en levendige stad met aantrekkelijke voorzieningen voor werkgevers en werknemers. Nu al wordt zichtbaar dat bepaalde basisvoorzieningen onder druk komen te staan.

Nijmegen: centrale plek in landelijk netwerk

Nijmegen neemt binnen het ruimtelijk-economisch netwerk van Nederland een steeds prominentere plek in. In de nota Ruimtelijk Economische Verkenning (Ministerie EZ, 2024) wordt dit op basis van actuele data duidelijk benoemd. De bevolkingsgroei vindt steeds meer plaats in een band rond de Randstad. In 2050 zien we dat de economische groei in de stedelijke regio's in de bandstand plaatsvindt (Zwolle/Deventer, Stedendriehoek, Arnhem-Nijmegen-Foodvalley en de Brabantse Stedenring). De regio's in de bandstad krijgen nationaal meer aandacht en ondergaan een schaalsprong: zowel op het gebied van wonen als economie.

Van de toegevoegde waarde per vierkante kilometer concentreert het zwaartepunt van de economie zich ruimtelijk op de denkbeeldige lijnen Amsterdam-Utrecht-Nijmegen en Den Haag-Rotterdam-Eindhoven. Op de eerste lijn ligt de nadruk op hoogproductieve zakelijke dienstverlening en ICT.

Er is een concentratie van en op de lijn Amsterdam-Utrecht-Nijmegen. In gebieden waar jongeren zich concentreren is er sprake van een groter woningtekort. Dit geldt ook voor Nijmegen. De onderwijsinstellingen zijn van groot economisch belang: niet alleen als opleidingsinstituut, maar ook als grote werkgever. Deze banen zijn samen met de structurele aanwezigheid van studenten een grote factor in de lokale bestedingen.

Nijmegen valt op als het gaat om de bevolkingsopbouw. De stad kenmerkt zich door de jonge, studerende bevolking. Tegelijkertijd is daardoor wel het besteedbaar inkomen laag (minder dan €31.000), maar valt het aantal huishoudens onder het sociaal minimum in landelijk perspectief weer mee. Het onbenut arbeidspotentieel is weer hoog.

Nijmegen neemt met haar twee campussen een prominente plek in op de innovatie-kaart van Nederland (zie onderstaand figuur). Agglomeratievoordelen spelen een belangrijke rol voor kennisintensieve sectoren zoals dienstverlening en hoogtechnologische sectoren. Campussen zijn brandpunten in het onderzoeks- en innovatie ecosysteem. In de nota worden de Novio Tech Campus en Campus Heijendaal als voorbeeld genoemd. In de nabijheid van campussen dienen voldoende vestigingsmogelijkheden te zijn voor kennisinstellingen, bedrijven, start- en scale-ups. Nijmegen pakt ook een sterke positie als gekeken wordt naar sleuteltechnologieën, uitgedrukt in het aantal publicaties.

Innovatieve bedrijven willen zoveel mogelijk gebruik maken van agglomeratievoordelen. Deze voordelen treden op in plekken waar talent, kennis en bedrijven elkaar versterken. Onderzoek en innovatie komen daarom vaak tot stand in ecosystemen van publieke en private partijen, waarin zowel met elkaar wordt samengewerkt als geconcurreerd. Het verder uitbouwen van het kennisecosysteem in Nijmegen biedt kansen.

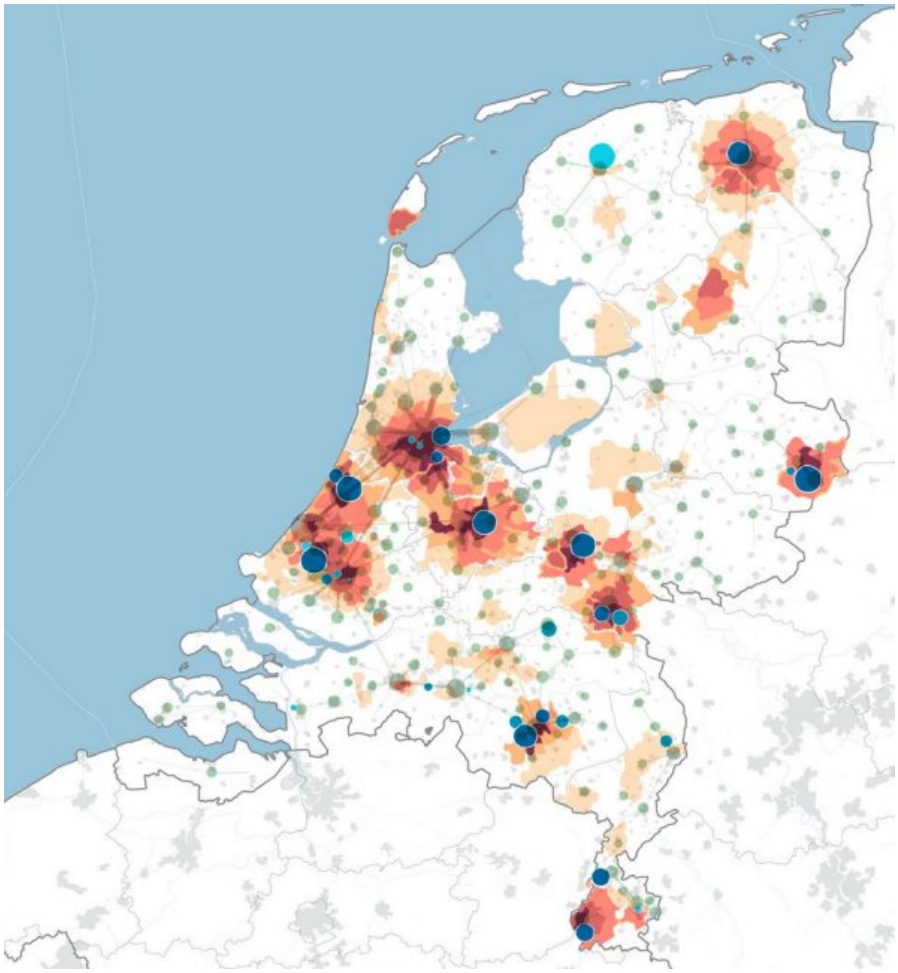

Figuur: Synthese kaart Innovatie uit Ruimtelijk Economische Verkenningen 2024 Min EZ.

Het economisch profiel

Nijmegen heeft een sterke ruimtelijk-economische uitgangspositie. Er is in Nijmegen een positief ondernemersklimaat met financieel gezonde en hoogwaardige bedrijven. Het aantal bedrijfsvestigingen in de stad bedraagt rond de 20.000 vestigingen. De stad kan bouwen op sterke economische sectoren als stuwende economische kracht. Drie kansrijke sectoren zijn (nog steeds): Health & High Tech, duurzame logistiek en mkb/zakelijke dienstverlening.

Unieke aspecten van de stad zijn ook: we hebben één van de grootste binnenhavens, hebben een logistieke knooppuntfunctie, beschikken over veel lokaal geworteld mkb, bieden ook ruimte voor creatieve ondernemers. Een aantal grote binnenstedelijke gebiedsontwikkelingen is in gang gezet.

Nijmegen is een stad die zich kenmerkt door een mix van sterke bedrijven- onderzoek-talent. De economische structuur van Nijmegen kent meerdere gezichten. Nijmegen heeft een sterke Health en High Tech sector. Kijk alleen maar eens naar toonaangevende bedrijven in de semicon-sector op de Novio Tech Campus met bedrijven als NXP en Nexperia (ter illustratie: in iedere auto zit een chip die is geproduceerd door NXP in Nijmegen). Nijmegen heeft ook sterk cluster rond Health rond Campus Heijendaal met o.a. het Radboudumc, en het Dondersinstituut en de Sint Maartenskliniek.

Kijkend naar de bedrijfsvestigingen in de stad is de top 3: Zakelijke diensten (26%), gezondheids- en welzijnszorg (19%), detailhandel (10%) van 20.000 vestigingen. Kijkend naar het aantal banen is de top 3: gezondheids- en welzijnszorg (30%), onderwijs (14%), zakelijke diensten 13% van de 116.590 banen in 2024.

In Nijmegen is een groot productiecluster in de semicon aanwezig wat onderscheidend en uniek is in Nederland. De aanwezigheid van dit productiecluster in Nijmegen heeft ervoor gezorgd dat er ook veel onderzoek en innovatie-activiteiten in deze sector in Nijmegen plaatsvinden. Daarom richten wij ons ook op de productiekant in de High Tech sector. We zetten de komende jaren in op een toekomstbestendige semicon-sector met onderzoek, innovatie, valorisatie en productie.

De chipindustrie is belangrijk voor ons eigen landelijk verdienvermogen en de werkgelegenheid en draagt bij aan onze veiligheid en onafhankelijkheid van andere landen. De bedrijven en kennisinstellingen in de chipsector lopen vanwege tekort aan onder andere personeel, ruimte en energie tegen grenzen aan.

De aanwezigheid van de een sterke zorgsector (grootste werkgever) en kennisinstellingen als Radboud Universiteit, HAN en ROC dragen bij aan een stabiel economisch profiel. Er is een positief ondernemersklimaat met financieel gezonde en hoogwaardige bedrijven. Het aantal bedrijfsvestigingen in de stad bedraagt ruim 20.000. De stad kan bouwen op sterke economische sectoren als stuwende economische kracht. Nijmegen ligt strategisch, heeft een aantrekkelijke binnenstad en ligt in een prachtige groene omgeving aan de rivier.

De fysieke zwaartepunten van de Health en High Tech clusters zijn de Campus Heijendaal en Noviotech Campus (blokje Winkelsteeg). Deze campussen zijn de motoren van kennisontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in de Health en High Techsectoren in Nijmegen. Op Campus Heijendaal zijn o.a. Radboud Universiteit, Radboudumc en Hogeschool Arnhem-Nijmegen gehuisvest met daar omheen gelieerde bedrijven en onderzoeksinstituten. De Noviotech Campus is een volwassen campus en huisvest circa 75 bedrijven en 3.100 arbeidsplaatsen in de Health en High Techsectoren. De totale werkgelegenheid op beide campussen is in de periode 2018-2024 met 66% toegenomen.

Nijmegen heeft een duidelijke (boven-)regionale functie als draaischijf in logistieke en productieketens. We hebben een grote variëteit aan MKB-bedrijven die ervoor zorgen dat de sterke sectoren kunnen floreren. De voordelen van de gevarieerde structuur zijn:

- De economie is minder kwetsbaar bij tegenslag in een bepaalde sector;
- Er is een diversiteit in banen voor praktisch en theoretisch opgeleiden;
- Dit draagt bij aan kruisbestuiving tussen sectoren.

De stad heeft een sterk ecosysteem rond de werklocaties, met haar 2 campussen en 5 bedrijventerreinen. En ook nog een bruisende binnenstad. De werkgelegenheid concentreert zich op de werklocaties: van praktisch geschoolden op de bedrijventerreinen tot theoretisch geschoolden op de campussen. Dit hebben we nodig als diverse stad.

We zijn nu al de belangrijkste stad in Oost-Nederland als het gaat om de werkgelegenheid. De afgelopen 10 jaar is het aantal banen gegroeid tot ruim boven de 110.000. Dit is groter dan de Nijmeegse beroepsbevolking (104.900). Op de zeven grote werklocaties en binnenstad is meer dan 50% van de werkgelegenheid in de stad gevestigd. Een opgave voor de stad is om deze werklocaties op orde te hebben en voor bedrijven te behouden. Ook zijn nieuwe werkmeters nodig. Dit vraagt om enerzijds afspraken met de regio voor nieuwe werklocaties en anderzijds intensivering/herstructurering van bestaande locaties.

Het ondernemersklimaat

Om het ondernemersklimaat te kunnen meten hebben we medio 2024 een vragenlijst bij Nijmeegse ondernemers uitgezet. In totaal 320 ondernemers en kennisinstellingen hebben gereageerd. Het aantal reacties is voldoende om uitspraken te doen over de gehele stad. Als het gaat om de te verwachten economische ontwikkeling laat het onderzoek een positief beeld zien.

Bijna de helft van de respondenten (46%) denkt dat hun bedrijf een positieve ontwikkeling zal doormaken in de stad/of regio Nijmegen de komende jaren. 40% denkt dat de ontwikkeling ongeveer gelijk zal blijven; 8% verwacht een negatieve ontwikkeling.

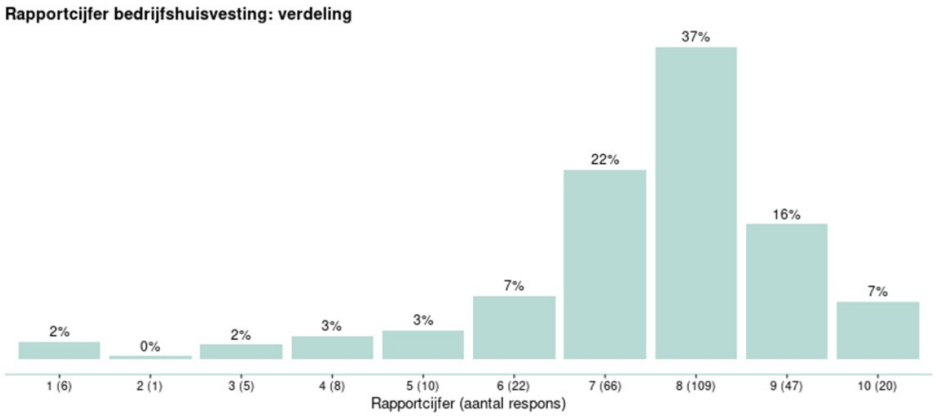

Figuur: waardering bedrijfshuisvesting. Bron: Monitor Ondernemersklimaat (2024).

Ondernemers waarderen hun bedrijfshuisvesting waarderen met een 7,5 gemiddeld. In totaal 90% geeft dus een voldoende. Zelfs 60% geeft een 8 of hoger.

De rapportcijfers voor verschillende aspecten van het vestigingsklimaat zijn nog steeds voldoende:

- Bedrijfshuisvesting 7,5
- Bedrijfsomgeving: 6,4
- Ondernemersklimaat: 6,2.
- Digitale dienstverlening van de gemeente Nijmegen aan bedrijven 6,2
- Dienstverlening van de gemeente Nijmegen aan bedrijven: 6,1

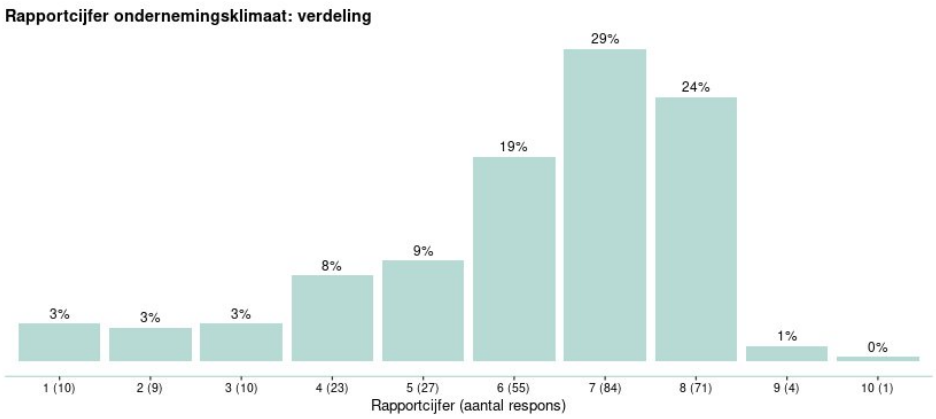

Figuur: waardering ondernemingsklimaat Nijmegen door ondernemers. Bron: Monitor Ondernemersklimaat (2024).

De arbeidsmarkt

Nijmegen heeft een werkgelegenheidsfunctie voor de regio. Er zijn 116.000 banen ten opzichte van een beroepsbevolking van 104.900. Ruim de helft van het aantal banen is gevestigd op de werklocaties en in de binnenstad. Op de werklocaties zijn alle opleidingsniveaus sterk vertegenwoordigd.

Werk is steeds meer regionale opgave. Dat geldt zowel voor de vraagkant: bedrijven halen hun werknemers uit de stad, maar ook uit de regio en verder. Het geldt ook voor de aanbodkant: Nijmeegse inwoners werken voor een deel dicht bij huis (praktisch opgeleiden), maar ook in de regio en daarbuiten. De stad kent een grote uitgaande pendel (rond de 50% werkt buiten Nijmegen), maar de inkomende pendel is nog groter. De werkloosheid is laag: in totaal 5%.

Nijmegen groeit in inwoneraantal en dat heeft impact op de ontwikkeling van de beroepsbevolking. De stad telt 189.000 inwoners en groeit richting 2040 naar de 200.000 inwoners toe. In heel Nederland krimpt de beroepsbevolking. In Nijmegen blijft deze stabiel. Kijkend naar de opbouw, dan zien we dat:

- 21% is tussen 15-24 jaar
- 44% is tussen 25-44 jaar
- 35% ouder dan 44 jaar

Een uitgebreidere analyse over de arbeidsmarkt komt aan de orde bij de actielijnen Human Capital en Ecosystemen.

4. Uitvoeringsagenda EV 2.0

In dit hoofdstuk presenteren we de uitvoeringsagenda voor de komende vijf jaar. De zes actielijnen uit de huidige Economische Visie zijn nog steeds actueel, maar inhoudelijk wel anders:

- Excelleren: de trots op de stad uitdragen, met focus op de Health en High Tech als sterke sector.
- Innoveren: investeren in nieuwe ontwikkelingen bij het MKB.
- Duurzaamheid: duurzaamheid en ondernemerschap verbinden, met focus op klimaatadaptatie, circulariteit en de energietransitie.
- Ondernemerschap: steunen van nieuwe en bestaande bedrijvigheid bij randvoorwaarden voor een sterke economie.
- Human Capital: vraag en aanbod op de arbeidsmarkt beter laten aansluiten.
- Ecosystemen: economische netwerken nog beter laten functioneren.

De zes actielijnen zijn gekoppeld aan de twee groeibepalende factoren van de economie. De eerste drie actielijnen aan het thema techniek. Ieder bedrijf wordt steeds meer een tech-bedrijf. De laatste drie actielijnen aan het thema Human factor. Het zijn de mensen die het doen.

In de uitvoeringsagenda wordt per actielijn steeds dezelfde opbouw gevolgd:

- Inleiding: een analyse van belangrijkste ontwikkelingen in Nijmegen rond deze actielijn.
- Belang: waarom deze actielijn belangrijk is voor de ontwikkeling van onze stad.
- Ambitie: wat willen we met onze aanpak bereiken.
- Acties: een overzicht van projecten en acties.

Figuur: overzicht actielijnen in de Economische Visie, gegroepeerd naar twee thema's.

Actielijn Excelleren

Focus op de sterke sector Health en High Tech

Inleiding

In Nijmegen zijn sterk ontwikkelde clusters en innovatieve ecosystemen aanwezig rondom de sectoren Health en High Tech. De regio Arnhem-Nijmegen is qua bedrijvigheid, na Brainport, de tweede chipindustrie[1] regio van Nederland. Regio en stad vormen met de ontwikkeling en productie van chips een cruciale schakel in de chipproductieketen met internationaal toonaangevende bedrijven als NXP, Nexperia en Ampleon en allerlei andere bedrijven die een bijdrage leveren aan de keten. Radboud Universiteit, HAN University of Applied Sciences, ROC Nijmegen en Rijn IJssel, zorgen voor opgeleid talent. Het geheel aan kennisinstellingen wordt verrijkt met gerenommeerde chiptech opleidingen in samenwerking met het Chip Integration Technology Center (CITC), OnePlanet/imec en het bedrijfsleven. De Noviotech Campus huisvest met NXP de enige chipfabriek van Nederland die al decennialang miljarden chips over de wereld levert.

Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen behoren tot de top van de wereldwijde chipindustrie. De chipindustrie is daarmee belangrijk voor ons eigen landelijk verdienvermogen en de werkgelegenheid en draagt bij aan onze veiligheid en onafhankelijkheid van andere landen. Echter, de bedrijven en kennisinstellingen in de chipsector lopen vanwege tekort aan onder andere personeel, ruimte en energie tegen grenzen aan en er is een urgentie om hierop te acteren. Op (inter)nationaal niveau, maar ook in onze eigen stad.

Provincie en gemeenten stimuleren al jaren deze ontwikkelingen met tientallen miljoenen aan investeringen in het vestigingsklimaat voor de chipindustrie in de regio. Bijvoorbeeld door een bijdrage aan chiptech opleidingen, het Human Capital Akkoord, de ontwikkeling van ruimte voor bedrijvigheid, community building op de campussen en het versnellen van de woningbouw-, duurzaamheids- en bereikbaarheidsopgaven in de regio. De meest recente internationale en landelijke ontwikkelingen hebben in onze regio aanvullende acties in gang gezet, met als belangrijkste het Regionaal Versterkingsplan voor Microchiptalent, de lobby die hiervoor is gestart en de Gelderse chipbedrijven die zich in ChipTech Gelderland hebben verenigd.

Maar ook het Health cluster in Nijmegen is onderscheidend en uniek in Nederland. Kennis- en onderwijsinstellingen zoals Radboud Universiteit, Radboud Universitair Medisch Centrum, Sint Maartenkliniek, Canisius Wilhelmina Ziekenhuis, imec/OnePlant en Dondersinstituut zijn gevestigd in Nijmegen. Het Health cluster in Nijmegen heeft de volgende drie inhoudelijke speerpunten 1) digital health, 2) drug discovery & development en 3) healthy brain. De kennisontwikkeling, en het innovatie- en valorisatie-vermogen van het Health cluster zijn van grote economische maar ook maatschappelijke meerwaarde voor Nijmegen en haar inwoners. Ook deze sector kent uitdagingen om economische succesvol te kunnen zijn vanwege tekort aan onder andere personeel, gebrek aan (gedeelde) onderzoeksfaciliteiten, beperkte ontwikkelruimte en te weinig organisatiekracht op lobby en positionering.

[1] Chiptech is een vergelijkbare term met semicon en halfgeleiders.

De fysieke zwaartepunten van de Health en High Tech clusters zijn de Campus Heijendaal en Noviotech Campus. De organisaties op deze campussen zijn de motoren van kennisontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in de Health en High Techsectoren in Nijmegen. Op Campus Heijendaal zijn o.a. Radboud Universiteit, Radboud Universitair Medisch Centrum en Hogeschool Arnhem-Nijmegen gehuisvest met daar omheen gelieerde bedrijven en onderzoeksinstituten. De Noviotech Campus is een volwassencampus en huisvest circa 75 bedrijven en 3.100 arbeidsplaatsen in de Health en High Techsectoren. De totale werkgelegenheid op beide campussen is in de periode 2018-2024 met 66% toegenomen.

Belang

Excelleren is van groot belang voor de lokale economie, omdat het bijdraagt aan een sterke en toekomstbestendige economie. De High Tech en Health clusters in Nijmegen zijn de belangrijkste sectoren om op te excelleren omdat die o.a. bijdragen aan:

- Aantrekken nieuwe bedrijven: Door een cluster in specifieke sectoren te versterken trek je nieuwe bedrijven aan vanwege clustervoordelen zoals mogelijke samenwerking en toegang tot nieuwe kennis en innovatie.
- Vergroten werkgelegenheid: Regio's die excelleren in bepaalde sectoren creëren werkgelegenheid. Bedrijven die excelleren bieden vaak uitdagende en goedbetaalde banen op alle opleidingsniveaus, wat de regio aantrekkelijk maakt voor goed opgeleide professionals. Dit draagt bij aan een goed opgeleide en gekwalificeerde arbeidsmarkt.
- Versterken van de regionale identiteit en imago: Regio's die uitblinken in bepaalde domeinen kunnen een sterke, herkenbare identiteit opbouwen. Dit verhoogt niet alleen de trots van de lokale bevolking, maar maakt de regio ook aantrekkelijk voor toerisme, bedrijven en andere externe stakeholders.
- Versterken concurrentievoordeel: Excelleren in de Health en High Tech sectoren onderscheidt Nijmegen van andere regio's. Dit leidt tot een sterkere positie op de wereldmarkt en zorgt ervoor dat de regio een aantrekkelijke bestemming wordt voor bijvoorbeeld (nieuwe) bedrijven, investeringen en talent.
- Aantrekken van externe investeringen: Regio's die excelleren in bepaalde gebieden, zoals Health en High Tech, trekken investeerders en subsidies aan die geïnteresseerd zijn in het ondersteunen van toonaangevende bedrijven of sectoren. Dit versterkt de regionale economie door kapitaal in te brengen en de groei verder te stimuleren.
- Versterken opleidingsinfrastructuur: Als er veel vraag is naar hoogopgeleid talent in een specifieke sector zie je dat onderwijsinstellingen, van mbo tot en met wo, zich hier sterk in ontwikkelen. Dat vergroot het aanbod van zowel reguliere voltijdsopleidingen als opleidingsaanbod voor een leven lang ontwikkelen.
- Langdurige economische veerkracht: Regio's die excelleren in belangrijke sectoren zijn vaak beter in staat om zich aan te passen aan veranderingen in de economie of wereldmarkt. Door te excelleren in bepaalde sectoren is een regio veerkrachtiger, omdat het flexibeler is in het omgaan met uitdagingen en snel kan inspelen op nieuwe kansen.

Ambitie

Om onze doelen te bereiken, is het belangrijk dat de stad een duidelijke identiteit en onderscheidend profiel heeft. Een onderscheidend profiel, en goede communicatie, helpt met de samenwerking met partners en onze aantrekkelijkheid als stad voor de juiste ondernemer en bezoeker te vergroten. De speerpuntsectoren waarin Nijmegen wil blijven excelleren zijn Health en High Tech. Deze sectoren zijn de afgelopen jaren een hoeksteen geweest van ons beleid, en blijven dit ook . Wij blijven deze sectoren zien als een opgave voor een gezonde, economische toekomst. Voor de werkgelegenheid in de stad, maar ook met nadruk van op het belang van semicon als onderdeel van een strategisch autonoom Europa.

De ambitie is om de sterke sectoren Health en High Tech in Nijmegen verder te versterken en door te ontwikkelen. In de sector Health is de stuwende kracht vernieuwing, innovatie en valorisatie. De “handen aan de bedden” in de gezondheidszorg vallen bijvoorbeeld niet binnen de sector Health bij het onderdeel excelleren: deze uitdaging valt binnen de human capital opgave.

In de sector High Tech focussen wij ons naast vernieuwing, innovatie, valorisatie ook op de productie. In Nijmegen is een groot productiecluster in de semicon aanwezig wat onderscheidend en uniek is in Nederland. De aanwezigheid van dit productiecluster in Nijmegen heeft ervoor gezorgd dat er ook veel onderzoek en innovatie-activiteiten in deze sector in Nijmegen plaatsvindt. Daarom richten wij ons ook op de productiekant in de High Tech sector. We zetten de komende jaren in op een toekomstbestendige semicon-sector met onderzoek, innovatie, valorisatie en productie.

Acties

Hierbij een eerste overzicht van voorgenomen acties om de brede ambitie rond “excelleren” te realiseren. De ambitie wordt nog verder uitgewerkt in een update van het Actieplan Health & High Tech. De ontwikkelingen in de Health en High Tech sectoren gaan namelijk snel. Bij uitvoering van de acties werken we intensief samen met externe partners. Indien er vanwege externe ontwikkelingen wijzigingen zijn in de acties dan wordt dat via het Actieplan Health & High Tech separaat georganiseerd.

Versterken van het innovatieve ecosysteem

Een innovatief ecosysteem is een netwerk waar ondernemers, onderwijs, onderzoek en overheid samenwerken om te innoveren en economisch succesvol zijn. Nijmegen heeft alle bouwstenen voor een succesvol innovatief ecosysteem voor de sectoren Health en High Tech. Zo heeft Nijmegen met ROC Nijmegen, HAN, RU en Radboudumc sterke onderwijs- en onderzoeksinstellingen in de stad. Ook zijn er veel (innovatieve) bedrijven in de sectoren Health en High Tech in de stad, en specifiek op Noviotech Campus, gevestigd. Ondersteuning op het gebied van business development, ondernemerschap, financiering, (gedeelde) faciliteiten en vormen van samenwerking zijn ook onmisbaar in een succesvol innovatief ecosysteem. Samenwerking maakt een ecosysteem. Daarom ondersteunen we organisaties en activiteiten die samenwerking tussen organisaties in de Health en High Tech clusters versterken. Daarmee versterken we het innovatieve ecosysteem in de stad rondom de clusters Health en High Tech.

- **Briskr**
  De kerntaak van de organisatie Briskr is het ondersteunen van innovatieve start-ups, scale-upss en grown-ups in de sectoren Health en High Tech. Het programma van Briskr ondersteunt (startende) bedrijven om sneller te groeien, organiseert acquisitie en zet projecten en programma's op die de clusters Health en High Tech versterken. Zij werken nauw samen met netwerkpartners zoals The Economic Board, Oost NL, Noviotech Campus en Health Valley en stemmen onderling activiteiten op elkaar af. Briskr is een belangrijke organiserende partij die samenwerking in de clusters Health en High Tech in Nijmegen versterkt.

- **Health Valley**
  Health Valley ondersteunt bedrijven en organisaties met innovaties en het implementeren en opschalen van innovaties in de zorgsector in Oost-Nederland. Het uitgebreide netwerk van zorgorganisaties is van enorme meerwaarde voor Nijmeegse innovatie start-ups, scale-ups en grown-ups om hun product of dienst te valideren in de praktijk en vervolgens op te kunnen schalen. Health Valley draagt daarmee actief bij aan de versterking van het innovatieve Health cluster in Nijmegen.

- **Chip Integration Technology Center (CITC)**
  CITC is een non-profit open innovatiecentrum dat gespecialiseerd is in heterogene integratie en geavanceerde chipverpakkingstechnologie. Dit open innovatiecentrum richt zich op de integratie van geavanceerde chiptechnologieën, zoals fotonica, halfgeleiders en geïntegreerde chips, die bijdragen aan maatschappelijke oplossingen op het gebied van onder andere zorg, energie en veiligheid.

  Sinds de start van het CITC in 2019 hebben gemeente Nijmegen en provincie Gelderland het open innovatiecentrum in de opstartfase met een bijdrage van respectievelijk € 2 miljoen en € 7,5 miljoen ondersteund. In deze periode heeft het CITC belangrijke stappen gezet in het realiseren van haar ambitie om een toonaangevende kennispartner te worden op het gebied van halfgeleider- en fotonicapackages. Zo werken op dit moment 26 mensen voor het CITC, neemt het deel aan verschillende Europese en nationale projecten (waaronder ook 4 groeifondsprojecten), is er een educatieprogramma ontwikkeld en is er een lab opgebouwd. Het CITC is daarmee een belangrijke partij die het High Tech cluster in Nijmegen versterkt en samenwerking mogelijk maakt.

- **Digital Health Challenge Lab (DHCL)**
  DHCL is een praktijkgericht innovatieprogramma waarin nieuwe oplossingen worden ontwikkeld en getest in proeftuinen binnen zorg en wonen. De focus ligt op het stimuleren van digitale zorgtechnologie, preventieve zorginnovaties en slimme woonconcepten. Door het challenge-based model worden zorguitdagingen uit de praktijk gekoppeld aan innovatieve bedrijven en kennisinstellingen, waardoor concrete en opschaalbare oplossingen ontstaan.

  Nijmegen is een strategische locatie voor zorginnovatie dankzij de sterke kennis- en zorginfrastructuur en het bestaande ecosysteem rondom Health en High Tech. In het programma DHCL werken onderwijs, ondernemers en zorgorganisaties aan

innovatieve manieren om de zorg beter, toegankelijker en duurzamer te maken. In Nijmegen loopt een pilot voor een periode van drie jaar.
Er wordt een innovatiehub opgezet in Nijmegen (Hart van de Waalsprong), waar nieuwe technologieën en digitale zorgoplossingen worden ontwikkeld en getest in 2025, 2026 en 2027.

- **Pharma Delta lidmaatschap**
  Pharma Delta ondersteunt farmaceutische bedrijven en onderwijsinstellingen die opleiden voor deze sector met een human capital agenda en het aanjagen en opzetten van gezamenlijke projecten in Gelderland en Noord-/Oost-Brabant. Pharma Delta richt zich op de volledige keten van drug discovery, medicijnontwikkeling, productie en de verpakking. Deze organisatie versterkt het innovatieve ecosysteem op het speerpunt drug discovery & development van het Health cluster in Nijmegen.

- **Governance en uitvoeringskracht Chiptech**
  In Nijmegen is een uniek chiptech/semicon cluster aanwezig waar naast R&D ook productie van chips plaatsvindt. De kansen en ontwikkelingen op het thema chiptech volgen elkaar snel op. Daarom is het essentieel om de uitvoeringskracht van en de samenwerking binnen het Nijmeegse semicon cluster te vergroten zodat daarmee aansluiting ontstaat bij de nationale en internationale ontwikkelingen.

  We zetten in op een goede bestuurlijke governance op regionaal niveau zodat met alle partners, zoals de provincie Gelderland, The Economic Board en bedrijven efficiënt en met focus wordt samengewerkt. Hiervoor wordt een bestuurlijke triple helix regiegroep opgericht en wordt een kwartiermaker aangesteld om de triple helix samenwerking op de thema's talent, ruimte, profilering en positionering, bedrijvennetwerk en innovatie verder te structureren en vorm te geven. Dit zal vanuit alle betrokken partijen de nodige investeringen vragen, dus ook van de gemeente Nijmegen.

  De samenwerking rond het thema talent heeft geresulteerd in een regionale bijdrage aan het Nationaal Versterkingsplan Microchiptalent:. Dit regionale versterkingsplan is door The Economic Board samen met bedrijven, onderwijsinstellingen en overheden ontwikkeld als bijdrage aan het Beethoven programma. Het richt zich op het verhogen van de arbeidsparticipatiegraad, het verhogen van het aantal afgestudeerden in techniek opleidingen, het behouden van talent voor techniek, het verhogen van de arbeidsproductiviteit en het aantrekken en het behouden van internationaal talent.

Aanjagen van bruisende campussen

Nijmegen heeft twee fysieke campussen met onderwijs- en onderzoeksinstellingen en innovatieve bedrijven: Campus Heijendaal en Noviotech Campus. Een campus is echt anders dan een bedrijventerrein. Het is een ecosysteem waar onderwijsinstellingen, onderzoeksinstellingen en innovatieve bedrijven samenwerken. Op de campus zijn ook ondersteunende diensten, faciliteiten en een actieve community aanwezig om start-ups en scale-ups succesvol te laten groeien. Alleen bedrijven die passen in het concept van de campus kunnen zich hier vestigen.

Organisaties op Campus Heijendaal en Noviotech Campus zijn de motoren van kennisontwikkeling, innovatie en valorisatie in de Health en High Tech sectoren. Er wordt op deze plekken nieuwe kennis ontwikkeld en toegepast, talent opgeleid en nieuwe bedrijven gestart. Het zijn twee plekken in de stad maar beide campussen versterken elkaar. Waar op Campus Heijendaal veel talenten worden opleidt en fundamenteel onderzoek plaatsvindt is Noviotech Campus meer een bedrijvencampus voor innovatieve ondernemers. De activiteiten op beide plekken vormen samen het ecosysteem van de succesvolle clusters Health en High Tech. Daarom jagen wij actief beide campusontwikkelingen aan. Dit doen wij samen met de campusorganisaties en campusbewoners door uitvoering te geven aan de gebiedsvisie Heijendaal, mee te werken aan de ontwikkelstrategie Noviotech Campus 2035 en ruimte voor werken in Winkelsteeg te creëren. Daarnaast zetten we actief in op “Campus Nijmegen” waarmee Campus Heijendaal en Noviotech Campus elkaar nog meer versterken en programmatisch met elkaar te verbinden. Deze community building op stadsniveau is samen met de partners uitgewerkt in een agenda die bruisende campussen aanjaagt.

- **Bijdrage aan Noviotech Campus (NTC)**
  NTC is een volwassencampus en huisvest circa 75 bedrijven en 3.100 arbeidsplaatsen in de Health en High Techsectoren. Op de campus is fysiek ruimte voor nieuwe en groeiende bedrijven in de Health en High Tech sectoren maar is ook een inhoudelijk programma wat NTC onderscheidt van een regulier bedrijventerrein. Op de campus zijn alle faciliteiten, ondersteunende diensten, community building en het netwerk aanwezig die start-ups, scale-ups en grown-ups uit de Health en High Tech sectoren nodig hebben om succesvol te kunnen zijn. De campusorganisatie van NTC draagt daarmee actief bij aan de versterking en groei van de clusters Health en High Tech in Nijmegen.

- **Communitybuilding op stadsniveau**
  De activiteiten van onderwijsinstellingen en bedrijven op Campus Heijendaal en Noviotech Campus versterken elkaar. De samenwerking tussen de Nijmeegse campussen krijgt een impuls via de agenda voor Campus Nijmegen. Deze agenda kent drie actielijnen: 1) elk bedrijf op de juiste plaats, 2) een impuls voor community management en 3) vergroten van de zichtbaarheid. Als gemeente zetten we met partners actief in op het versterken van de samenwerking tussen beide campussen omdat de synergie tussen organisaties op beide campussen de clusters Health en High Tech in Nijmegen versterkt.

Versterken profilering en positionering

Nijmegen is een stad met sterke Health én High Tech sectoren. Komende jaren blijven we activiteiten ondersteunen die de profilering en positionering van de Nijmeegse Health en High Tech sectoren verder versterken. Dat gaat zowel over het inbrengen van innovaties uit de Nijmeegse Health & High Tech sectoren in de internationale New Dutch campagne van RVO/NBTC inclusief internationale persreizen, het delen van de innovaties voor een breder publiek via Intonijmegen.com en het faciliteren van evenementen. Het gaat dan om zowel inhoudelijke evenementen en netwerkbijeenkomsten als evenementen waar (organisaties uit) de Health en High Techsectoren zich presenteren aan inwoners en bezoekers in de stad en daarbuiten. Samen met de triple helix partners vormen we een kansenoverleg dat zich richt op het signaleren en grijpen van kansen in het kader van de profilering en

positionering van de Health & High Tech sectoren. Samen maken we een gedragen contentstrategie die we kunnen inzetten als leidraad voor onze activiteiten.

- **Health en High Tech op IntoNijmegen**
  Op IntoNijmegen en via bijbehorende social mediakanalen worden de prestaties van de H&HT sectoren op een aansprekende manier voor het bredere publiek gepubliceerd. Voor dit bedrag leggen zij de contacten met de relevante partijen, maken zij de content, tekst en afbeeldingen en zorgen ze ervoor dat deze ge-update blijft.

- **Events rond Health & High Tech**
  - Via verschillende events willen we de Health & High Tech sector profileren:
  - Algehele H&HT events voor een breder publiek zoals het H&HT Vierdaagseplein: Voor de derde keer op een rij wordt er op en rond het Marienburgplein programma georganiseerd rond de H&HT sectoren. Verschillende H&HT partijen doen hieraan mee en leveren hun bijdragen hieraan in kind. De gemeente voorziet in de faciliteiten.
  - Health Valley event**:** Een jaarlijks terugkerend event voor het landelijke zorginnovatienetwerk met als doel community/verbinding onderdeel op het vlak van (zorg)innovatie. Dit event versterkt het Health profiel van Nijmegen.
  - Radboudumc, Briskr, Oost NL en Radboud Universiteit organiseren jaarlijks Radboudumc Investment Day: hét matchmaking event voor toponderzoekers, ondernemers en investeerders in de life sciences & Health sector. Doel is kennis uit te wisselen, te netwerken en vroegtijdig te spreken met investeerders over (toekomstige) samenwerking met als doel: de impact op de gezondheidszorg te verbeteren.
  - De ontwikkelingen rond de chiptechsector vragen ook het nodige in het kader van het verstevigen van het bedrijvennetwerk, de versterking van de triple helix samenwerking op dit thema en de profilering en positionering van de Nijmeegse chiptechsector. Zo wordt tweemaandelijks een lunchbijeenkomst voor het bedrijvennetwerk Chiptech Gelderland georganiseerd. Daarnaast gaan we samen met de triple helix partijen kijken welke events ingezet kunnen worden voor de verdere versterking van de triple helix samenwerking rond chiptech en de profilering en positionering van de Nijmeegse chiptechsector. Denk hierbij aan netwerkbijeenkomsten, een Investment Day Chiptech en een of meerdere chiptech events voor het bredere netwerk en publiek.

- **Innovate en Night of the Nerds on tour**
  Innovate
  Samen met Arnhem investeren we in programma in beide steden dat door Innovate wordt gemaakt, dat aansluit bij de profilering van de sectoren Health & High Tech waaronder de Nacht van de Ruimte, de Innovatiefste Student van Nederland en de Innovate Experience. De events richten zich op verschillende doelgroepen.
  De Nacht van de Ruimte biedt een breder publiek een avond vol inspiratie met lezingen, muziek en poëzie rond Nijmeegse innovaties.
  De Innovatiefste Student van Nederland richt zich op de doelgroep talent en is een wedstrijd tussen studenten met innovatie projecten.

Innovate Experience bestaat uit een pop up expositie met kunstenaars, wetenschappers en technici die hier hun allernieuwste creaties tonen. Daarnaast zijn er interactieve sessies voor experts, start-ups, jong talent en het bredere publiek.

Night of the Nerds on tour
In Nederland bestaan veel lokale ecosystemen waarbij specialismen op gebied van het technologische bedrijfsleven, (hoger) onderwijs, overheid en de kunst en cultuursector elkaar versterken. Deze partijen kunnen in samenwerking met Night of the Nerds een lokaal evenement organiseren, om hun bijzondere karakter te presenteren aan de volgende generatie innovators. Ook in Nijmegen wordt dit georganiseerd.

- **Internationale campagne New Dutch**
  Internationale campagne rond innovatief Nederland gericht op internationaal talent: Door inspirerende verhalen te vertellen over onze baanbrekende innovaties, presenteren we de wereld een representatiever beeld van Nederland: modern en inventief.

Actielijn Innoveren

Investeren in nieuwe ontwikkelingen door het MKB

Inleiding

We zitten in een maatschappij waarin een aantal grote veranderingen tegelijk plaatsvindt en zal blijven plaatsvinden. Veranderingen zijn er altijd geweest, maar ze gaan steeds sneller en het zijn er veel tegelijk. Denk aan de geopolitieke onrust, robotisering en digitalisering, oplopende personeelstekorten, cyberveiligheid etc. Dit brengt nieuwe kansen, maar ook nieuwe uitdagingen. Openstaan voor veranderingen en actief innoveren is voor ondernemers van levensbelang. Hiermee kunnen ondernemers hun bedrijf toekomstbestendig blijven houden.

Innoveren is niet alleen voorbehouden aan snelle, jonge techbedrijven in de Health & High Tech. Het raakt het hele mkb. Ook retailers, groothandel industrie en dienstverleners.

Innovatie dient zich in allerlei vormen:

- Vergaande digitalisering speelt binnen verschillende sectoren. Neem alleen al de retail: een sterk winkelafname in de binnenstad (26% vanaf 2006) heeft waarschijnlijk te maken met de opkomst van webshops. Dit heeft een verandering teweeggebracht in het karakter van de binnenstad: van winkelplaats naar ontmoetingsplaats.
- Innovatie in combinatie met “human factor” levert nieuwe kansen op. Door efficiëntievoordelen te bereiken kan de productiviteit per m2 worden veranderd.
- Inzetten op cybersecurity is voor bedrijven belangrijker dan ooit.
- Het toepassen van AI en automatisering kan het antwoord zijn op het actuele capaciteitsvraagstuk in de zorg.

Recent onderzoek laat zien dat ondernemers in hun langetermijnstrategie meer nadruk leggen op innoveren. Dit komt ook tot uiting in de antwoorden over innovatie. 86% zegt sneller te willen innoveren tegenover 74% vorig jaar. Het gaat dan met name om R&D en nieuwe machines en technologie op het gebied van AI en cybersecurity.

Uit de gesprekken met Nijmeegse bedrijven blijkt dat er veel animo bij bedrijven is voor innovatie, maar duidelijke manieren om dit te bereiken zijn nog beperkt.
De actieagenda mkb-dienstverlening van het Rijk verwijst naar bestaande programma's en het belang om deze te delen met ondernemers. Uitdaging is om aan te sluiten bij ontwikkelingen op de markt.

Belang

Bij innoveren gaat het om het toepassen van nieuwe kennis bij bedrijven. Innovatie gaat over alle vormen van vernieuwing en verandering van lopende processen, producten en diensten. Op technologisch en niet-technologisch gebied. Het gaat van vernieuwing van goederen tot vernieuwing van diensten. Actuele ontwikkelingen in de samenleving leiden tot innovaties bij bedrijven. Dit kunnen het toepassen van deze ontwikkelingen in het eigen bedrijf zijn, of het van waarde maken van kennis door het starten van een nieuw bedrijf, via valorisatie.

In een snel veranderende wereld is ieder bedrijf wel met een vorm van innovatie bezig. Voor alle bedrijven geldt dat innoveren nodig is om met de tijd mee te gaan. Innovatie speelt dus bij alle sectoren: of het nu gaat om het toepassen van innovaties in de sectoren Health & High Tech of bij het brede mkb.

Innovatie draait om de constante verandering die nodig is om bij te blijven. Dit zien wij op verschillende manieren terug in de de meeste sectoren: in het mkb kan het dan draaien om het veranderen van processen, en in de sterke, stuwende clusters van de Nijmeegse economie kan het draaien om valorisatie. Innovatie vindt dan ook plaats bij kennisinstellingen en onderzoek & ontwikkeling-afdelingen van bedrijven op beide campussen. Maar ook in het innovatief mkb en bij jonge, startende bedrijven. Neem bijvoorbeeld de digitalisering in de retail, het verduurzamen van de productie of verandering in de waardeketen. Elke sector doet mee.

De nieuwe ontwikkelingen rond digitalisering hebben de afgelopen jaren omvangrijke gevolgen gehad: computers, telefoons, boekhouding, marketing en nu AI hebben geleid tot grote veranderingen in hoe ondernemers en consumenten met producten omgaan.

Omdat de markt en het consumentengedrag zo snel veranderen, moeten ondernemers innovatief over hun bedrijf denken om mee te kunnen. Innovatief gedrag is een noodzakelijke competentie voor iedereen. Dit hebben wij gezien met de digitalisering van diensten, bijvoorbeeld met de opkomst van webshops. Deze digitalisering dient hiermee ook te worden bezien als onderdeel van de ketenproductie: een webshop en digitale inventaris creëren de noodzaak om kennis te hebben van cybersecurity.

Innovatie draait dus om de permanente verandering die nodig is om bij te blijven. Op de markt, in de productie, en met de veranderende wereld. Door nieuwe producten te ontwikkelen kunnen andere bedrijven deze producten gebruiken. Innovatie speelt altijd.

Ambitie

Innovatie doet zich voor in alle relevante sectoren. Dat geldt allereerst voor toekomstgerichte sectoren zoals Health en High Tech, maar ook voor de bedrijven in de andere sectoren in onze stad. Nieuwe ideeën en innovaties zijn welkom. Nijmegen is een kennisstad. Onze ambitie is om bij bedrijven en kennisinstellingen vernieuwing te stimuleren als belangrijk bouwsteen voor de maatschappelijke én economische ontwikkeling van de stad.

Wij doen dit samen met partners als Briskr, Health Valley, Noviotech Campus, Radboud Universiteit, Radboudumc en de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Ook werken we samen met de provincie Gelderland en Oost NL.

De wereld verandert zo snel dat je zonder innoveren niet bij blijft. Het gaat om innovaties waar iedereen in de mkb nu mee bezig is. Door grote investeringen en sterke samenwerkingen wordt Nijmegen een plek waar nieuwe ideeën werkelijkheid kunnen worden.

Acties

Sterkere starters en scale-up bedrijven

Vernieuwing begint bij het steunen van startende en snelgroeiende bedrijven in onze stad. Startende ondernemers beginnen vaak bij StartUp Nijmegen en in specifieke gevallen bij Mercator Launch. Een scale-up betekent letterlijk 'opschaler' en is een start-up die de eerste vijf jaar heeft overleefd en minimaal 10 miljoen euro omzet genereert.

- **StartUp Nijmegen**
  Startup Nijmegen is een levendige starterscommunity die de basis heeft in een bedrijfsverzamelgebouw. Hier werken ondernemers van allerlei achtergronden en kunnen zij ook kennis en inspiratie uitwisselen. Uit de actieagenda MKB Dienstverlening blijkt duidelijk dat ondernemers vooral leren en luisteren naar andere ondernemers. Ondernemers van verschillende sectoren en niveaus bij elkaar zetten kan een goede interventie zijn om ervoor te zorgen dat zij de waarde inzien van innoveren en hier ook aan de slag mee gaan.

- **Scale-up aanpak**
  Scale-ups opereren vaak in sectoren waarin bovengemiddeld veel geïnnoveerd wordt. Door hun snelle ontwikkeling hebben ze ook te maken met veel uitdagingen. Daarvoor is ondersteuning nodig. Dit pakken we via het accountmanagement op. Het gaat daarbij om ondersteuning rond vraagstukken over:
  - Toegang tot financiering
  - Aantrekken en behouden van talent
  - Vraag naar ruimte
  - Professionalisering van het management
  - Beschikbaarheid van kennis

- **Mercator Launch**
  Mercator Launch is van belang als verbindingspunt tussen kennisinstellingen en ondernemerschap. Bij Mercator Launch staat het omzetten van een idee tot een bedrijf of product voor studenten, alumni of leraren op de campus Heijendaal centraal.

Innovatiekracht MKB vergroten

Er zijn verschillende manieren om de innovatiekracht van het MKB te vergroten: door subsidies en financiële ondersteuning, het stimuleren van samenwerking, digitalisering en meer kennisdeling via netwerken. Concrete voorbeelden daarvan zijn:

- **AI-cafés voor ondernemers**
  Het mkb AI Café is een initiatief van de Hogeschool Arnhem Nijmegen, gericht op (kleine) mkb-ondernemers in Nijmegen en omgeving. Ondernemers zijn op bijeenkomsten welkom om kansen van AI te ontdekken op een laagdrempelige manier.

- **Vouchers voor ondersteuning met digitalisering**
  Gemeente Nijmegen werkt in regioverband met de Groene Metropoolregio en The Economic Board, kennisinstellingen, de Kamer van Koophandel en andere netwerkpartners samen om de dienstverlening van overheden stroomlijnen en te

verbeteren. We sluiten aan bij de conclusies van de actieagenda mkb-dienstverlening. Het eerste project gaat over een laagdrempelige webtoepassing voor starters. Als dit staat wordt het uitgebreid naar andere doelgroepen als bijvoorbeeld bedrijven in nood, impactondernemers.

- **MKB Datalab van de RU**
  Studenten Artificial Intelligence en Data Science van Radboud Universiteit organiseren workshops voor bedrijven en voeren in opdracht van bedrijven projecten uit en helpen daarmee ondernemers hun eerste (of volgende) stappen te zetten op gebied van AI en data. Ook biedt MKB Datalab-Oost meerdere keren per jaar de masterclass AI for Business aan om ondernemers te inspireren met AI aan de slag te gaan en tevens het kennisniveau bij ondernemers over het brede thema AI omhoog te brengen.

Méér met ondernemerschap

Bij innovatief ondernemerschap kan het gaan om andere vormen van ondernemen. Denk aan Impact ondernemen. Het delen van innovatieve kennis vindt vaak via netwerken plaats. Het begint met elkaar ontmoeten.

- **Impact 024**
  Om te zorgen dat impact ondernemen normaal wordt, zijn stevige regionale impactnetwerken belangrijk. Die helpen impactondernemers namelijk om zichtbaar te worden. Om samen sterker te staan. Om van elkaar te leren. En om de brug te slaan naar onder meer het bedrijfsleven, de gemeente en het onderwijs. Voor de drie dimensies van welvaart – economisch, sociaal en ecologisch – geldt dat het niet vanzelfsprekend is dat maatschappelijke belangen en bedrijfsbelangen synchroon lopen. Goede zaken en goed zaken doen gaan niet per se samen. Om deze belangen sterker samen te laten samenvloeien, stimuleren wij impactondernemers. Samen werken met inwoners en ondernemers aan de maatschappelijke doelen waar wij als gemeente voor staan. We ondersteunen IMPACT024 (coöperatie zonder winstoogmerk). Dit is een netwerkorganisatie voor impactmakers. IMPACT024 bestaat om in gezamenlijkheid toe te werken naar een integraal ecosysteem van impact ondernemers, bedrijven, overheden, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen die zich inzetten voor een sociaal, eerlijk en duurzaam (Rijk van) Nijmegen.

- **De Ondernemersmarkt van de Hogeschool Arnhem Nijmegen (HAN)**
  Jaarlijks organiseert de HAN een ondernemersmarkt voor studenten, waarin zij de door hen opgezette onderneming presenteren aan de markt. Hier worden de eerste stappen gezet om nieuwe ondernemers te ontwikkelen.

- **Programma Young Innovators**
  Rvn@/Lifeport@ heeft in 2024 het programma Young Innovators opgezet. Hierin bezoeken studenten van de RU MKB-bedrijven voor een kennismaking en enquête. Het idee is om studenten te laten kennismaken met het ondernemerschap zodat ze zich realiseren dat hun toekomstige baan ook heel goed in onze regio zou kunnen vallen.

- **Innovaties rond eiwittransitie**

Nijmegen positioneert zich als innovatie stad en heeft van oudsher een sterke focus op duurzaamheid. Binnen voeding en gezondheid richten we ons met name op de eiwittransitie. De eiwittransitie omvat verschillende thema's, zoals: gezonder en duurzamer eten, vleesconsumptie tegengaan, methoden voor meer efficiëntie eiwitalternatieven onderzoeken, en kennis- en uitvoeringspartijen verbinden. Daarin zien wij mogelijkheden om de milieu-impact van voedselproductie te verminderen. In samenwerking met andere beleidsvelden, zoals gezondheidsbeleid en stadslandbouw, kijken wij naar mogelijkheden om deze transitie te bevorderen. In de Uitvoeringsagenda Circulaire Stad 2030 en Visie op Gezond Nijmegen 2040 zetten we stappen om gezonde en duurzame voedselinitiatieven te bevorderen. Gemeente Nijmegen heeft bijvoorbeeld de Plant Based Treaty ondertekend, waarin we verklaren hoe we met verschillende partijen uit de stad ons willen inzetten voor een duurzaam voedselsysteem.

In het licht van bovenstaande zouden wij innovaties die ontstaan in ons Health & High Tech cluster willen faciliteren. We bieden deze bedrijven een mogelijkheid aan om met partners in het onderwijs en het lokale bedrijfsleven kansen in de eiwittransitie te benutten.

Actielijn Duurzaamheid

Duurzaamheid en ondernemerschap verbinden

Inleiding

Binnen deze actielijn staan het verbinden van duurzaamheid en ondernemerschap centraal. Steeds meer bedrijven pakken deze opgave op en passen hun bedrijfsvoering aan. Verduurzaming vindt plaats lang drie invalshoeken: de energietransitie, klimaat opgave en circulaire economie.

Energietransitie

In de Monitor Ondernemersklimaat is aan bedrijven gevraagd hoe zij in hun bedrijf te maken hebben met de *energie-opgave*. Er zijn veel zorgen bij de ondernemers over in relatie tot de energietransitie. In totaal 53% van de bevraagde bedrijven geeft dit aan. Specifiek over elektrisch en waterstofladen als ook de komst van de Zero Emissie Zones in Nijmegen.

Verder blijkt ook dat 10 bedrijven (3%) op de wachtlijst staat voor een grootverbruikersaansluiting. Het gaat hier om een relatief klein percentage. Tegelijkertijd laat dit zien nieuwe bedrijven in Nijmegen die een grootverbruikersaansluiting nodig hebben hierop zullen moeten wachten.

Bedrijven gebruiken ongeveer 50% van het aardgas en 75% van het stroomverbruik in Nijmegen. Landelijk onderzoek laat zien dat de CO2 uitstoot van bedrijven lussen 1990 en 2030 naar verwachting gaat dalen met 83%. Deze prognose kan ook doorvertaald worden naar Nijmegen. Kink in de kabel is dat door netcongestie op dit moment geen nieuwe contracten uitgegeven worden door Liander in Gelderland. Dit betekent dat het elektrificeren van bedrijven en hiermee het verlagen van de CO2 uitstoot wordt bemoeilijkt.
Er zijn bedrijven met een eigen grootverbruikers aansluiting en bijpassend net (bv. NXP). Bedrijven geven aan dat zij bereid zijn om te investeren in de energietransitie, mits haalbaar, betaalbaar. Daarnaast is duidelijkheid van gemeente gewenst over de

toekomstige energievoorziening (wat, wanneer) en experimenteerruimte in regelgeving (omgevingsdienst ODRN).

Klimaatadaptatie

De tweede opgave voor een duurzame stad is een klimaatbestendige stad. Dit leidt ook tot een opgave rond verduurzaming en vergroening van de werklocaties in de stad. Landelijk onderzoek laat zien gemiddeld maar 1% van de oppervlakte van de werklocaties bestaat uit groen-blauwe structuren, zoals bomen of sloten.

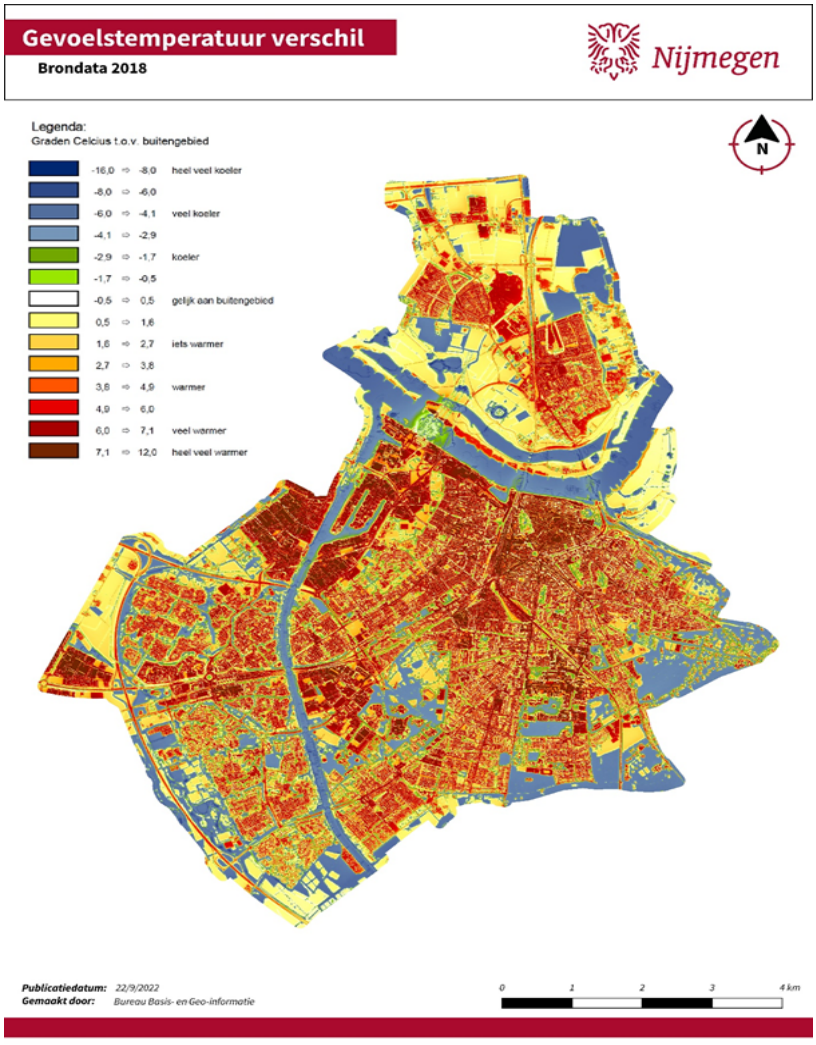

Op basis van bovenstaand kaartje van Nijmegen, waarin gevoelstemperatuur staat aangegeven, kunnen we zien dat vooral in de binnenstad en op de bedrijventerreinen de gevoelstemperatuur erg hoog is. Dit komt door de verstening en een zeer lage hoeveelheid groen op de bedrijventerreinen, in combinatie met de werkprocessen die energie verbruiken en dus ook warmte als uitstoot hebben. Dit maakt dat verduurzaming en vergroening in de binnenstad en op bedrijventerreinen belangrijk is.

Circulaire economie

De circulaire economie in Nijmegen is volop in ontwikkeling. Bedrijven dragen bij aan de transitie naar een circulaire economie door innovatieve oplossingen toe te passen in hun bedrijfsvoering en duurzame producten te ontwikkelen.

Bij de circulaire economie komen verschillende vragen kijken:

- Wat is de strategische positie van Nijmegen in de circulaire economie?
- Op welk onderdeel van de circulaire economie zet Nijmegen in?
- Wat is de ruimtevraag van de circulaire economie en welke strategische posities zijn wenselijk om in te nemen?

Er zijn de afgelopen periode verschillende initiatieven en samenwerkingen in gang gezet die bijdragen aan een duurzamere toekomst. Naast ons staat de Circulaire Raad Regio Nijmegen, waarin op strategisch niveau wordt samengewerkt aan een breed programma op basis van de regiodeal. Dit betekent dat we een directe lijn hebben met de andere gemeenten van het Rijk van Nijmegen, Provincie Gelderland, MARN, Groene Metropoolregio, Radboud Universiteit, HAN, ROC, ARN BV, DARNV, Radboudumc, Rabobank, onderzoeksorganisatie TNO en The Economic Board.

Belang

Duurzaamheid wordt een steeds belangrijker thema in Nederland, de wereld én Nijmegen. Het is van fundamenteel belang dat hoe wij met het klimaat en energie omgaan toekomstbestendig is. De energietransitie levert een belangrijke bijdrage aan het behalen van de CO2-doelen. Dit is een wens van de overheid, maar ook van het bedrijfsleven en inwoners. Toekomstige generaties verdienen het om in een leefbare wereld te wonen, en dat betekent dat verschillende lagen van de overheid hier actie op moeten ondernemen. De lineaire economie, waarin materialen worden gebruikt en hierna weggegooid, past niet meer bij de huidige tijdsgeest.

Wat hier wel bij past is een circulaire economie waarin grondstoffen worden herbruikt. Zo houden we de wereld, en onze economie, toekomstbestendig. Ervoor zorgen dat er niets onnodig verloren gaat beperkt zich niet alleen tot materialen, maar ook tot energie. In een wereld waar wij steeds afhankelijker worden van technologie en digitalisering, wordt energie steeds belangrijker.

Netcongestie vormt een grote en belangrijke uitdaging voor de economische groei van Nijmegen. Netcongestie treedt op wanneer het electriciteitsnet zijn maximale capaciteit heeft bereikt, en niet meer kan voldoen aan een grotere vraag. Dit kan bouwprojecten en verduurzamingsinitiatieven vertragen. Een goed electriciteitsnetwerk is essentieel voor ons welzijn, economische groei en transities.

De toename van CO2-uitstoot draagt direct bij aan de stijgende temperatuur van de aarde en versnelling van de klimaatverandering. We moeten aan beide onderdelen aandacht geven voor het voortbestaan van de leefbaarheid en ons welzijn. Dit betekent dat we manieren moeten vinden hoe om te gaan met hogere temperaturen en hevige buien in een versteende stad en de ruimte beter moeten inrichten via vergroening en verduurzaming.

Ambitie

In 2018 werd Nijmegen uitgeroepen tot European Green Capital en verkozen tot beste circulaire regio van Nederland. Wij gaan door op de ingezette lijn en stellen ambitieuze doelen. Dit doen wij samen met het bedrijfsleven en de kennisinstellingen. Een goed voorbeeld is de Green Deal die we samen met de bedrijven uitvoeren in TPN-West. We werken samen met de Groene-Metropoolregio en actieve netwerken die zich richten op het halen van de doelen.

De overgang naar een circulaire economie is een complexe en brede opgave. In de ontwerp Omgevingsvisie 2025-2050 is de ambitie vastgesteld om in 2050 bij te dragen aan de circulaire economie, waarin geen grondstoffen verloren gaan. We sluiten hierbij aan en we zijn nauw betrokken bij de “Uitvoeringsagenda Circulaire Stad Nijmegen”.
Wij willen ondernemers aanzetten om meer duurzaam te ondernemen en stimuleren hen om aan te sluiten bij circulaire initiatieven en projecten op het gebied van energietransitie. We ondersteunen duurzame en circulaire projecten en initiatieven van bedrijven en instellingen.

We zorgen voor goede en duurzame werklocaties. Zorgvuldig ruimtegebruik, verduurzaming, vergroening en klimaatadaptatie zijn uitgangspunten en dragen bij aan kwalitatief betere werklocaties, dus ook aan een schoner woon- en leefmilieu. Bedrijven zijn bereid om te investeren in de energietransitie, mits het haalbaar en betaalbaar is. Wij dragen hier aan bij. Nijmegen heeft een klimaatadaptatiestrategie. We moeten beter bestand zijn tegen weersextremen. We willen de openbare ruimte meer vergroenen.

Acties

Energietransitie

Goed ondernemerschap en het toepassen van innovaties zijn nodig om de effecten van netcongestie te beperken. Vanuit economisch perspectief is het nuttig (en noodzakelijk) om samen met ondernemers te kijken wat er wél kan. We hebben een Lokale Energie Strategie (LES) waarin een samenhangend beeld wordt gegeven van de gevolgen van de ontwikkelingen van de energietransitie voor Nijmegen. Een belangrijk spoor betreft de regionale en provinciale energietrajecten waarin we participeren. We trekken hier samen op met Liander als cruciale partner.

Op het Industriepark Waal Energie kan waterstof worden getankt in combinatie met elektrisch snelladen voor zowel personenauto’s als bedrijfsbussen en trucks. Op het terrein is plaats voor grootschalige en kleinschalige elektriciteitsopwekking en plaats voor watergebonden bedrijven, waaronder de huidige containerterminal van BCTN.
Ondernemers op de werklocaties zoeken zelf al naar innovatieve oplossingen. Bijvoorbeeld het initiatief van een Smart Energy Hub in TPN-West en Bijsterhuizen of de Off-grid ontwikkeling op de Grift, WKO-ontwikkelingen voor bedrijven op Winkelsteeg. Deze ontwikkelingen willen we ook stimuleren op de andere bedrijventerreinen (m.n. Winkelsteeg in relatie tot netbewuste nieuwbouw).

- **Smart Energy Hub TPN-West**

  Met bedrijven op en rond de Handelsweg is een visiedocument en verkenning Energieplan Binnenhaven TPN-West opgesteld. De Smart Energy Hub aanpak richt zich

op verschillende vormen van duurzame energie, uitwisseling van warmte- en reststromen en de realisatie van decentrale energiesystemen (batterij en H2 opslag). Met tien bedrijven en de provincie Gelderland hebben we een intentieovereenkomst SEH TPN-West Binnenhaven ondertekend. Met handelingsperspectief voor de bedrijven, gemeente en netbeheerder Liander.

Met middelen uit de Regiodeal kijken we samen naar kansen van verschillende vormen van duurzame energie, uitwisseling van warmte- en reststromen en de realisatie van decentrale energiesystemen. We gaan met ondernemers versnellen op een gefaseerde ontwikkeling van de Smart Energy Hub in drie deelprojecten. Specifiek voor TPN West geldt de kansrijke combinatie van een bedrijventerrein en een havenlocatie, waar op TPN West Engie gevestigd is, en direct aanpalend in Weurt de ARN. Dit maakt dat er mooie combinaties te maken zijn in opwek, uitwisseling en opslag.

- **Bedrijven aan het warmtenet**
  Op initiatief van TPN-West zijn een aantal bedrijven betrokken bij de ontwikkeling en opzet van een eigen warmteschap voor levering van warmte via de bestaande warmteleiding van de ARN naar Nijmegen Noord. Met bedrijven worden gesprekken gevoerd over aansluiting op dit warmtenet. Prijsschommelingen van de gasprijs maken de opzet van een op te richten warmtebedrijf door de aan te sluiten bedrijven lastig. Wij hebben geen direct actieve rol maar we onderzoeken de mogelijkheden voor een PPS waarin de gemeente bijdraagt in de kosten van het aanleggen van de infrastructuur.

  Ook bedrijventerrein de Winkelsteeg is een belangrijk onderdeel in onze duurzaamheidsplannen. Verschillende partijen werken aan aardgasvrije oplossingen en de ontwikkeling van lage temperatuur warmtesystemen. Dit houdt in dat er wordt gekeken naar hoe met warmte- en koudesystemen (WKO) kan worden gebufferd en opgeslagen.

- **Laadinfrastructuur**
  Ondernemers zetten in op elektrificatie van het transport en Nijmegen op drie zero-emissie zones in de Binnenstad, Hof van Holland en Heijendaal. Tegelijkertijd leidt netcongestie ertoe dat het realiseren van laadmogelijkheden bij bedrijven vaker niet dan wel mogelijk is. We ondersteunen ondernemers bij vragen over de realisatie van laadinfrastructuur op eigen terrein en onderzoeken publiek toegankelijke collectieve laadpleinen. Daarnaast benaderen we actief de belangrijkste bedrijventerreinen om collectief of individueel laadadviezen aan te bieden. We richten een kennisloket in voor ondernemers, met relevante informatie over laadinfrastructuur. We volgen actief de landelijke en markt initiatieven voor heavy-duty laadpleinen onderweg en zorgen we dat geschikte private en publieke laadinfrastructuur gebruikt kan worden door mobiele werktuigen.

- **Havens**
  Wij zetten in op het stimuleren van schone scheepvaart. Rode draad in deze activiteiten is het bevorderen van nul-emissie scheepvaart waar we met diverse partners kijken naar ontwikkelingen op het gebied van batterijcontainers voor

duurzaam opladen en waterstof-tanken. We bevorderen duurzame scheepsvaart ook door de differentiatie van de havengeldtarieven te optimaliseren, waarbij schone schepen korting krijgen op de haven- en overslaggelden. Verder zetten we in op het verduurzamen van de binnenhaven door bijvoorbeeld de aanleg van walstroom te stimuleren.

Circulaire economie

We willen het netwerk van circulaire bedrijven versterken. Bewustwording moet veel groter worden en er moet gekeken worden naar nieuwe ketens. Ondernemers zijn het best te overtuigen met werkende business cases van andere ondernemers en prijsprikkels. De circulaire economie vereist een verbrede en regionale kijk en aanpak.

- **Toepassen circulaire businessmodellen vereenvoudigen**
  Voor bedrijven vraagt deze transitie om innovatie en de toepassing van energiezuinige concepten en productieprocessen. Dit leidt tot nieuwe businessmodellen maar ook nieuwe vergunningentrajecten bij de omgevingsdienst ODRN. Er wordt steeds meer gebruik gemaakt van reststromen tussen bedrijven maar het gebeurt nog te weinig. Met de ODRN is afgesproken dat we vanaf het begin, ofwel bij de initiatiefase, betrokken zijn bij gesprekken met circulaire initiatiefnemers. Zo kan de ODRN tijdig aangeven of een initiatief kansrijk is, of er aanpassing of sturing nodig is. Met ODRN ondersteunen we circulaire bedrijfsmatige initiatieven door te beoordelen hoe een reststroom weer kan worden ingezet als grondstof.

  Samen met ondernemers worden zoveel mogelijk concrete en haalbare doelen gesteld die bij gaan dragen aan stimulering van de circulaire economie. Het liefst uitgevoerd op basis van data en vertaald in businesscases. Samen met de ODRN starten we circulaire pilots voor vergunningverlening en toezicht. Op basis van de evaluatie wordt gekeken hoe circulariteit standaard onderdeel van de VTH-werkzaamheden kan worden.

- **Circulaire Kickstart**
  Het project Circulaire Kickstart is opgezet om MKB-ondernemers te helpen kansen te ontdekken binnen de circulaire economie. Onder begeleiding van lokale specialisten krijgen ondernemers praktische ondersteuning om verspilling te verminderen en afval om te zetten in waarde, wat zowel kostenbesparingen als omzetverhogingen kan opleveren. De Circulair Kickstart is samen met Lifeport@ uitgevoerd en in het Rijk van Nijmegen heeft dat onder meer geleid tot het succesvolle verfproject waar restanten muurverf van schildersbedrijven zijn verwerkt tot nieuwe muurverf. Inmiddels verder regionaal opgepakt in samenwerking met de verfbranche. We gaan hiermee door.

- **Podium bieden**
  Met Lifeport@ starten we in de regio de mkb-community circulair ondernemen. We zijn overtuigd van de waarde van samenwerking en kennisdeling. Bedrijven die lid zijn van de community krijgen toegang tot een uniek platform waar bedrijven, overheid en onderwijs samenwerken. We blijven aangesloten bij de uitreiking van de Cirkel prijzen, een initiatief van Lifeport@ en de Circulaire Raad regio Rijk van Nijmegen waar we ondernemers een podium bieden in twee categorieën: De Cirkel en de Startup Cirkel.

Hiermee bereiken we dat circulaire kennis regionaal wordt verspreid en ondernemers geïnspireerd raken.

- **Circulaire ketens versterken en opschalen**
  We blijven zoeken naar ketensamenwerking. Onder de paraplu van de Green Deal TPN-West worden reststromen bij de bedrijven op businesskansen onderzocht en pilots uitgevoerd. Zo is succesvol op inzameling piepschuim en hout ingezet en blijven we met de deelnemende bedrijven selecteren op haalbaarheid van het duurzaam verwerken van reststromen en het lokaliseren van grondstoffenhubs waar de reststromen kunnen worden verzameld, gescheiden en opgeslagen. Deze grondstoffenhubs zijn nu nog klein en meestal n bij een bedrijf op het terrein.

- **Circulaire Startups**
  Samen met de ondernemers van Startup Nijmegen willen we kijken naar nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden voor circulaire start-ups in het Circulair Kompas Startups. Van creatief idee naar uitvoering en samenwerking in de keten. In een praktisch 6-weeks programma maak je als ondernemer een circulaire roadmap die winstgevendheid en een versnelling van de circulaire transitie nastreeft

Klimaat

We haken aan bij de initiatieven van de ondernemers en bedrijvenverenigingen om Nijmegen meer klimaatbestendig te maken.

- **Groene werklocaties**
  We streven naar een gezonde en aangename werkomgeving door middel van vergroening, slimme waterberging, duurzame daken en groene gevels. Met bedrijvenverenigingen TPN-West en in de binnenstad zijn groenprojecten gerealiseerd, waardoor we laten zien dat vergroenen kan; zo is op TPN-West bij Stadsboom het perceel vergroend en een groen dakterras gerealiseerd.

  De Noviotech Campus (NTC) is uitgeroepen tot Ambassadeursterrein binnen het provinciale programma Werklandschappen van de Toekomst. De verkregen subsidie is bedoeld voor een moderne werkomgeving, met aandacht voor duurzaamheid, natuurinclusiviteit en bewegen. Hierdoor kan de campus vergroenen en ontmoeten en bewegen in de buitenruimte stimuleren.

- **Menukaarten klimaatadaptatie en biodiversiteit**
  De Menukaarten Klimaatadaptatie & biodiversiteit van TPN-West zijn ontwikkeld om bedrijven te ondersteunen bij het vergroenen en klimaatbestendig maken van hun bedrijventerreinen. Deze menukaarten bieden een overzicht van mogelijke maatregelen en strategieën om de effecten van klimaatverandering op te vangen. Ze helpen bedrijven bij het implementeren van klimaatadaptieve maatregelen. Met de bedrijvenverenigingen en betrokken ondernemers willen aan de hand van stappenplannen ons richten op minder steen en meer groen op bestaande bedrijventerreinen. We bekijken waar we gaan investeren in groene plannen in de openbare ruimte in relatie tot het verbeteren van de bedrijfspercelen en zetten bestaande subsidies in voor het aanleggen van een groen dak op een gebouw, of voor de aanleg van een groengevel of een verticale tuin.

- **Wandelpaden Werklocaties TPN-West en BNZ**

  De bedrijvenverenigingen TPN-West en Nijmegen-Zuid (BNZ) hebben een gezamenlijk plan ontwikkeld om wandel-/beweegpaden aan te leggen op de beide werklocaties. Het plan wordt uitgevoerd in samenwerking met Gemeente Nijmegen, Provincie Gelderland, TPN-West en bedrijvenvereniging BNZ, lokale en regionale hoveniersbedrijven, de HAN en Yuverta. De wandel- en beweegpaden verhogen niet alleen de biodiversiteit op de bedrijventerreinen, maar dragen ook bij aan de gezondheid en het welzijn van werknemers en een aantrekkelijke omgeving voor zowel werknemers als omwonenden. We verwachten een duidelijk inzicht in de stappen van het project, inclusief de bijbehorende taken, verantwoordelijkheden en budgetten. Voorontwerpen worden gemaakt en voorgelegd aan de stakeholders. Daarnaast wordt er een gedetailleerd budget opgesteld voor de realisatie van de wandel- en beweegpaden op beide terreinen.

Actielijn Ondernemerschap

Stimuleren van nieuwe en bestaande bedrijven

Inleiding

Kijkend naar de kwaliteit van onze bedrijven in de stad, laat de nieuwe Monitor Ondernemingsklimaat nog steeds een overwegend positief beeld zien: de meeste ondernemers zijn positief over hun eigen bedrijf. Bijna de helft van de respondenten (46%) denkt dat hun bedrijf een positieve ontwikkeling doormaakt de komende jaren. 40% denkt dat de ontwikkeling ongeveer gelijk zal blijven en slechts 8% verwacht een negatieve ontwikkeling.

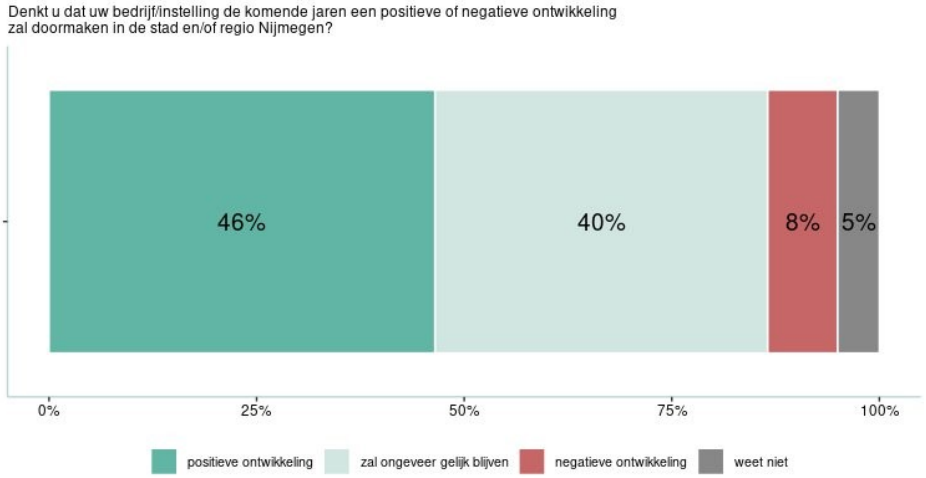

Figuur: verwachte ontwikkeling van eigen bedrijf. Bron: Monitor Ondernemersklimaat (2024).

Het ondernemingsklimaat scoort lager: van 6,8 in 2021 naar een 6,2 in 2024. Nijmegen is hier niet uniek in. Ook landelijke en internationale ontwikkelingen zijn heel bepalend voor het ondernemersklimaat. De dalende trend is dan ook terug te zien in diverse landelijke onderzoeken. Verklaring voor deze daling zijn de onzekere internationale ontwikkelingen en het beperkte vermogen van het huidige kabinet om lastige vraagstukken (rond bijvoorbeeld stikstof en energietransitie) op te lossen.

De waardering van de werklocaties is wisselend. Ondernemers in de 'zakelijke dienstverlening en ICT' en 'Health en Life Sciences', gevestigd zijn op de Campus Heijendaal en in Brabantse Poort, zijn zeer tevreden. Ondernemers gevestigd in de Binnenstad en de Grift/Rietgraaf waarderen de werklocatie iets minder. Dit zijn overigens wel de locaties die kunnen worden aangemerkt als locaties met een ruimtelijke ontwikkelopgave vanuit de gemeente.

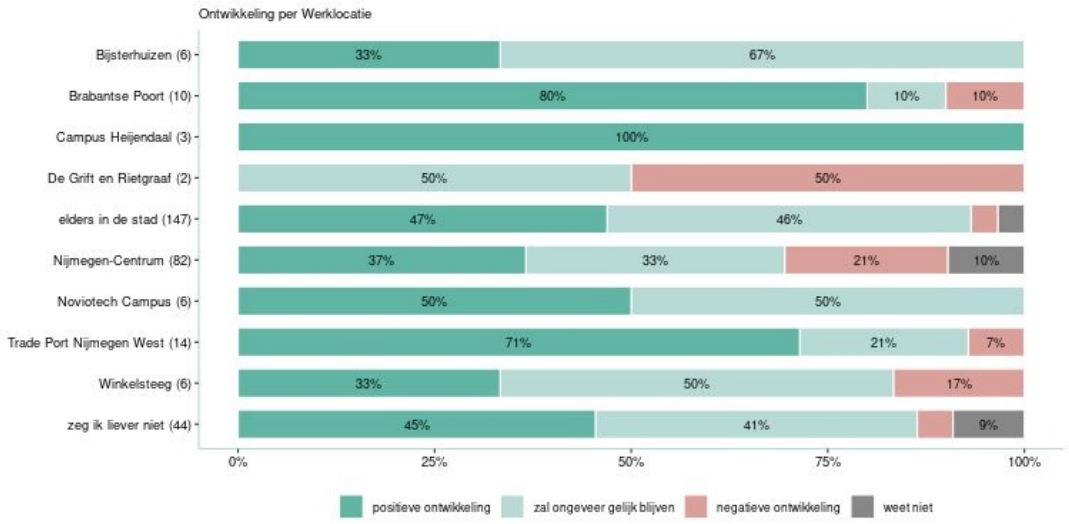

Figuur: verwachte ontwikkeling per werklocatie. Bron: Monitor Ondernemingsklimaat (2024).

De Monitor Ondernemersklimaat laat zien dat de ondernemers hun bedrijfshuisvesting waarderen met een 7,5 gemiddeld. Slechts een heel klein deel (10%) geeft een onvoldoende. In totaal 90% geeft dus een voldoende. Zelfs 60% geeft een 8 of hoger. Verbeterpunten zijn er ook, zo geeft 30 procent van de bedrijven aan als het gaat om verduurzaming, binnenklimaat en staat en onderhoud van de bedrijfshuisvesting.

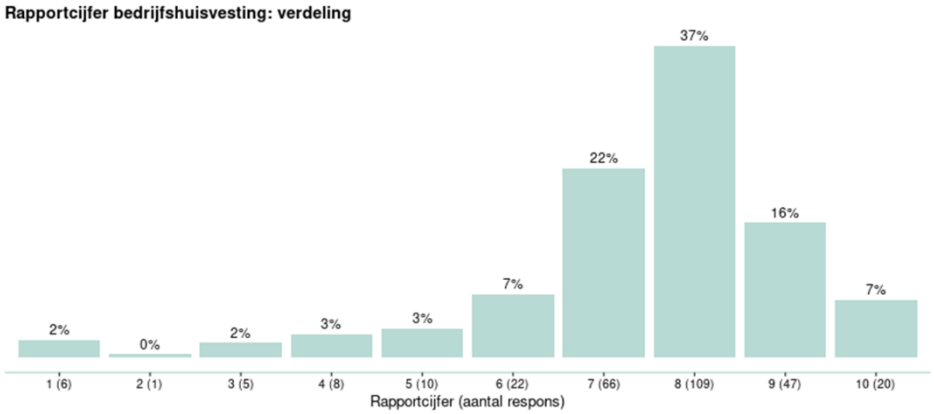

Figuur: waardering bedrijfshuisvesting. Bron: Monitor Ondernemingsklimaat (2024).

Belang

Ondernemers zorgen voor nieuwe banen in de stad. Daarom willen we nieuwe en bestaande bedrijvigheid stimuleren. Een gezond bedrijfsleven is essentieel voor een goede brede welvaart.

De ondernemer is de motor voor verandering en zorgt voor werkgelegenheid in onze stad. Het ondernemerschap in Nijmegen groeit nog steeds. Een recente telling laat zien dat er ruim 20.000 (bedrijfs)vestigingen in Nijmegen zijn. Net als veel andere Nederlandse steden heeft Nijmegen een aanzienlijke aanwezigheid van ZZP'ers.

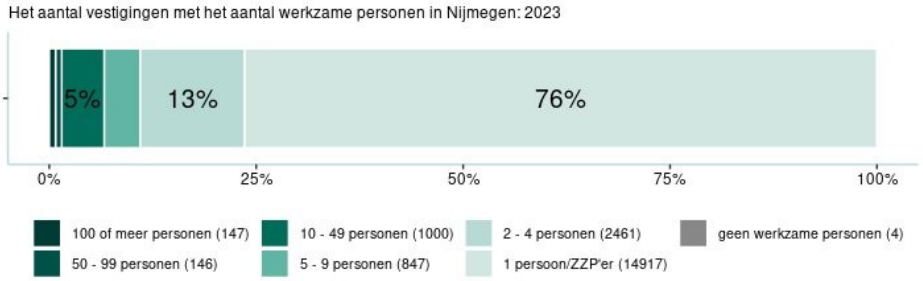

Figuur: aantal werkzame personen in bedrijven in Nijmegen.

Als het gaat om de omvang van de aanwezige bedrijven, uitgedrukt in aantal werkzame personen, dan zien we het volgende beeld:

- Ruim driekwart van de Nijmeegse bedrijven is een eenmanszaak of een ZZP'er;
- 13% van de bedrijven heeft 2 tot/met 4 werkzame personen.
- 11% heeft 5 of meer werkzame personen.
- Van die vorige groep heeft 7% 10 of meer werkzame personen.

Kortom: in Nijmegen is het MKB goed vertegenwoordigd.

Een groot percentage van de Nijmeegse bedrijvigheid is gevestigd op de werklocaties. Buiten deze locaties zien we veel kleinere bedrijven. Het gaat bijvoorbeeld om zzp'ers in de wijken, maar ook om nieuwe start-ups, zoals in de binnenstad en op creatieve locaties als het NYMA-terrein met de NYMA Makersplaats en de Vasim. Veel startende bedrijven beginnen bij StartUp Nijmegen. Mercator Launch helpt studenten, alumni en onderzoekers in Nijmegen om hun business-idee om te zetten in een succesvol bedrijf. Het gaat hier om inspirerende plekken waar ondernemers hun eerste stapjes kunnen zetten.

Ambitie

Ondernemers spelen een cruciale rol in de toekomst van Nijmegen. Dit houdt verband met de vorige actielijnen: het inspelen op innovaties is essentieel, ook voor traditionele retailers. Veranderende consumentenbehoeften, zoals de vraag naar eco-duurzaam aanbod, vraagt om aanpassingsvermogen. Fysieke locaties, zoals winkelstraten, moeten zich opnieuw uitvinden en de stad moet aantrekkelijk blijven voor lokale ondernemers. De lokale ondernemer concurreert dan ook letterlijk in een andere ruimte: de digitale ruimte is een onmisbaar onderdeel geworden van vraag en aanbod. Wij zien ook door netcongestie dat het fysiek vestigen van bedrijven een uitdaging kan zijn, omdat aansluiten op het energienet geen garantie meer is.

Ondernemers krijgen te maken met toenemende regeldruk. Het aantal regels terugdringen of beperken is een lastige opgave. We kunnen we ondernemers steunen bij het omgaan met deze regeldruk.

Het is ook onze taak om ondernemers te helpen bij de transities die op hen van toepassing zijn. Zoals de energietransitie, de mobiliteitstransitie, en de demografische transitie die ook zal worden toegelicht in Human Capital. Zodat ondernemers zich kunnen blijven meebewegen met de ontwikkelingen, en zich kunnen focussen op het ondernemerschap.

We vinden het belangrijk om goede relaties te houden met bestaande bedrijven. We willen ondernemers zoveel mogelijk faciliteren en informatie van buiten naar binnen halen. Door de werkbezoeken van de wethouder en de accountmanagers zijn we steeds in gesprek met

ondernemend Nijmegen en kennisinstellingen. Jaarlijks bezoeken de accountmanagers rond de 250 bedrijven.

We halen zo bij ondernemend Nijmegen op wat er leeft en delen actuele ontwikkelingen. We willen het vestigingsklimaat in de stad verbeteren. We pakken signalen van ondernemers, die we via de Monitor Ondernemingsklimaat hebben ontvangen. Zij komen met de volgende aandachtspunten voor verbetering van het vestigingsklimaat in Nijmegen:

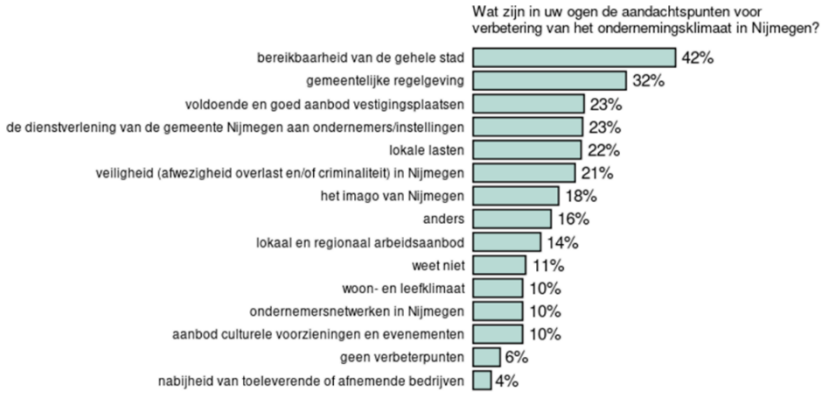

Figuur: aandachtspunten voor ondernemingsklimaat in Nijmegen, aangewezen door ondernemers in Nijmegen. Bron: Monitor Ondernemingsklimaat (2024).

Ondernemers komen dus met een breed palet aan verbeterpunten. Vanuit het programma Economie staan we in contact met bedrijven als het gaat om vragen over regelgeving, vergunningverlening, het zoeken naar een geschikte bedrijfslocatie en andere belangrijke zaken voor hun bedrijfsvoering.

Aspecten als regelgeving en lokale lasten zijn beide moeilijk beïnvloedbaar. Via het Ondernemersfonds sluizen we middelen terug naar de ondernemersverenigingen, die deze middelen kunnen inzetten voor sterkere bedrijventerreinen en binnenstad. Voldoende en goed aanbod aan vestigingslocaties heeft onze aandacht. Bedrijfsvastgoed zal niet vanzelf worden gebouwd in deze wooncrisis. Zie actielijn ecosystemen.

De gemeente wil de dienstverlening voor bestaande en startende bedrijven en grote werkgevers in de stad blijven verbeteren en pro-actiever inrichten. Dat begint met het team van accountmanagers, die actief ondernemers in de stad opzoeken en klaar staan om bedrijven verder te helpen. De accountmanagers zijn de “oren en ogen” als het gaat om ondernemend Nijmegen. De accountmanagers worden zeer gewaardeerd, laat ook de Monitor Ondernemingsklimaat zien. Vooral de respondenten die regelmatig contact hebben gehad met de accountmanagers geven dat aan: bedrijven die accountmanagementcontact hebben gehad zijn meer tevreden over de dienstverlening van dan bedrijven zonder accountmanagementcontact. En toch kan het altijd beter. Het gemeentelijk accountmanagement is de afgelopen periode versterkt. Aan grotere bekendheid wordt gewerkt.

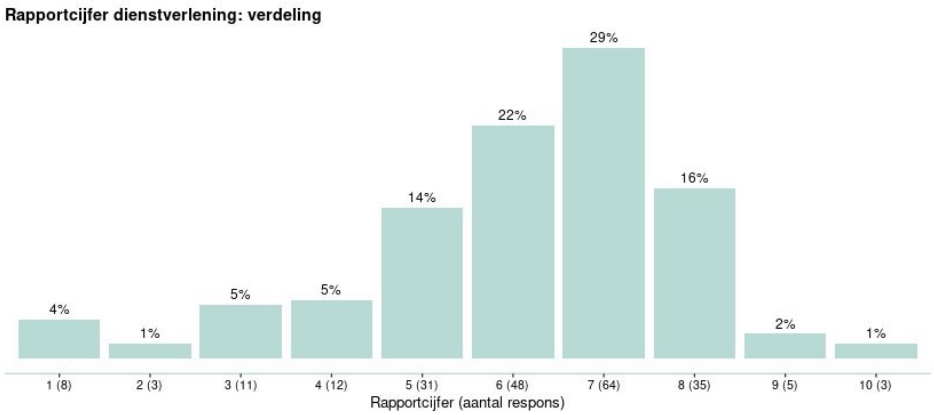

Figuur: waardering van ondernemers van dienstverlening door de gemeente. Bron: Monitor Ondernemingsklimaat (2024).

Op het wensenlijstje van ondernemers staan ook punten die verder reiken dan het programma Economie en waaraan college-breed wordt gewerkt. Zo staat bijvoorbeeld de bereikbaarheid van de stad voor ondernemers en bedrijven hoog op de agenda van dit college. Ondernemers geven aan dat in hun beleving de bereikbaarheid verslechtert, vooral van de binnenstad. Mobiliteitsbeleid is er echter op gericht de bereikbaarheid voor de lange termijn te borgen, rekening houdend met een toename van de vervoersbewegingen doordat in de stad meer mensen gaan wonen en werken. In de laatste Stadsmonitor is ook onderzocht hoe de bereikbaarheid van de stad wordt gewaardeerd, Hierin staat dat ondernemers de bereikbaarheid van de stad met de auto van buiten naar binnen waarderen met een 6,4 en voor de bereikbaarheid van hun bedrijfslocaties met de auto een 7,0. .

Ondernemers geven in de Monitor Ondernemingsklimaat de duidelijke aanbeveling om willen beter voorlichting geven aan ondernemers te geven over wat de gemeente voor hen doet. Het eerste aanspreekpunt voor alle ondernemers is het Ondernemerspunt. De medewerkers van het OndernemersPunt informeren ondernemers over regels, vergunningen en procedures. De service van het OndernemersPunt is gratis. Het Ondernemerspunt staat direct in contact met het servicepunt Omgevingsloket. Een landelijke actie-agenda mkb is in oprichting, waarbij advisering aan ondernemers regionaal oppakken.

Het stimuleren van nieuwe ondernemerschap doen we samen met andere organisaties. Denk aan Start Up Nijmegen. Speciale aandacht gaat uit naar startende en *scale-up* en *grown-up* bedrijven.

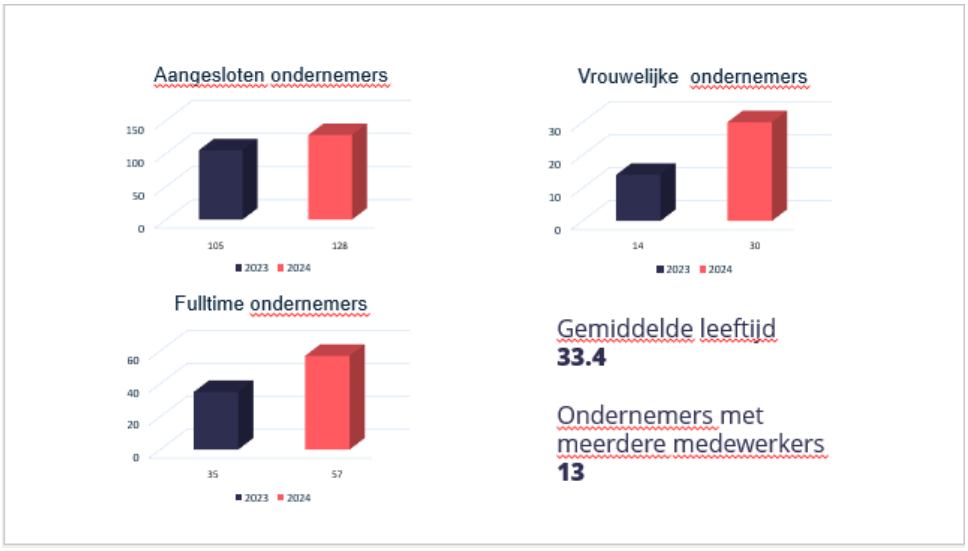

Figuur: ondernemers bij Start Up Nijmegen. Bron: StartUp Nijmegen.

Acties

Ondersteunen bedrijfsleven

Ondernemers kunnen met vragen terecht bij de accountmanagers of het Ondernemerspunt. We willen ondernemers nóg actiever betrekken bij beleid en aanpak. De accountmanagers en het Ondernemerspunt haalt bij ondernemers signalen op en vertaalt dit naar beleid.

- **Ondernemerspanel**

  We willen ideeën en opvattingen ophalen bij het bedrijfsleven. We zetten een Ondernemerspanel op. We bieden ondernemers in de stad de mogelijkheid om deel te nemen aan dit panel. Nu al hebben 130 deelnemers zich hiervoor aangemeld. Het gaat om heel verschillende bedrijven - qua omvang en sector. Het Ondernemerspanel maakt het mogelijk om heel gericht vragen uit te zetten en zorgt voor meer betrokkenheid van ondernemers bij onze aanpak. Resultaten worden meegenomen bij nieuwe beleidsvorming of regelgeving. We willen jaarlijks minimaal vier thema's per jaar voorleggen. Bijvoorbeeld: duurzaamheid en circulair ondernemen, en ruimtebehoefte.

- **Profilering accountmanagement**

  Met de accountmanagers zet de gemeente in op een proactieve houding. De accountmanagers zijn aanspreekbaar, onder andere via bedrijfsbezoeken, sociale media, door meer de publiciteit te zoeken en spreektijd te vragen bij businessbijeenkomsten van ondernemersverenigingen. Het accountmanagement is, naast het Ondernemerspunt, de ingang voor bedrijven. Zij weten waar ondernemers binnen de gemeente terecht kunnen met vragen op het vlak van regelgeving, huisvesting, bedrijfssteun, etc. We zetten in op nog betere zichtbaarheid van de accountmanagers, zodat een nog grotere groep bedrijven kan worden bereikt.

- **Mkb-dienstverlening**

  Het mkb heeft te maken met complexe overheidsdienstverlening. Uit het onderzoek Dienstbare dienstverlening van het ministerie van EZ bleek dat deze dienstverlening moet worden verbeterd. Daarvoor is de Actieagenda mkb-dienstverlening opgesteld. Sleutelwoorden hierin zijn: beter samenwerken tussen en beter doorverwijzen naar (semi) overheden. Daar waar zaken regionaal beter kunnen, dit ook doen. De regio Arnhem-Nijmegen doet mee als pilotregio voor de actieagenda mkb-dienstverlening. Ondernemers leren het beste van ondernemers, Beleid en regelingen moeten minder vaak veranderen. Beleid moet consistenter zijn. Inzet is om kennis te delen op het vlak van digitalisering, AI, subsidies voor energie en duurzame bedrijventerreinen. Dit is een project dat we samen oppakken met VNO-NCW, Groene Metropoolregio, KvK, Oost NL, gemeente Arnhem en de HAN.

- **Eén loket voor vergunningen**

  Met de komst van de Omgevingswet kunnen bedrijven terecht bij 1 loket: het servicepunt omgevingsloket. Het omgevingsloket werkt nauw samen met het Ondernemerspunt. Bij het Omgevingsloket wordt er bijvoorbeeld gekeken of een activiteit past binnen het omgevingsplan. Als een plan niet past dan kan de ondernemer een conceptaanvraag indienen bij de omgevingstafel. Aan de omgevingstafel worden alle plannen en ideeën integraal besproken en beoordeeld door adviseurs van diverse afdelingen. Het hoofddoel hier is om te bepalen of het initiatief wenselijk is. Dat wil zeggen: past het initiatief bij de (omgevings-)visie en strategische doelen van de gemeente en ketenpartners? Aan de omgevingstafel komen de initiatiefnemer, de belanghebbenden en alle betrokken overheidspartijen bij elkaar. Het initiatief wordt aan de omgevingstafel besproken vanuit de gedachte om het mogelijk te maken.

- **Versterking van het organiserend vermogen**

  Ondernemerschap versterken betekent ook samenwerken. Nu al is de samenwerking op de werklocaties goed geregeld: de meeste werklocaties hebben een bestuur en parkmanager. Ook het Economisch Collectief Nijmegen werkt goed. Jaarlijks ontvangen de werklocaties een bijdrage uit het budget voor Werklocatiemanagement (voormalige Ondernemersfonds). Een korte evaluatie van de inzet van deze middelen, laat zien dat er nog meer te halen is. De ondernemers zijn vooral zelf aan zet om de organisatiegraad verder te professionaliseren.

- **Verkiezing Ondernemer van het jaar**

  Dit is het podium dat de gemeente Nijmegen, samen met de Juniorkamer, biedt aan ondernemend Nijmegen om de bekendheid van het lokale ondernemerschap te vergroten en onderlinge samenwerking te versterken.

- **Agenda voor de Vrijetijdseconomie**

  De vrijetijdseconomie is het visitekaartje van de stad. Bij vrijetijdseconomie komen verschillende economische sectoren samen: binnenstad, evenementen, citymarketing, toerisme en horeca etc. De agenda Vrijetijdseconomie laat een compleet overzicht zien van projecten op het gebied van Vrijetijdseconomie, en dus ook die bij Cultuur, Erfgoed en Evenementen.

Vrijetijdseconomie draagt bij aan de lokale economie. Belangrijk is het stimuleren van duurzaam ondernemerschap en werkgelegenheid voor alle doelgroepen.
De Uitvoeringsagenda Vrijetijdseconomie 2024-2025 is nog volop in uitvoering. Dit jaar wordt het regionale wandelnetwerk opgeleverd. Diverse onderzoeken waaronder het Marktruimte onderzoek verblijfsrecreatie zorgen voor input om het hotelbeleid een update te geven. Samen met hotels wordt daarnaast ook gekeken hoe we gezamenlijk ingezet kan worden op acquisitie van evenement en congressen. Samen met de kennisinstellingen geven we invulling in het Urban Leisure Lab in de Latijnse school. Waarbij door een denktank gewerkt wordt aan een pilot voor een watertaxi.
In 2025 vindt een evaluatie en update van de huidige Uitvoeringsagenda Vrijetijdseconomie plaats. Dit zorgt dan voor input van nieuwe ideeën en projecten voor een Uitvoeringsagenda Vrijetijdseconomie 2026 en verder.

- **Lokaal en impactvol inkopen**
  Het inkoopbeleid van gemeente Nijmegen richt zich op maatschappelijk verantwoord inkopen en het bevorderen van lokale inkoop. Inkopen boven een normbedrag wordt centraal door het inkoopteam gedaan. Inzet is om meer lokaal in te kopen. Daar gaan we gezamenlijk aan werken.

Stimuleren ondernemerschap

Om ondernemerschap te stimuleren wordt ingezet op onderstaande acties voor verschillende doelgroepen: starters, jongeren, maar ook initiatiefnemers die aan de slag willen met sociaal ondernemerschap. De gemeente blijft deze netwerken (ook financieel) ondersteunen, op voorwaarde dat ook de andere partners in de stad een bijdrage leveren. Daarnaast zet de gemeente met nadruk in op het stimuleren van impact ondernemen.

- **Ondersteunen snelgroeiende bedrijven**
  Snelgroeiende bedrijven verdienen aandacht. Jaarlijks brengen we de 30 snelst groeiende bedrijven in Nijmegen in kaart en inventariseren we welke toekomstperspectieven deze bedrijven voor zichzelf zien en wat zij nodig hebben bijvoorbeeld op het gebied van huisvesting, personeel, energietransitie, veiligheid, openbare ruimte etc. Er zijn al veel stimuleringsmaatregelen voor bedrijven, maar vaak zijn deze moeilijk vindbaar. Bijvoorbeeld: mogelijkheden voor financiering. We hebben regelingen in kaart gebracht. Ook zijn nieuwe instrumenten opgezet. Bijvoorbeeld: de financieringskeuze gids en Financieringskeuzehulplijn die door op de KvK-site worden aangeboden. Dit is onderdeel van de actieagenda MKB ondernemen, waarmee de overheid de dienstverlening aan bedrijven wil verbeteren.

- **Aanpak regelgeving**
  De veelheid aan regels heeft een negatieve impact op de bedrijfsvoering. Dit blijkt ook uit een recent rapport van VNO-NCW (artikel De Gelderlander van 30 december 2024). De oproep vanuit het bedrijfsleven aan de gemeente is om ondernemers hierbij te helpen. Het aanpakken van regeldruk staat al jaren op de politieke agenda. Zowel landelijk als lokaal. Het gaat om verschillende soorten regelgeving: Europese en landelijke regels rond duurzaamheid en arbeidsmarkt, lokale regelgeving rond reclamebeleid etc. We brengen de regels voor ondernemers in Nijmegen in kaart en kijken waar het minder of duidelijker kan.

- **Impactondernemerschap**
  Een impact onderneming is een onderneming met een maatschappelijke missie. Geld verdienen is bij een impact onderneming niet het hoofddoel maar een middel om maatschappelijke waarde te creëren (impact first). Impactondernemers starten uit de behoefte de wereld mooier en duurzamer te maken, uit maatschappelijke initiatieven, uit uitkomsten uit onderzoeken zoals bij de startende ondernemers van Mercator Launch. Impact ondernemingen zijn er in alle sectoren van het bedrijfsleven en creëren maatschappelijke waarde voor mens en milieu.

  Impact ondernemerschap is een thema dat bij een stad als Nijmegen hoort. In de regio rondom Nijmegen zien we impactondernemers die zich met hun onderneming richten vanuit onderzoek op Sociale- en Zorgvraagstukken en op maatschappelijke waarden zoals duurzaamheid, voedseltransitie, circulariteit. Deze waarden komen ook terug in het beleid van de gemeente, met name uit het Sociaal Domein. De impactondernemers gericht op arbeidsparticipatie nemen een belangrijke rol in als plaats waar mensen met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt zich goed in kunnen ontwikkelen. Hiermee dragen zij bij aan de participatie van ongezien talent.

  Vanuit de wijken zijn er vele initiatieven die bijdragen aan maatschappelijke opgaven uit de sociale basis, financiële bestaanszekerheid, gezondheidsagenda. Deze initiatieven vormen vaak een start naar een impactondernemerschap. Omdat deze wijkinitiatieven vaak nog subsidie afhankelijk is, stimuleren wij deze initiatieven door te groeien naar impactondernemerschap.

  Impactondernemers hebben behoefte om met elkaar samen te werken en krachten te bundelen. Zo is Impact024 als netwerk voor impactondernemers en impact initiatieven voor een sociaal, eerlijk en duurzaam regio Nijmegen ontstaan. Andere acties zijn:
  - Samenwerking en leren via de Citydeal Impact ondernemen
  - Financiële ondersteuning en actieve samenwerking met Impact024
  - Samenwerking Werkbedrijf & ION & TOSSS
  - Samenwerking uitbreiden met onze regio en met Impact Oost
  - Verkennen de mogelijke invoering van de stadsbrede stadspas, waarmee we de lokale economie én specifiek impactondernemers kunnen stimuleren.

- **StartUp Nijmegen**
  Van belang is om ondernemerschap bij starters te blijven stimuleren. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor StartUp Nijmegen. StartUp Nijmegen is uitgegroeid tot dé plek in het Rijk van Nijmegen waar ondernemerschap begint. StartUp Nijmegen heeft, sinds haar oprichting in 2016, honderden succesvolle ondernemingen opgeleverd die momenteel actief zijn in de stad en de regio. StartUp Nijmegen biedt:
  - Een stimulerende werkomgeving op een centrale locatie, met flexibele co-werkplekken, vergaderruimtes en voorzieningen.
  - Een regionaal werkende community met collega-ondernemers voor het delen van ervaringen.
  - Een betrokken en kundig team dat laagdrempelig beschikbaar, zichtbaar aanwezig en bereikbaar is.

- Een programma met diverse workshops, evenementen, cursussen, coaching sessies en netwerkbijeenkomsten.
- Een deskundig partnernetwerk met meer dan 100 ervaren lokale ondernemers, bestuurders en vakspecialisten.

Uit onderzoek van de organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling blijkt dat slechts 53% van de Nederlandse start-ups de eerste vijf jaar overleefd. Met begeleiding en acceleratie blijft 89% van deze start-ups bestaan. Dat heeft te maken met doeltreffend ondernemen. Daar zet StartUp Nijmegen zich voor in met als resultaat een succesratio dat blijft groeien in Nijmegen. Daarin zien we al een succes door het behalen van een succesratio in Nijmegen van 80%.

- **Scale & grow**

  Aan het programma van StartUp Nijmegen voor de komende jaren is Scale&Grow toegevoegd. Dit is een community met een programma dat zich richt op de fase waarin ondernemingen zich bevinden na de start-up-fase: ook in het groeistadium houden ondernemers behoefte aan ondersteuning, advies en netwerk. Met de komst van Scale&Grow ontstaat er een doorgaand aanbod en doorgaande leerlijn voor ondernemers om te kunnen blijven leren en ontwikkelen.
  Hiermee geven we uitvoering aan “het realiseren van Scale-Up Nijmegen” dat vermeld staat in Coalitieakkoord 2022-2026 “Ons Nijmegen, Stad van Iedereen”.

- **Ondernemersschool voor statushouders**

  In Nederland woont een grote groep statushouders met ondernemer skills die staan te popelen om hun bedrijf in Nederland te starten. Maar in Nederland gaat dat anders dan in het land van herkomst. Denk alleen al aan andere wet- en regelgeving. Met de Ondernemersschool voor Statushouders bieden wij, als gemeente, de helpende hand om Statushouders wegwijs te maken in het Nederlandse Ondernemersklimaat. Het gaat om een project van Qredits met 14 gratis bijeenkomsten speciaal voor statushouders met een verblijfsvergunning die willen leren hoe, wat en wanneer je iets moet doen om een bedrijf in Nederland te starten. In 2025 gaan we een derde Ondernemersschool voor statushouders organiseren. De vorige editie heeft laten zien dat ongeveer 25% van de deelnemers daadwerkelijk gaat starten met zijn eigen bedrijf.

- **Regio Nijmegen on Stage**

  Gemeente Nijmegen is partner van Regio Nijmegen On Stage. In dit programma verbinden we vmbo-leerlingen aan mkb-bedrijven. Door deze kennismaking leggen we een eerste contact. De bedoeling is dat deze studenten na hun studie daardoor gemakkelijker de weg naar onze mkb-bedrijven vinden omdat ze al kennisgemaakt hebben.

Goede bedrijfshuisvesting voor ondernemingen

Om bestaande en nieuwe bedrijven nu en in de toekomst te kunnen huisvesten is een goed aanbod aan werklocaties in de stad en omgeving een primaire voorwaarde.

- **Beter beeld van mogelijkheden werklocaties**

  De ondernemersverenigingen krijgen de opdracht om de werklocaties in Nijmegen (en de regio) beter in beeld te brengen en een (online) overzicht te maken waarop locaties

makkelijk vindbaar zijn. Per werklocatie of bedrijventerrein wordt aangegeven welke faciliteiten er zijn, welke bedrijven er gevestigd zijn en in welke sectoren. In het overzicht zijn ook de contactgegevens van parkmanagement en accountmanagement van de gemeente goed zichtbaar.

Actielijn Human Capital

Vraag en aanbod op de arbeidsmarkt beter verbinden

Inleiding

Nijmegen is naast woonstad een echte werkstad. De afgelopen tien jaar is het aantal banen in Nijmegen met 12.000 gegroeid tot 110.500 banen. Dit is groter dan de Nijmeegse beroepsbevolking (104.900). Nijmegen heeft een werkgelegenheidsfunctie voor de regio. Er is een grote uitgaande pendel (meer dan 50% werkt buiten Nijmegen), maar de inkomende pendel is nog groter.

De werklocaties (twee campussen en vijf bedrijventerreinen) zijn goed voor 52.700 banen oftewel 50% van de werkgelegenheid. In onderstaande tabel is het aantal banen en opleidingsniveau per werklocatie weergegeven. Hierbij valt op dat de campussen belangrijk zijn voor de werkgelegenheid van meer theoretisch opgeleiden en dat op de bedrijventerreinen TPN-West en Bijsterhuizen vooral belangrijk werkgevers voor praktisch opgeleiden zijn.

Nieuwe banen komen er met name bij op de huidige werklocaties Winkelsteeg, Engieterrein en de Grift. Het gaat hier naar schatting om 6.000 nieuwe banen: Winkelsteeg (plus 3.000), Engie (plus 900, De Grift (plus 1.300), Mercuriuspark (plus 150) en campus Heijendaal (plus 600).

Werklocatie	Totaal aantal banen	Opleidingsniveau (indicatie)		
		ISCO 1-2	ISCO 3	ISCO 4
TPN-West	10.500	27%	43%	30%
Bijsterhuizen	6.300	28%	42%	29%
De Grift/Rietgraaf	800	31%	45%	23%
Brabantse Poort	6.400	17%	35%	48%
Winkelsteeg (+NTC)	8.800	13%	33%	54%
Heijendaal	19.900	6%	26%	68%
Binnenstad	9240	59%	18%	23%
Totaal	61.940	13.852 (22%)	19.563 (32%)	28.525 (46%)

Figuur: aantal banen per werklocatie, uitgesplitst naar ISCO-indeling.[2] Bron: Werklocatieonderzoek (2024).

De Nijmeegse beroepsbevolking is zo opgebouwd dat 13% praktisch opgeleid is, 29% middelbaar opgeleid en 58% hoogopgeleid. Dit lijkt goed aan te sluiten bij de verdeling op de werklocaties: 16% praktisch opgeleid, 34% middelbaar opgeleid en 50% theoretisch opgeleid.

Naast de zeven werklocaties (56%) zit circa 40% van de werkgelegenheid verspreid in de stad. Ook de binnenstad (met bijna 10%) is belangrijk als het gaat om de werkgelegenheid. De 1.900 vestigingen in de binnenstad zijn goed voor circa 10.400 banen. Hiervan zijn er circa 770 bedrijven met twee of meer medewerkers (dus exclusief de zzp'ers), die gezamenlijk ongeveer 9.240 banen creëren. Sterke sectoren in de binnenstad zijn de

[2] Om inzichtelijk te maken welke opleidingsniveaus passen bij de werkgelegenheid van de Nijmeegse werklocaties hanteren wij de ISCO (International Standard Classification of Occupations) indeling. Zie voor meer informatie het CBS.

horeca, detailhandel en evenementenbranche. Dit is terug te zien in het economische profiel van de binnenstad, met een sterke focus op consumentendiensten (goed voor 60% van de werkgelegenheid), gevolgd door de sectoren dienstverlening en ICT (19%), en overheid, zorg en onderwijs (17%). De overige 35% is verdeeld over woon/werk in de stad zelf.

De verdeling van het aantal werknemers per sector staat in onderstaande tabel weergegeven. Ook is hier de procentuele verandering in de recente tijd te zien. Als sterkst aanwezige sectoren komen gezondheidszorg, onderwijs, zakelijke dienstverlening en detailhandel naar voren. Het onderwijs, de bouw en de zakelijke dienstverlening maken de grootste groei door.

	2016	2022	procentuele verandering
Onderwijs	**13.300**	**16.330**	**22,8%**
Bouwnijverheid	**2.700**	**3.300**	**22,2%**
Zakelijke dienstverlening	**11.330**	**13.660**	**20,6%**
Groothandel	**3.760**	**4.530**	**20,5%**
Vervoer, Opslag en communicatie	6.000	6.950	15,8%
Gezondheids- en Welzijnszorg	29.640	33.580	13,3%
Overige dienstverlening	3.680	4.160	13,0%
Financiële instellingen	1.100	1.220	10,9%
Industrie/Delfstoffenwinning	6.150	6.690	8,8%
Detailhandel/autohandel	9.380	10.010	6,7%
Horeca	5.110	5.390	5,5%
Openbaar bestuur	3.820	3.900	2,1%
Nutsbedrijven	500	510	2,0%
Landbouw/Visserij	280	270	-3,6%

Figuur: groei en krimp in werkgelegenheid per marktsector (2016-2022). Bron: Gemeente Nijmegen (2024).

De Nijmeegse beroepsbevolking blijft de komende jaren stabiel in omvang. Dit is in tegenstelling tot de landelijke trend, waar krimp overheerst. Het aantal woningen en dus ook inwoners blijft groeien met 12.700 woningen en 20.700 inwoners tot 2030. Een evenwichtige woon-werkbalans biedt veel voordelen (kijk naar mobiliteitsontwikkelingen, basis voor voorzieningenstructuur etc.).

Nijmegen heeft een relatief jonge beroepsbevolking. Deze jonge samenstelling is toe te schrijven aan de instroom van theoretische opgeleiden via het hoger onderwijs. Hoger opgeleiden zijn vooral werkzaam op de beide campussen NTC en Heijendaal. Er bestaat een relatieve daling van het aantal praktisch opgeleiden. Bedrijventerreinen als TPN West, Bijsterhuizen en de Grift bieden veel werk aan praktisch opgeleiden. Het behouden en versterken van deze werklocaties is dan ook belangrijk voor deze groep.

Ontwikkelingen op de Nijmeegse arbeidsmarkt staan niet los van de landelijke ontwikkeling. Trends als vergrijzing, beperkte productiviteitsgroei en toenemende arbeidsongelijkheid leiden ertoe dat bedrijven steeds meer geconfronteerd worden met

arbeidsmarktkrapte. Dit uit zich vooral in vraag naar werkenden in Nijmegen in de gezondheidszorg, techniek en digitale sector.

De Nijmeegse economie is sterk, maar wordt net als de landelijke economie geconfronteerd met structurele problemen zoals vergrijzing en beperkte productiviteitsgroei.

Belang

Om blijvend te kunnen concurreren is het aantrekken van de juiste werknemers cruciaal voor werkgevers. Een duurzame oplossing kan door twee routes te belopen: 1. het verhogen van productiviteit door technologische investeringen en 2. het bevorderen van carrièreswitch via om- en bijscholing, zodat meer mensen kunnen overstappen naar sectoren waar de vraag het hoogst is.

Voor productiviteitsgroei kan een bedrijf investeren in “techniek” (oftewel toepassen van innovaties en AI) en in “human capital” (de werkenden). Bedrijven hebben steeds meer behoefte aan goed opgeleide arbeidskrachten. Dit leidt ertoe dat de arbeidsmarkt steeds meer de locatiekeuze van bedrijven bepaalt. Willen we als stad aantrekkelijk blijven voor nieuwe en bestaande ondernemingen, dan is het aanbod aan werkenden cruciaal. Aantrekken en vasthouden van talent is belangrijke voorwaarde om bedrijven te binden. Het verbeteren van de match tussen vraag en aanbod van de arbeidsmarkt is de belangrijkste uitdaging.

Arbeidskrachten op alle niveaus zijn nodig. Factoren om rekening mee te houden:

- Kijkend naar de sterke groeisectoren in Nijmegen (Health en High Tech, logistiek, ICT mkb – techniek en circulair) is er behoefte aan banen op alle niveaus. Dit geldt ook als gekeken wordt binnen sectoren. Ter indicatie: High Tech is ook vaak maakindustrie met banen voor meer praktisch opgeleiden; zorg is veelal werk op praktisch én theoretisch niveau.
- Nieuwe banen zitten steeds meer op het snijvlak van maakbedrijven, ICT en High Tech.
- Er is sprake van een steeds flexibelere arbeidsmarkt. Van werknemers wordt verwacht dat ze zichzelf ontwikkelen. Dit vraagt om leven lang ontwikkelen. Steeds meer komt de nadruk te liggen op skills en niet alleen op diploma’s.
- Het is belangrijk om de arbeidsparticipatie in de stad te verhogen. We willen een inclusieve arbeidsmarkt. We hebben nu nog een vrij grote groep mensen voor wie het minder vanzelfsprekend is om te participeren op de arbeidsmarkt.
- Verbetering van de arbeidsmarkt houdt niet op bij de gemeentegrenzen, maar is een regionaal vraagstuk. We sluiten met ons beleid aan op de Human Capital Agenda van de The Economic Board. Bovendien werken we nauw samen in het Regionaal Beraad (voorheen Regionale Tafel Arbeidsmarkt).
- De arbeidsmarkt krijgt een steeds internationaler karakter. Internationale studenten en kenniswerkers worden steeds belangrijker als het gaat om het opvangen van de tekorten op de arbeidsmarkt. Maar ook arbeidsmigranten zijn niet weg te denken in onze lokale economie.
- Belangrijke vraag is wat bedrijven zelf kunnen doen. Een breed palet aan kansen komt dan voorbij: werknemersgezondheid bevorderen, LLO stimuleren, ongezien talent aantrekken, scholingsprogramma's, samenwerken met andere bedrijven, participatie verhogen, kansen van automatisering pakken. Hierin hebben de Brancheverenigingen

en O&O-fondsen een belangrijke rol. De druk op werkenden neemt toe en dit uit zich in een hoger ziekte verzuim. Om een voorbeeld te noemen: in totaal 25% van de werkenden in Nederland is mantelzorger. Deze taken komen vooral neer bij vrouwen, meer dan bij mannen. Daar waar meer vrouwen dan mannen werken (zorg en welzijn) ervaren werkgevers de kosten: 18% van het ziekteverzuim is mantelzorg-gerelateerd. In Nijmegen zijn de kosten van mantelzorg 19 miljoen euro (doordat mensen minder kunnen werken en door ziekteverzuim). Hier staat tegenover dat 452 miljoen euro bespaard wordt op zorgkosten.

Ambitie

Nijmegen (en ook de regio) heeft te maken met een grote verstedelijkingsopgave. In de periode tot 2030 worden in Nijmegen 12.700 woningen gebouwd voor 20.700 inwoners (Woondeal 2.0). Tot 2040 komen daar – op basis van het woonbehoefteonderzoek GMR – mogelijk nog 3.800 woningen bij voor 8.800 inwoners. Als Nijmegen ook in 2030 en 2040 een stad wil zijn met aantrekkelijke banen, dan is een evenwichtige economische ontwikkeling noodzakelijk met arbeidsplaatsen voor zowel praktisch als voor theoretisch geschoolden.

Door het bieden van voldoende én toekomstbestendige werklocaties kunnen kansen worden vergroot om (jong) talent aan de stad te binden en een goede balans te behouden tussen de samenstelling van de beroepsbevolking in Nijmegen én de regio en het aantal en typen banen. Het bieden van voldoende en geschikte ruimte voor de economische activiteiten is tegelijkertijd een goede basis om het voorzieningenniveau verder te versterken. Denk daarbij aan ov-voorzieningen, het winkelaanbod, recreatieve en culturele instellingen, sportvoorzieningen, woonzorg en onderwijs.

De arbeidsmarkt heeft een vraag- en aanbodkant. Wat betreft het aanbod aan werk voor de inwoners van de stad heeft Nijmegen een goede basis door een breed palet aan werklocaties met veel variëteit: van binnenstad tot vijf bedrijventerreinen en twee campussen. De Nijmeegse bedrijventerreinen en campussen zijn complementair aan elkaar en belangrijke plekken als het gaat om aantal banen. We zetten de komende jaren in op behoud, het versterken en toekomstbestendig maken van onze werklocaties (zie actielijn ecosystemen).

Dit geldt ook voor de binnenstad. Er komt veel op de Nijmeegse binnenstad af doordat onze stad groeit en het klimaat verandert. In de gebiedsvisie ‘Koers van de binnenstad’ hebben we keuzes gemaakt zodat de Nijmeegse binnenstad ook in de toekomst een fijne plek is om te wonen, werken, ondernemen, winkelen en elkaar te ontmoeten.
De werkgelegenheid in binnensteden ondergaat grote veranderingen door digitalisering, de groeiende focus op circulaire economie en de flexibilisering van werk.

Zowel het type personeel en de fysieke ruimte dient afgestemd te worden op de nieuwe economie van de binnenstad. Dit kan de binnenstad aantrekkelijk maken voor bredere beroepsbevolking en een verscheidenheid aan ondernemers. Dit versterkt de economische diversiteit in de binnenstad. Naast een verandering in het type personeel veranderen ook de behoeftes en eisen aan fysieke ruimtes. Door de flexibilisering van werk, met meer tijdelijke contracten en een groeiend aantal freelancers en zzp'ers, zorgt voor een toename in vraag naar flexibele werkplekken. Daarnaast is er een toenemende behoefte aan ruimtes

voor lichte/kleinschalige bedrijvigheid, zoals gespecialiseerde ruimtes voor repairshops en creatieve ateliers.

Wat betreft de vraagkant van de arbeidsmarkt zetten we in op een werkende arbeidsmarkt. De beschikbaarheid van voldoende en gekwalificeerde arbeidskrachten nu en op termijn is cruciaal. Dit willen we stimuleren langs de volgende drie sporen, waarbij we aansluiten bij de regionale en provinciale Human Capital Agenda:

- Onbenut arbeidspotentieel activeren
- Leven lang ontwikkelen stimuleren
- Aantrekken en behouden van talent voor onze regio

De rol van de gemeente is vooral een intermediair zijn tussen de kennisinstellingen en ondernemende partijen in de stad. Wij organiseren de “routing tot ontmoeting” en brengen partijen bij elkaar. Met partners uit onderwijs, overheid en bedrijfsleven dragen we er samen aan bij dat de kennis en vaardigheden van personeel beter aansluiten op de (toekomstige) behoeften van de werkgevers.

We zetten het bedrijven zelf in hun kracht. Dit gebeurt o.a. via brancheverenigingen en sociale partners zoals vakbonden en werkgeversorganisaties. De samenwerking in het Regionaal Beraad en de uitwerking van de Human Capital Agenda zijn daar duidelijke voorbeelden van. De onderwijsinstellingen en bedrijven blijven aan zet. Er ligt een kans op het gebied van vraagarticulatie bij bedrijven: wat hebben zij nu écht nodig? Dat is niet voor elke sector hetzelfde en daarom blijven maatwerkprojecten nodig.

Binnen de gemeente werken de programma’s Economie, Werk & Inkomen en Onderwijs samen aan projecten die mensen op weg helpen van werkeloosheid naar werk, van werk naar werk of van onderwijs naar werk. Naast publieke partijen als WerkBedrijf en UWV zien we mogelijkheden, die vanuit de bedrijven zelf in gang worden gezet. Denk hierbij specifiek aan de groeiende groep impactondernemers in onze stad. Een groep op de arbeidsmarkt die onze specifieke aandacht heeft zijn de arbeidsmigranten.

Het algemene perspectief is dat er een tekort is aan arbeidspotentieel. Niet alle Nijmegenaren doen op dit moment mee. Helaas heeft Nijmegen nog steeds een grote groep werkzoekenden die niet past in het perfecte plaatje. Bij het omdenken van dit vraagstuk kan ook worden gesteld dat er een tekort is aan inclusieve werkgevers. Samen met onze partners binnen WerkBedrijf en TOSSS (The One Stop Social Shop) zetten we in op het vergroten van de groep impactondernemers die zich bezighouden met arbeidsparticipatie.

Acties

Het huidige arbeidspotentieel is afnemend door de dubbele vergrijzing, terwijl de vraag stijgend is, met name in de krapteberoepen techniek, zorg en ICT. Daarnaast is de arbeidsproductiviteit al jaren redelijk stabiel in plaats van stijgend. Om de arbeidsproductiviteit te doen stijgen, zetten wij volop in op innovatie. Voor ondernemers is het van belang om het arbeidspotentieel optimaal in te zetten; de juiste persoon op de juiste plek. De acties zijn soms lokaal en soms (boven-)regionaal, we sluiten aan bij de GMR en de provincie. De rol van de gemeente is soms faciliteren, soms verbinden.

Onbenut arbeidspotentieel / ongezien talent

- **Zij-instromers | talent circulaire bouw aantrekken VIA-T**
  VIA-T is hét centrum voor vakmanschap, innovatie, circulariteit en duurzaamheid in de bouw, installatie en elektrotechniek. Via VIA-T kunnen zij-instromers zich oriënteren en laten omscholen daar de duurzame bouwsector. Ook worden er maatwerktrajecten aangeboden voor statushouders, jongeren en deeltijders. Jongeren maken kennis met techniek. VIA-T is een groeimodel en nog volop in ontwikkeling. De conventionele bouwwereld moet nog de noodzaak gaan voelen om circulair en biobased te bouwen. De organisatievorm, deelnemende partijen en programma krijgen steeds meer vorm en VIA-T zal de komende jaren verder groeien.

- **Impact ondernemen**
  Wat impact ondernemen is, wordt uitgelegd bij de actielijn Ondernemerschap.
  Een van de redenen dat wij inzetten op impact ondernemen is dat de banen bij impact ondernemers vaak voor een belangrijk deel gericht zijn op mensen die een kwetsbare positie hebben op de arbeidsmarkt.

- **Hervorming arbeidsmarktdienstverlening**
  In onze regio bestaan er op dit moment, naast de reguliere instituties zoals WerkBedrijf Rijk van Nijmegen, UWV, Vakbondshuis, gemeenten en onderwijsinstellingen, verschillende aanvullende loketten voor vragen over werk, scholing en personeelsvraagstukken. Dit zijn Leerwerkloket, Werkgeversservicepunt en Mobiliteitsteam. Deze loketten verdwijnen in alle arbeidsmarktregio's en worden vervangen door één Regionaal Werkcentrum. Werkgevers, werkenden en werkzoekenden kunnen hier terecht voor vragen rondom personeel, werk en scholing. Het Werkcentrum is een netwerksamenwerking van publieke en private arbeidsmarktpartijen met een gezamenlijk loket dat toegang biedt tot hun dienstverlening volgens het ‘no wrong door’-principe. De netwerkpartijen behouden hun zelfstandigheid en identiteit en werken bestuurlijk samen in het Regionaal Beraad.

- **Jongeren laten kennis maken met Techniek**
  Om jongeren een goede studie- en beroepskeuze te laten maken is het van belang om het brede speelveld te laten overzien. Daarom vinden we het bestaan van Techlokalen belangrijk zodat jongeren tijdens de basisschooltijd op verschillende momenten in aanraking komen met techniek in alle verscheidenheid. Dit doen we bijvoorbeeld door mee te denken met het Junior Technovium, met VIA-T en in de regio met Gelrepactprojecten. We ondersteunen het Beroepenfeest, On Stage. We faciliteren diverse evenementen waarin techniek centraal staat.

- **Skills based selecteren**
  Om andere doelgroepen aan te spreken, is het soms verstandig om verder te kijken dan de kwalificaties zoals tot nu toe altijd nieuwe medewerkers worden aangenomen. Niet meer op diploma's maar selecteren op basis van competenties. Skills based selecteren dus. We helpen ondernemers met het anders kijken naar de arbeidsmarkt door dit thema onder de aandacht te brengen en gebruik te stimuleren van het Arbeidsmatchplatform.

Kennisinstellingen begrijpen heel goed dat werknemers niet de standaardopleidingen hoeven te volgen, alleen dat gedeelte wat nodig is voor de uitoefening van hun functie. Zij spelen hierop volop in.

- **Open Hiring**

  Een methode om werkgevers te voorzien van medewerkers die zij in eerste instantie niet kunnen vinden is Open Hiring. Niet de standaardvacatures waar ondernemers al jaren mee werken, maar het kenbaar maken wat de kandidaat moet kunnen en het uitgangspunt dat de kandidaat zelf aangeeft of deze daar toe in staat is. En de eerste die zich meldt, krijgt de baan. Hierdoor openen zich ook markten van kandidaten die niet goed zijn in brieven schrijven of zichzelf '~~te~~ verkopen'. Zo zullen meerdere nieuwe mogelijkheden zich voordoen om ondernemers aan arbeidspotentieel te helpen. Wij zullen ondernemers hiermee in contact brengen, samen met arbeidsmarktpartners zoals UWV, WerkBedrijf en The Economic Board.

Aantrekken en behoud van talent voor de regio

- **International Welcome Centre (Werknaam)**

  Het one-stop-shop regionale centrum waar expats en internationale studenten terecht kunnen met al hun vragen rond dienstverlening van de overheid bouwen we verder uit. We voeren een verkenning uit of een "plusprogramma" bij het 'rode-loper-beleid' gewenst is door werkgevers in de Groene Metropool Regio om internationaal talent aan te trekken en te behouden. Zo wordt het voor ondernemers en kennisinstellingen in onze regio gemakkelijker gemaakt om internationaal talent aan te trekken en te behouden. Bij een positief resultaat volgt het opzetten van het rode loper programma.

- **Talentprogramma Chiptech**

  In 2024 heeft een breed consortium van kennisinstellingen, bedrijven en overheden in de Lifeport Regio Arnhem-Nijmegen een zeer uitgebreid chiptech-talentplan opgesteld met als doelstelling om de komende zes jaar een fors aantal (internationaal) talenten op te leiden voor de chiptech-industrie. De ambitie is om de chipsector een impuls te geven door te investeren in de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt, het ontwikkelen van nieuw en innovatief onderwijs en de om- en bijscholingsstructuur.

- **Talent verbinden aan regionale ondernemers en instellingen**

  Nijmegen heeft de rijkdom van een groot aantal studenten. Deze talenten willen wij graag verbinden aan onze (regionale) economie. Daarom is het belangrijk dat studenten in aanraking komen met het bedrijfsleven. Dit kan middels traineeships, via opdrachten en onderzoeken. Dit vindt plaats o.a. via het Ondernemerslab, en Lifeport@.

- **Stageplaatsen voor álle Nijmegenaren**

  Er is een tekort aan stageplaatsen, zeker ook voor het ROC-studenten. Ondernemers hebben het druk en staan niet altijd open voor alle leerlingen. We gaan verkennen hoe we de verbinding tussen studenten en het bedrijfsleven kunnen versterken en kijken daarbij naar bestaande initiatieven als het Werklab (samenwerkingsverband kennisinstellingen en Werkbedrijf), de stagemakelaars van het ROC en Yuverta en de aanpak die de gemeente Den Haag hanteert.

- **Netwerken stimuleren**

  Nijmegen heeft sterke onderwijsinstellingen in de Radboud Universiteit en de HAN (Hogeschool van Arnhem en Nijmegen). Het ROC-aanbod is groot. De gemeente kan de samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven nog meer bevorderen, bijvoorbeeld door gezamenlijke onderzoeksprojecten te stimuleren.

- **Ondernemerslab**

  Het Ondernemerslab van de HAN is erop gericht om ondernemerschap te stimuleren bij jongeren. Het Ondernemerslab is de fysieke plek waar laagdrempelig de verbinding wordt gelegd tussen bedrijven, onderzoekers en studenten. In het Ondernemerslab kunnen bedrijven en organisaties hun strategisch vraagstuk laten verkennen of business idee laten valideren. Ook jongeren van het ROC kunnen hier terecht. De gemeente Nijmegen is partner in het Ondernemerslab.

- **CITC**

  Het Chip Integration Technology Center levert, naast de verspreiding van kennis op het vlak van chips onder het MKB, een belangrijke bijdrage aan het opleiden van nieuw en bestaand talent en de ondersteuning van nieuwe start-ups.

- **Events ondersteunen**

  Events die bijdragen aan de beleidsdoelstellingen van Nijmegen kunnen rekenen op support. Denk daarbij aan events waarbij de belangstelling voor krapteberoepen wordt opgeroepen bij bezoekers . Dit kunnen studenten, bij- en omscholers of nieuwkomers zijn. Een van de voorwaarden is dat er medefinanciering plaats zal vinden door het bedrijfsleven. Events dienen daarbij te passen in het geheel om techniek en innovatiekracht in Nijmegen te benadrukken en te versterken. De rol van de gemeente is het aanjagen van dit soort events. Als een event eenmaal goed loopt, laten we het los.

- **Meer vrouwen in techniek en ondernemerschap**

  Een grote talentpool die vaak nog buiten beeld blijft bij de krapteberoepen in de techniek zijn de vrouwelijke talenten. Er is nog onvoldoende participatie van vrouwen in de techniekssector. We zien diverse initiatieven gericht op deelname van vrouwen in techniek en ondernemerschap. Het project “Role-it-Out" is een goed voorbeeld en richt zich op het verbinden en betrekken van vrouwelijke werknemers in de techniek.

Leven lang ontwikkelen: van jong tot oud, lopend langs de lijnen van de arbeidsmarkt

We zien dat ieder leeftijdscohort een andere aanpak nodig heeft. En daarom faciliteren en stimuleren wij de volgende projecten die niet alleen gericht zijn op jongeren en studenten, maar ook op waardevolle medewerkers bij de bedrijven. Medewerkers bij bedrijven behouden hun waarde voor de werkgever als zij meegroeien met wat er nodig is. Werkgevers zouden zich bewust moeten zijn van het groeipotentieel van hun medewerkers. We stimuleren de versterking van het blijven leren binnen het MKB.

- **Kansen benutten van robotica en AI**
  Om de productie bij bedrijven te vergroten, zullen werkgevers de kansen van innovaties willen benutten. De verwachting is dat meer robotica en AI gebruikt zal worden. Voor welke beroepen dit effect gaat resulteren is nog niet echt duidelijk. De rol van de gemeente is bedrijven informeren over kansen en mogelijkheden die er zijn. We pakken dit op met onze partners binnen de kennisinstellingen en het bedrijfsleven. Dit doen wij samen met partners zoals het Ondernemerslab.

- **Digital Health Challenge Lab**
  De arbeidsmarkt staat onder druk door de groeiende kloof tussen de vraag naar zorg en ondersteuning, en het aanbod van medewerkers in álle branches. Om die aan te pakken, is een brede maatschappelijke aanpak nodig met actie in de regio. Daarom zullen we verkennen of het Digital Health Challenge Lab een project is wat een oplossing kan bieden. DHCL is een vooruitstrevend open innovatieprogramma dat werkt aan slimme en kostenefficiënte vernieuwingen die ervoor zorgen dat iedereen langer, gelukkig en (meer) zelfstandig thuis kan blijven wonen. DHCL is een samenwerking van organisaties in de cure, care, huisvesting, overheid, onderwijs en onderzoek in Oost-Nederland. We innoveren challenge-based, samen met start-ups, scale-ups en innovatieve mkb’s op drie pilotlocaties in Nijmegen, Arnhem en Wijchen.

- **Regionale arbeidspools**
  Tijdens verdiepingscafé Human Factor kwam naar voren dat er een wens leeft voor regionale arbeidspools. In de zorg zijn al samenwerkingen om door regie te geven aan medewerkers de roosters dekkend te krijgen. We verkennen in samenwerking met WerkBedrijf, UWV en ondernemersverenigingen of er een verdere behoefte bestaat en of we daar een rol met meerwaarde in kunnen vervullen voor andere sectoren.

- **Gemeente Nijmegen als werkgever**
  De gemeente Nijmegen maakt ook zelf HR-visie en ondertussen lopen er verschillende trajecten.
  - Aantrekken van talent: Gemeente Nijmegen heeft relatief minder moeite om personeel aan te trekken. Recruiters benaderen actief bij het onderwijs en via sociale media. Het onboarding programma wordt verbeterd, zodat nieuwe instroom beter landt in de organisatie en de cultuur.
  - Behoud van talent: (en inzet van onbenut talent) wordt gestimuleerd door De Oversteek, een manier om werk binnen de organisatie te verdelen, om een optimale match tussen werk en ambities en talent in de organisatie.
  - Ongezien talent: door het brede diversiteitsbeleid, het oordeelsvrij werven & selecteren, de aanvang die is gemaakt om skillsgericht te kijken wordt talent zo optimaal mogelijk ingezet.
  - De lijn Leven Lang Ontwikkelen wordt vormgegeven door diverse programma's zoals Ambtelijk Vakmanschap, de digitaliseringsslag door iedereen via MS365 te laten werken en natuurlijk de NijmegenSchool.

Actielijn Ecosystemen

Economische netwerken nog beter laten functioneren

Inleiding

Nijmegen heeft sterke werklocaties. De belangrijkste werklocaties in de stad zijn de twee campussen Heijendaal en Novio Tech Campus (NTC) en de bedrijventerreinen TPN-West, De Winkelsteeg, Bijsterhuizen, De Grift/Rietgraaf en Brabantse Poort (zie onderstaande kaart). De werklocaties zijn goed op orde als het gaat om de ruimtelijke inrichting en weginfrastructuur. De leegstand op de locaties is laag (5% frictieleegstand). Er is bij bedrijven vooral behoefte aan kwalitatief hoogwaardige bedrijfsruimte.
De afgelopen 10 jaar is in Nijmegen 61 hectare aan bedrijventerrein uitgegeven. Het gaat dus om rond de 6 hectare per jaar.

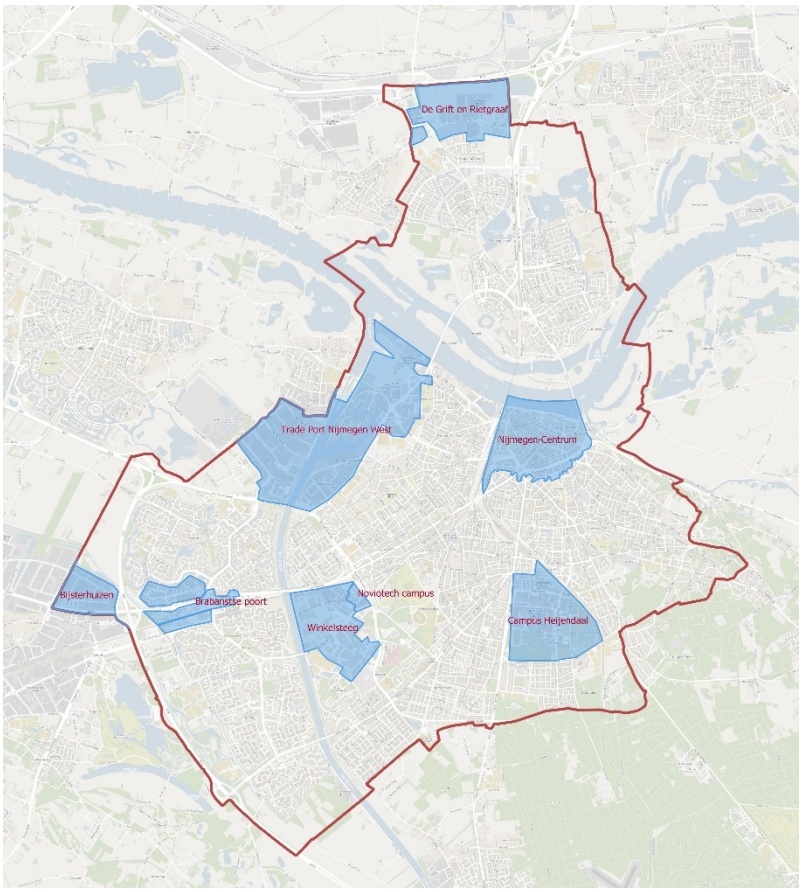

Figuur: locatie van de acht werklocaties in Nijmegen.

Ook de binnenstad van Nijmegen kan worden beschouwd als een belangrijke werklocatie. Het is wat werkgelegenheid betreft de derde werklocatie in de stad. Nijmegen heeft een levendig centrum met ongeveer 1.900 vestigingen die goed zijn voor circa 10.400 banen. Sterke sectoren zijn de horeca, detailhandel, cultuursector en evenementenbranche. Het economische profiel van de binnenstad kent een sterke focus op consumentendiensten, gevolgd door de sectoren dienstverlening en ICT, overheid, zorg en onderwijs.

In onderstaande tabel wordt de grootte van de werklocatie uitgedrukt in het aantal banen en functieniveau op deze werklocaties.

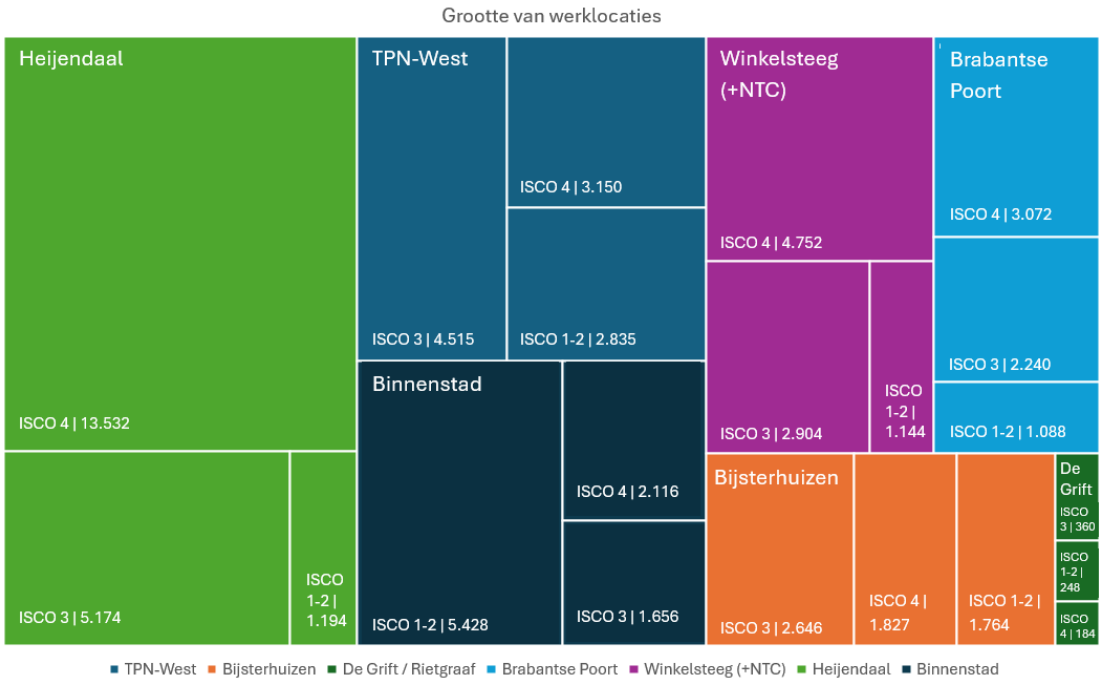

Figuur: grootte van werklocaties, uitgedrukt in aantal werkenden en functieniveau (ISCO). Bron: Werklocatieonderzoek (2024).

Belang

Een sterk ecosysteem draagt bij aan de ontwikkeling en groei van de stad. Bij een sterk ecosysteem gaat het om voldoende fysieke ruimte voor “werk”. En ook om het netwerk tussen bedrijven in de stad te versterken. Het gaat om een sterk vestigingsklimaat voor bedrijven in onze stad. We zetten in op het versterken van de factoren die van belang zijn voor het aantrekken en versterken van bedrijven en hun werklocaties..

Inzetten op de woonopgave én de werkopgave vereist het maken van ruimtelijke keuzes. Van het bouwen van woningen en wegen, tot het zorgen voor goede bedrijfsruimten en kantoren. Van bedrijventerreinen voor het opslaan en verwerken van grondstoffen tot het verbinden van verschillende werklocaties. Voor het zorgen dat sectoren op elkaar aansluiten. Bijvoorbeeld dat de logistiek die wordt gefaciliteerd op bedrijventerreinen ook bijdraagt aan het vraag en aanbod in de stad. Aangezien de stadsgrenzen niet groeien zal aan deze kwalitatieve uitdaging steeds meer aandacht moeten worden gegeven.

De toekomstige ontwikkeling van banen vraagt om ruimte voor economie. De gemeente Nijmegen (en ook de regio) heeft te maken met een grote verstedelijkingsopgave. In de periode tot 2030 worden in Nijmegen 12.700 woningen gebouwd voor 20.700 inwoners (Woondeal 2.0) en tot 2040 komen daar – op basis van het woonbehoefteonderzoek GMR – mogelijk nog 3.800 woningen bij voor 8.800 inwoners. Als Nijmegen ook in 2030 en 2040 een stad wil zijn met aantrekkelijke banen, dan is een evenwichtige economische

ontwikkeling noodzakelijk met arbeidsplaatsen voor zowel praktisch geschoolden als voor theoretisch geschoolden. Door het bieden van voldoende én toekomstbestendige werklocaties kunnen kansen worden vergroot om (jong) talent aan de stad te binden en een goede balans te behouden tussen de samenstelling van de beroepsbevolking in Nijmegen én de regio en het aantal en typen banen. Het bieden van voldoende en geschikte ruimte voor de economische activiteiten is tegelijkertijd een goede basis om het voorzieningenniveau verder te versterken. Denk daarbij aan ov-voorzieningen, het winkelaanbod, culturele instellingen, sportvoorzieningen, woonzorg en onderwijs.

Kiezen voor een strategisch werklocatiebeleid kan op de korte termijn botsen met vastgoedwaarden. Dit kan meer risico voor planontwikkelaars betekenen: woon-meters zijn eenvoudiger verkoopbaar dan werk-meters. Het zal dus niet vanzelf gaan, het is belangrijk dat we als gemeente regie voeren over het gewenste aantal vierkante meters voor bedrijfsmatige functies om niet alleen de woondoelstellingen, maar ook de werkgelegenheidsdoelstellingen in de stad te behalen.

Ambitie

Nijmegen heeft een goede basis aan werklocaties met veel variëteit. De Nijmeegse werklocaties zijn complementair aan elkaar en belangrijke plekken als het gaat om aantal banen. We zetten de komende jaren in op behoud, het versterken en toekomstbestendig maken van onze werklocaties.

Het blijvend aanbieden van goede werkmeters aan bedrijven in stad en regio is van groot belang voor de economische ontwikkeling van de stad. Daarbij gaat het om te zorgen voor een goede balans tussen economische groei en leefbaarheid. De verwachting is dat de vraag van bedrijven naar ruimte op de werklocaties blijft. Voorkomen moet worden dat de markt voor bestaande Nijmeegse en nieuwe bedrijven op slot raakt. We zetten in op kwalitatieve groei.

Voldoende ruimte voor bedrijven is er niet vanzelf. In de afgelopen 10 jaar heeft de gemeente Nijmegen gemiddeld 4 tot 6 hectare aan bedrijventerrein uitgegeven. In regionaal verband is berekend dat op de korte termijn (periode 2025-2028) al een ontwikkelopgave is van minimaal 45 hectare tot maximaal 74 hectare. Dit is exclusief de additionele ruimtevraag voor duurzame energie of circulariteit.

Nu al zien we dat bedrijven op de huidige werklocaties belemmeringen ervaren door de nabijheid van andere functies (met name wonen). Voor bijna alle werklocaties zijn drie thema's van groot belang: herstructureren/herontwikkelen en intensiveren, duurzaam ruimtegebruik en het plaatsen van de juiste bedrijven op de juiste plaats.

Het aanbod aan ruimte op de werklocaties dient aan te sluiten bij de vraag. De vraag naar bedrijfsruimten blijft. Tegelijkertijd is het aanbod in de stad beperkt. Door krapte in het aanbod stokt de doorstroming van bedrijven. De werklocaties zijn best goed op orde en complementair aan elkaar. In totaal 50% van alle banen in Nijmegen zijn op deze werklocaties gevestigd. De overige werkgelegenheid is terug te vinden in de wijken en de voorzieningenstructuur in de stad.

Om blijvend ruimte te kunnen aanbieden, zetten we in op:

- Nieuwe ruimte aanbieden
- Verbeteren van de bestaande ruimte
- Het versterken van de netwerken

Daarnaast kijken we specifiek naar de randvoorwaarden voor bedrijven voor een sterker vestigingsklimaat.

Het realiseren van voldoende ruimte voor economische activiteit in een stad die groeit en steeds verder verstedelijkt is een opgave. Dit wordt concreet in de twee grote ontwikkelgebieden: het Stationsdistrict en Winkelsteeg. De economische ruimte die in deze gebieden is gereserveerd staat onder druk, o.a. door de grote vraag naar woonruimte en netcongestie. Het realiseren van bedrijfsruimten in deze gebieden zorgt voor functiemenging en levendigheid

De vraag naar ruimte op werklocaties neemt ook de komende jaren volgens de prognoses toe. Tegelijkertijd is er in Nijmegen en in de regio sprake van een toenemende druk op de beschikbare ruimte. Voor de komende 10 jaar is de verwachte vraag naar bedrijventerreinen groter dan het aanbod. Het aanbieden van voldoende ruimte wordt steeds meer een vraagstuk dat niet alleen in onze stad, maar in de regio moet worden opgepakt. Dit begint met het maken van afspraken over nieuwe werklocaties en herstructurering/intensivering in het RPW en actief overleg met collega-wethouders in GMR en het Rijk van Nijmegen. Het realiseren van ruimte door herstructurering van bestaande werklocaties is in de praktijk niet eenvoudig.

Acties

Nieuwe ruimte aanbieden

De gemeente investeert in nieuw bedrijventerreinen om de vraag van bedrijven te faciliteren en daardoor de werkgelegenheid te stimuleren. Op de bestaande werklocaties De Grift, TPN-west (Mercuriuspark), Winkelsteeg en de campussen Novio Tech Campus en Campus Heijendaal is nog beperkte ruimte voor nieuwe bedrijven. Daarnaast zijn er “zachte” plannen voor de ontwikkeling van nieuwe meters op de Grift (30 hectare) en het ENGIE-terrein. De nieuwe ruimte op de Grift wordt bestemd voor logistiek, regionaal mkb en lokale bedrijven.

Door de sterke ligging van Nijmegen aan landelijke vervoerscorridors blijft Nijmegen aantrekkelijk voor logistieke bedrijven. Het ENGIE-terrein (30 hectare) biedt ruimte voor de ontwikkeling van ENGIE én is voor circa 12 hectare gereserveerd voor bedrijven in de duurzame energieopwekking diverse (watergebonden) bedrijvigheid.

Met omliggende gemeenten maken we afspraken over nieuw te ontwikkelen werkmeters op bedrijventerreinen en leggen deze afspraken vast in het Regionaal Programma Werklocaties. Ook in het Rijk van Nijmegen vindt afstemming plaats.

- **Ontwikkelen van werklocatie de Grift in Nijmegen-Noord**

  De komende tijd gaat extra aandacht uit naar verduurzamen van de sector en de ontwikkeling van nieuwe meters op de Grift. Belangrijkste vraagstuk is het energievraagstuk. Op de Grift wordt 15 ha bestemd voor XXL logistiek. De overige 15 ha wordt ingezet voor klassiek gemengd, lichte maakindustrie, stadsdistributie en

kleinschalige bedrijven. De ruimte wordt in de markt gezet via een tender. Bedrijven dienen te voldoen aan voorwaarden gekoppeld aan thema's zoals van duurzaamheid, ruimtegebruik, beeldkwaliteit, klimaatadaptie en werkgelegenheid.

Netcongestie raakt ook de Grift. Nijmegen wil deze beperking omzetten in een kans door in te zetten op off-grid scenario's. We willen maximaal gebruik maken van wind en zonne-energie en werken dit uit in een organisatiemodel. Zo wordt de Grift een duurzaam bedrijventerrein waar drie grote kavels voor XXL logistiek worden ingepast in een robuuste groenstructuur waar ruimte gecreëerd kan worden voor wandelpaden en verblijfsplekken voor personeel. In deze verkenning nemen we ook de bestaande bedrijvigheid mee. Nijmegen is een revitalisering gestart met als opgave het vergroenen en verduurzamen van de bestaande bedrijventerreinen op locatie de Grift. Met de bestaande bedrijvigheid en de uitbreiding van de Grift ontstaat op Nijmeegs grondgebied een bedrijvenlocatie van ca 60 ha groot. Samen met Park15 ligt er straks ten zuiden van de A15 een bedrijventerrein van 145 ha.

- **Versterken regionale Knooppunt in Goederenvervoercorridor**

  Nijmegen is in het MIRT-onderzoek en programma Goederenvervoerscorridor aangewezen als “regionaal knooppunt”. Het Topcorridors-programma van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) zet sterk in op ontwikkeling van dit knooppunt. Doel is het vergroten van de doorstroming, het verbeteren overslagmogelijkheden (modal shift) en een meer duurzame ontwikkeling. In het recent vastgestelde “knooppuntplan” staan de ontwikkelingen, die Nijmegen beoogd op het gebied van havens en logistieke terreinen. De belangrijkste projecten/aandachtspunten waar Nijmegen als knooppunt op inzet zijn:
  - Infrastructurele projecten in Afslag/knoop 38
  - Havensamenwerking havens Arnhem, Nijmegen en Tiel
  - Toekomstbestendig duurzaam havengebied
  - Juiste bedrijf op de juiste plek (denk aan watergebonden locaties benutten voor watergebonden bedrijvigheid)

  Daarnaast blijft Gemeente Nijmegen actief betrokken bij de triple helix samenwerkingsverband Logistics Valley (regio Nijmegen) en de Stuurgroep Havens (onderdeel van TPN West).

- **Winkelsteeg ontwikkelen tot sterke werklocatie**

  We werken aan de ontwikkeling van Kanaalzone/ Winkelsteeg. Dit is een focusgebied binnen Winkelsteeg voor extra te creëren woningen en banen in Nijmegen. In Winkelsteeg is al een bestaande werklocatie, waar de komende jaren een woonprogramma aan wordt toegevoegd. Ook worden er nieuwe vierkante meters ontwikkeld met ruimte voor functies als commerciële dienstverlening, stadsdistributie, light industry en smart industry. De ambitie is om met het aantrekken van nieuwe bedrijven 3.000 banen extra banen in Winkelsteeg te realiseren.

- **Afspraken in het Regionaal Programma Werklocaties (RPW)**

  Nijmegen heeft na realisatie van de Grift geen uitleglocaties meer en is afhankelijker van herstructurering en intensivering op bestaande terreinen én van nieuw aanbod in regiogemeenten. In het RPW staan afspraken over zorgvuldig ruimtegebruik, ruimtelijke inpassing en het toekomstbestendig maken van bedrijventerreinen

centraal. Voor de looptijd van het RPW (2025-2028) is er een ontwikkelopgave van 45 hectare tot een maximum van 74 hectare.

Er wordt in het RPW nadrukkelijk rekening gehouden met de principes van brede welvaart. Belangrijke opgaven zijn het klimaat-adaptief maken van bedrijventerreinen, het vergroenen van bedrijventerreinen, de energiecongestie, aandacht voor de huisvesting van arbeidsmigranten en het belang van gezondheid.

- **Huisvesting van arbeidsmigranten**
  Werkgevers en gemeente hebben een verantwoordelijkheid om oog te hebben voor de huisvestiging van arbeidsmigranten. Via het accountmanagement vangen we signalen van ondernemers op. De huisvesting van arbeidsmigranten vergt een regionale aanpak. In het Regionale Programma Werklocaties wordt hierover opgenomen dat eventuele marktinitiatieven passend moeten zijn bij de schaal van de regio/ gemeente. Het is aan de gemeenten zelf om hier planologisch ruimte voor te maken.

Verbeteren bestaande ruimte op de werklocaties

Om ook in de toekomst zeker te zijn van voldoende ruimte voor bedrijven dienen we te investeren in onze bestaande werklocaties. Dat vraagt om een aanpak op verschillende manieren. Intensiveren en herstructureren zijn langdurige en kostbare opgaves. Het begint met in kaart brengen, waar nu ruimte is. Een volgende stap is het juiste bedrijf op de juiste plek: bedrijfsactiviteiten die niet persé op een bedrijventerrein thuishoren, verplaatsen naar een gemengd stedelijk gebied (bijvoorbeeld sportscholen).

Extra aandacht is nodig voor de circulaire opgave. Circulaire economie is een grote ruimtevrager. Voor het inzamelen, repareren en recyclen van materialen is veel ruimte nodig, zowel fysiek als in milieuruimte. In de bouw en GWW (veel opslag in de Oostkanaalhavens) zal meer ruimte zijn voor opslag en verwerking van herbruikbare materialen. Dit kan leiden tot een toename van het aantal faciliteiten voor recycling en hergebruik op bedrijventerreinen.

- **Werklocatiemanagement**
  Aan het ECN is opdracht gegeven de organisatie én het werklocatiemanagement van de aangesloten ondernemersverenigingen verder te verbeteren. Het werklocatiemanagement of parkmanagement wordt momenteel via het Ondernemersfonds vormgegeven. Minimaal zeven werklocaties krijgen jaarlijks subsidie uit dit Ondernemersfonds. Deze subsidie kunnen ze inzetten voor verdere professionalisering. Bijvoorbeeld: het verbeteren van het contact tussen bedrijven en gemeente, het verkrijgen van diensten en goederen die nodig zijn op de werklocaties of het uitwisselen van kennis en informatie tussen bedrijven op de verschillende werklocaties.

  Het ECN onderzoekt of er draagvlak is voor het instellen van een of meerdere Bedrijveninvesteringszones (BIZ). Een BIZ is een afgebakend gebied waar ondernemers samen investeren in activiteiten die het gebied aantrekkelijker, veiliger en economisch sterker maken. Bedrijvenvereniging TPN-West heeft het initiatief genomen voor de eerste BIZ in Nijmegen. Ook de bedrijvenverenigingen van Winkelsteeg en Bijsterhuizen kijken naar de haalbaarheid van een BIZ.

- **Plan van aanpak herstructurering**

  Veroudering van een terrein speelt slechts op specifieke delen van een terrein. Het advies uit het werklocatieonderzoek is om de potentie voor herstructurering inzichtelijk te maken en de mogelijkheid te verkennen van de haalbaarheid van een organisatiestructuur die een herontwikkeling op gang kan brengen. Onze aanpak: het opstellen van werkprofielen per locatie (te beginnen met TPN-west), het opstellen van een uitgiftestrategie, het verkennen van een organisatievorm voor het aanjagen van herontwikkeling en wat daarvoor nodig is.

- **Versterken circulaire invulling werklocaties**

  De transitie naar een circulaire economie gaat grotendeels plaatsvinden op bedrijventerreinen. De circulaire logistieke ketens, de bewerking van materialen en circulaire (maak)industrie vragen ook in de toekomst om milieuruimte die alleen op de bedrijventerreinen te vinden is. Daarbij uiteraard wel lettend op het beperken van omgevingseffecten door innovatieve oplossingen bij bedrijven om geluid, geur en stof zoveel mogelijk te reduceren.

  Circulariteit is nu al een thema dat met voorrang wordt opgepakt (zie actielijn 3 EV). TPN-West heeft daarbij nu al een leidende positie ten opzichte van de andere werklocaties. Het is belangrijk om de kwaliteiten van TPN-West zo optimaal en duurzaam mogelijk te benutten. De juiste bedrijven moeten er de ruimte krijgen. De ambitie is: bedrijven die op basis van een lager milieucategorie ook op een andere werklocatie passen geen voorrang geven als er bedrijfsruimte of een kavel beschikbaar komt. De kosten voor herontwikkeling verschillen per case, dit hangt onder andere af van de aankoopprijs, saneringskosten, type vastgoed, kwaliteit en duurzaamheid van nieuwbouw.

- **Casus TPN-West – raamwerk en pilot**

  TPN-West heeft een belangrijke rol als knooppunt voor circulaire grondstoffen, als logistiek knooppunt en als schakel in het toekomstige energienetwerk. We stellen een “ruimtelijk economisch raamwerk” op voor TPN-west (met o.a een “vlekkenplan”). Dit plan kan als afwegingskader worden gebruikt voor vestigingen in de toekomst.
  De gemeente Nijmegen heeft samen met Oost NL, Provincie Gelderland, de GMR en de gemeenten Arnhem en Harderwijk opdracht gegeven aan STEC Groep voor onderzoek naar een realisatieplan voor intensivering en herstructurering op drie bedrijventerreinen. TPN-West in Nijmegen is één van deze terreinen. Het onderzoek loopt en heeft tot doel de praktische haalbaarheid van de herstructurerings- en intensiveringsopgave inzichtelijker te maken en enkele kansrijke businesscases te identificeren. Met nadruk wordt gekeken naar concrete handelingsperspectieven en instrumenten die ingezet kunnen worden. Uiteindelijk moet het onderzoek handvatten bieden voor een bredere (vervolg)aanpak voor de gemeenten in Gelderland. De APN-locatie is aangemeld via de GMR voor herstructeringsgelden van Rijk en Provincie.

Verbeteren ruimte in de bestaande stad

Nu “wonen” zo nadrukkelijk een opgave is voor de stad, blijft het tegelijkertijd belangrijk om “werken” te behouden. Dat maakt dat het belangrijk blijft om kleinschalige

bedrijfsruimte in te passen in een gemengd stedelijk gebied. Er is voldoende markt; nu nog de plekken waar betaalbaarheid en functionaliteit goed geborgd kunnen worden.
De binnenstad is met haar 1900 vestigingen een belangrijk onderdeel van het ecosysteem. Maar ook de wijken om het centrum heen zijn belangrijk voor de werkopgave. We willen ook in de binnenstad en de wijken de economie stimuleren, voor zover dit aansluit bij een betere leefbaarheid in het centrum en de wijk.

Ook naast de werklocaties zijn nog veel bedrijven gevestigd in de “bestaande stad”. Het gaat dan om plekken bij de stationslocatie(s) voor bijvoorbeeld kantoren, commerciële ruimten in de bestaand buurt- en wijkwinkelcentra en de creatieve broedplaatsen.

- **Meer en betere werkmeters in de Binnenstad**
  Dat de binnenstad van groot belang is voor de werkgelegenheid laat het werklocatieonderzoek zien. Uit dit onderzoek komen aanbevelingen die voortbouwen op de ontwikkelrichting die al in Koers voor de Binnenstad in gang is gezet.

  We willen de binnenstadsfunctie uitbreiden door meer beleving aan te bieden en innovatieve combinaties te maken zoals cultuur met consumentendiensten of nieuwe circulaire concepten (ambacht). Daarnaast willen we meer ruimte bieden voor hoogwaardige en gespecialiseerde werkgelegenheid. We doen dit op de volgende wijze:
  - We stimuleren de komst van flexibele en toegankelijke werkruimtes. Kleinschalige kantoren en coworking-initiatieven spelen hierin een sleutelrol. Twee doelgroepen vragen om specifieke ruimtes: hoogwaardige kenniswerkers, die flexibele kantoren nodig hebben, en kleinschalige maakindustrie en circulaire ondernemers, die productie- en winkelruimte combineren voor zichtbaarheid en interactie. Strategische locaties met goede bereikbaarheid zijn cruciaal, evenals herontwikkeling van bestaande panden. De randen van de binnenstad bieden kansen vanwege ruimte die er nog is. We zetten overigens in op economische functies met een zo laag mogelijk autogebruik, zowel voor werknemers als bezoekers.
  - We sturen op type bedrijvigheid en dienstverlening. Om de binnenstad aantrekkelijk en economisch sterk te houden, is focus op duurzame, innovatieve en creatieve bedrijven nodig. Dit voorkomt een overaanbod in sectoren zoals persoonlijke verzorging. Gericht beleid, zoals acquisitie en aanpassing van het omgevingsplan, kan bijdragen aan een gevarieerd Ondernemersklimaat en de binnenstad versterken als werklocatie.
  - We gaan door met de ingezette lijn in de gebiedsvisie “Koers voor de Binnenstad” om een prettig verblijfs- en belevingsklimaat te behouden en te versterken. Een goede balans tussen werkruimte, horeca, detailhandel en evenementen is cruciaal.

- **Kantoormeters in de binnenstad en stationsomgeving**
  Het recente kantorenmarktonderzoek (STEC Groep 2023) laat zien dat er in Nijmegen nog behoeften is aan nieuwe kantorenmeters. Het gaat daarbij zowel om kantoormeters voor nieuwe bedrijven als om vervanging van bestaande kantoormeters, die niet meer voldoen aan de eisen van de huidige tijd. Vooral de binnenstad en het Stationsdistrict zijn in beeld als het gaat om realiseren van

kantoormeters. We willen de groei van de kantorenmarkt op deze belangrijkste kantoorlocaties faciliteren en willen tegelijkertijd met het aanbieden van kantoormeters om goed ontsloten locaties bijdragen aan de mobiliteitsopgave. Belangrijk is om de parkeernorm voor nieuwe kantoren zo laag mogelijk te houden, liefst nul. Dat is haalbaar gelet op de nabije ligging van trein- en busstation. Dit is nodig omdat er geen ruimte is voor het faciliteren van méér autoverkeer. Het is juist nodig om de huidige hoeveelheid autoverkeer terug te brengen, omdat de ruimte nodig is voor andere functies, groen en openbare ruimte.

Ook de singels, de campussen, de Brabantse poort/Kerkenbos en Station Lent zijn in beeld. We hebben het kantorenbeleid al bijgesteld en nemen deze op in de nieuwe Omgevingsvisie en nieuwe gebiedsvisies. We zetten een (gebiedsgerichte) transformatiestrategie op voor kantoren met slechte energie labels, waarbij we eigenaren van kantoorpanden proberen te verleiden om kantoren om te zetten naar andere functies. Denk bijvoorbeeld aan kantoren op de singels, zoals Oranjesingel en een deel van de Sint Annastraat.

Voor solitaire kantoren in woonmilieus is de lijn dat per locatie en pand moet worden afgewogen of transformatie mogelijk/wenselijk is of niet. In het rapport is hiervoor een als hulpmiddel een afwegingskader transformatie kantoorpanden opgenomen.

- **Sterkere functiemenging wonen-werken**
  Rond de helft van de Nijmeegse werkgelegenheid is gevestigd buiten de 7 werklocatie en de binnenstad. We willen deze werkgelegenheid behouden en mogelijk versterken. Het gaat daarbij om verschillende segmenten:
  - Bedrijven die deel uit maken van de voorzieningenstructuur van de stad. Naast bedrijven in de binnenstad, gaat het om bedrijven in de retail, horeca dienstverlening, gevestigd in fijnmazige voorzieningenstructuur in de wijken.
  - De vele zzp'ers in Nijmegen, die hun bedrijf aan huis hebben.
  - De kleinere werklocaties. Neem als voorbeeld de recent gerealiseerde werklocatie Vasim/NYMA, een werkomgeving in de directe nabijheid van woonwijken.
  - De broedplaatsen.

- **Doorontwikkelen NTC en Campus Heijendaal**
  Nu al ligt de focus in ons economisch beleid op het versterken van het Health en High Tech sector en dat vraagt om extra aandacht voor het ecosysteem op de Noviotech Campus (NTC) en Campus Heijendaal. We zoeken daarbij actief de samenwerking op met de kennisinstellingen, uitvoeringsorganisaties en het bedrijfsleven. Wat is nodig:
  - Doorontwikkeling van de campussen vereist een verdere aanscherping van het inhoudelijke profiel voor typen bedrijvigheid. Daar wordt op dit moment door de campussen aan gewerkt. Voor Campus Heijendaal is samen met de campuspartners (Radboud Universiteit, Radboudumc en Hogeschool van Arnhem en Nijmegen) gewerkt aan een gebiedsvisie. Ook worden met beide campussen stappen gezet om de onderlinge samenwerking te verbeteren en tot een gezamenlijke actieagenda te komen, bijvoorbeeld op het vlak van community management.

- Sterkere en concretere relaties tussen de Noviotech Campus, Campus Heijendaal en de andere werklocaties in Nijmegen en de regio. De campussen zijn de brandpunten voor deze innovatieve ecosystemen, maar ook elders is (productie)ruimte nodig. In het RPW is een aparte paragraaf voor de ontwikkeling van de campussen opgenomen. Arnhem en Nijmegen zijn in de lead bij de doorontwikkeling van de campussen, waarbij nauw samengewerkt wordt met de campusorganisaties, TEB, de Provincie Gelderland, Oost NL en het Rijk. Er is aandacht voor doorschuifruimte voor bedrijven die de campus ontgroeien (eerst in de directe nabijheid van de campus zelf en dan pas op werklocaties in de regio).

Versterken van economische netwerken

Er zijn al vele netwerken in de stad en regio, tussen overheid-onderwijs-bedrijfsleven en rond diverse beleidsvelden op verschillende niveaus. Denk aan de GMR, PFO Economie Rijk van Nijmegen, The Economic Board, het ECN, Logistics Valley, Lifeport@, SMART en IT Nijmegen, Circulaire Raad en de bedrijvenverenigingen op de werklocaties. Ook nieuwe netwerken dienen zich aan: een netwerk rond impact ondernemers (TOSSS) en de Ronde tafel EV2.0 met vertegenwoordigers van ondernemend Nijmegen en de wethouder Economie, Werk en Inkomen.

Het blijven stimuleren van netwerken tussen bedrijven, kennisinstellingen en overheden met de belangrijke sectoren is essentieel. Nijmegen kan zich nog meer profileren door samenwerkingen te bevorderen, bijvoorbeeld via regionale samenwerkingsverbanden en netwerkevenementen.

- **Signalen ophalen via accountmanagement, Ondernemerspunt en het organiseren van bijeenkomsten (afstemmen met ACM)**

  De rol van het accountmanagement is het zichtbaar maken van en het communiceren over de relevante netwerken. Daarnaast kan de gemeente verbindingen stimuleren door het organiseren van bijeenkomsten zoals de Inspiratiesessies, verdiepingscafe's en het faciliteren en ondersteunen van platforms voor kennisdeling. De accountmanagers en het Ondernemerspunt spelen hierin een belangrijke rol. Zij kunnen de verbindingen zien en contacten leggen tussen relevante spelers in de markt. Dat geldt voor contacten van bedrijven in elk stadium, juist ook in de fase van ‘start-up’ en ‘scale-up’.

  Het is belangrijk om informatie die uit de markt komt via de accountmanagers terug te leggen bij andere gemeentelijke afdelingen in de gemeentelijke organisatie zodat kansen en knelpunten geadresseerd kunnen worden op de juiste plek. Het gaat om afdelingen als bijvoorbeeld Werk en Inkomen, Mobiliteit en Stadsbeheer. Mobiliteit heeft bijvoorbeeld beleid op stadshubs en parkeren met als doel minder verkeersbewegingen, waardoor betere doorstroming van noodzakelijk verkeer en een prettige leefomgeving met schone lucht.

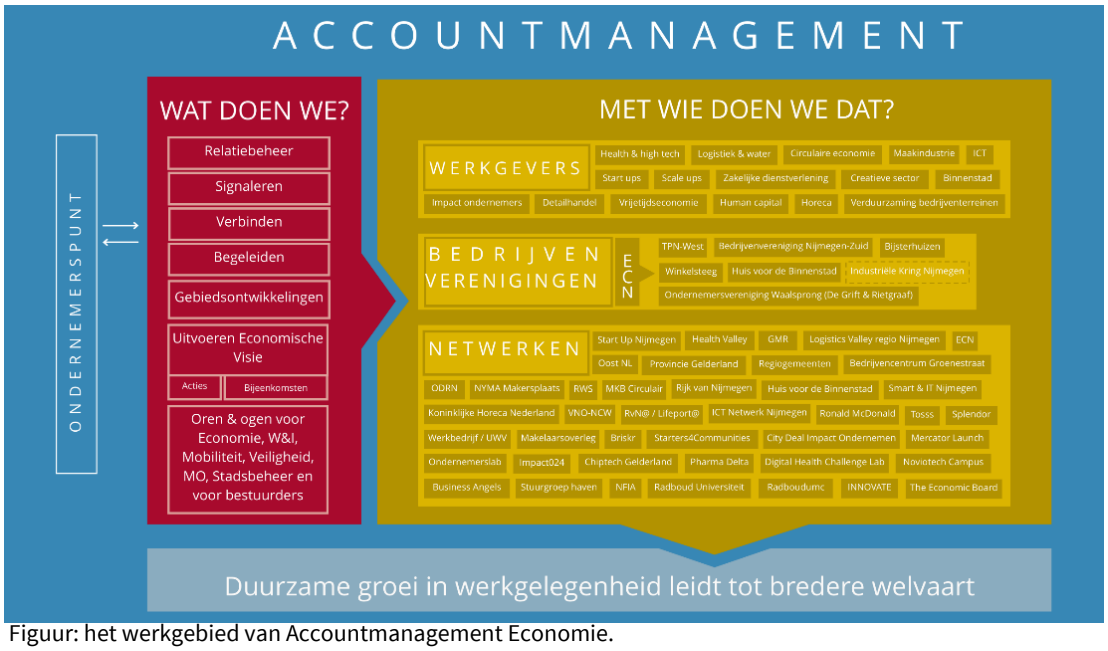

Figuur: het werkgebied van Accountmanagement Economie.

- **Samenwerking met andere overheden – bijvoorbeeld Havensamenwerking Nijmegen- Arnhem- Tiel**

  Samenwerking met andere overheden is noodzakelijk om voorbereid te zijn op bovenregionale ontwikkelingen zoals: bereikbaarheid en toekomstbestendige infrastructuur en klimaatverandering. Specifiek voor de havens is een samenwerking met Arnhem, Tiel en Nijmegen en de provincie. Om samen te werken op deze thema's.

- **Logistics Valley**

  Logistics Valley is een triple helix samenwerkingsverband tussen overheid, onderwijs en bedrijfsleven in Gelderland. Nijmegen neemt deel aan deze bovenregionale samenwerking tussen logistieke hotspots, opgezet om de economische ontwikkeling langs de Gelderse corridor te stimuleren door versterking van logistieke activiteiten. Door intensiever samen te werken en actief kennis te delen, verbeteren we het logistieke ecosysteem. In Logistics Valley werken de volgende drie regionale hotspots samen: Rivierenland, Nijmegen en Achterhoek/Liemers. Samen dragen ze bij aan de brede welvaart voor de Gelderse corridor vanuit vier inhoudelijke prioriteiten: Arbeidsmarkt en onderwijs, duurzaamheid en innovatie, toekomstbestendige sector en ruimtelijke kwaliteit. De investeringen in en uiteindelijke uitwerking van deze projecten vraagt nauwe samenwerking tussen het rijk, regionale overheidsinstanties, bedrijfsleven en onderwijsinstellingen. Zowel Nijmegen als Tiel zijn beide ook door het ministerie benoemd als bovengemiddeld knooppunt in de Oost-corridor.

Randvoorwaarden vestigingsklimaat op orde

- **Goed bereikbare werklocaties**

  Sterke werklocaties met werkgelegenheid voor alle opleidingsniveaus vraagt om nóg betere bereikbaarheid van deze werklocaties. Dit vereist samenwerking binnen de

gemeente en ook samenwerking met andere overheden, externe marktpartijen en kennispartners.

De ambitie vanuit het mobiliteitsbeleid is het zoveel mogelijk voorkomen van korte ritten in de stad en bewoners uit Nijmegen te stimuleren om te kiezen voor aan andere vervoerswijze dan de auto. Dat geldt ook voor de werknemers op de werklocaties. Om dit te bereiken hanteert de regio de" Werkgeversaanpak" van Slim en Schoon Onderweg onder penvoering van de Groene Metropoolregio.

Een goede infrastructuur is cruciaal voor het vestigingsklimaat. Nijmegen moet blijven investeren in fysieke infrastructuur (wegen, fietspaden, binnenhaven, openbaar vervoer). De infrastructurele projecten in het knooppuntenplan zijn hier een voorbeeld van. Ook de ov-bereikbaarheid van de werklocaties vraagt om inzet. De gemeente kan hierin een belangrijke rol spelen door samen te werken met vervoersmaatschappijen en investeringen in infrastructuur te prioriteren en door te lobbyen.

Voorbeeld van gezamenlijk optrekken is de lobby richting RWS samen met TPN-West in verband met gebrekkige werking van het Sluiscomplex Weurt bij get belangrijke Maas-Waalkanaal. Deze sluis is van groot belang voor de scheepvaart en voor het verder mogelijk maken van de modal shift (van weg naar water). Een ander voorbeeld is de realisatie van Knoop 38, waar we inzetten op het vergroten van de infrastructurele capaciteit rond De Grift en Park15.

- **Een goede energievoorziening voor bedrijven**
  De kwetsbaarheid van het stroomnet is een feit. Grote aansluitingen lijken komende jaren onmogelijk door netcongestie (zie actielijn 3 Duurzaamheid). Duurzame energievoorziening is een belangrijke factor voor bedrijven. De (door)ontwikkeling van werklocaties ondervindt hinder van drukte op het stroomnet, in ieder geval tot 2030. Uitbreiding van bedrijven die verder gaat dan hun gecontracteerd elektriciteitsvermogen, of aanleg van nieuwe bedrijventerreinen (zoals De Grift) is daarmee op dit moment alleen mogelijk als het netneutraal is.

  Eind 2023 maakte netbeheerder TenneT de resultaten bekend van het congestieonderzoek op het hoogspanningsnet. In Gelderland blijkt geen extra stroomcapaciteit beschikbaar voor nieuwe aanvragen voor grootverbruikers (lees bedrijven) tot 2030. Dit kan individuele bedrijven belemmeren bij uitbreiding, verhuizing en/of het elektrificeren van bestaande bedrijfsprocessen. Uit informatie van TenneT blijkt dat het maken van collectieve afspraken om te komen tot smart energyhubs voor bedrijven in zeer beperkte mate mogelijk is. . De komende tijd wordt meer duidelijk in hoeverre maatwerkoplossingen mogelijk zullen zijn. In een gemeentelijk Masterplan Netcongestie wordt de netcongestie verder in kaart gebracht, met oplossingen en keuzes.

- **Heldere procedures rond regelgeving**
  Uit onderzoek van VNO NCW Midden eind 2024 blijkt dat het merendeel van de ondernemingen (86%) in meer of mindere mate te maken heeft met regeldruk. Regeldruk wordt vooral ervaren door regels die op landelijk niveau gelden, maar ook

regels van uitvoeringsinstanties als het UWV en omgevingsdiensten en gemeentelijk geldende regels.

Heldere en snelle communicatie kan mogelijk al druk bij ondernemers wegnemen. De Gemeente Nijmegen vindt het belangrijk dat ondernemers adequaat geholpen worden met ontwikkelplannen. We onderzoeken de mogelijkheden om de klantreis van de ondernemer in kaart brengen waarna we kijken naar de verbeterpunten die we kunnen doorvoeren binnen onze invloed van onze dienstverlening.

De afgelopen tijd is hier al binnen de gemeente op ingezet: de opzet van de Omgevingstafel, de inzet van accountmanagers en Ondernemerspunt, het opzetten van loketten voor Ondernemers (zero emissie zones) en een meer transparantere werkwijze van de ODRN. Verder verbeteren kan altijd. Bijvoorbeeld: Heel veel van het succes van (nieuwe) projecten bij bedrijven wordt mede bepaald door de taken van de ODRN: vergunningverlening, toezicht en handhaving. De ODRN mag worden uitgedaagd meer gebruik te maken van de kennis die er bij bedrijven is.

Bijlage 1. Signalen uit de werkbezoeken

De wethouder en accountmanagers hebben tijdens hun werkbezoeken bij bedrijven aandachtspunten opgehaald als input voor het nieuwe uitvoeringsprogramma. De aandacht en waardering van een bestuurder tijdens werkbezoeken wordt zeer gewaardeerd door ondernemers. Ondernemers laten merken zich daardoor meer gezien te voelen als werkgever voor de regio Nijmegen.

Algemeen

- Groei van de aandacht van bestuurders, i.c. m.n. de wethouder EZ wordt erg gewaardeerd. Ondernemers ervaren een luisterend oor en alleen daarmee al erkenning van de uitdagingen waarmee zij elke dag te maken hebben (waaronder erg lange en onvoorspelbare gemeentelijke procedures). Deze aandacht leidt tot meer betrokkenheid en een beter ecosysteem.
- De onderwerpen die worden besproken met de wethouder zijn zeer gevarieerd en mede afhankelijk van de economische positie van het bedrijf, technologische ontwikkelingen waar het (in de wet- en regelgeving) tegen aanloopt, de toekomststrategie maar beginnen bijna altijd bij de (Nijmeegse) ontstaansgeschiedenis. Daar wordt met trots over verteld. In een presentatie en bij een rondleiding door het bedrijf. Belangstelling over en weer in het bedrijf en vaak ook in (het ontstaan van) persoonlijk contact is kenmerkend voor de werkbezoeken.
- Door de werkbezoeken krijgen we de signalen die worden doorgegeven aan onze beleidsafdelingen. Daardoor komen praktische realistische situaties op de kantoorvloer terecht waardoor beleid voor iedereen verbetert. Er worden verbindingen gelegd met andere bedrijven, met onderwijs, met andere overheden of instellingen en met andere collega's de gemeente.
- Ondernemers wijzen op het regionale ecosysteem. Hun bedrijfsvoering houdt niet op bij de gemeentegrens. Bedrijven bieden directe werkgelegenheid voor de stad en ook veelal indirecte werkgelegenheid omdat er veel wordt samengewerkt met lokale en regionale bedrijven.

Logistiek

- *Energie*: Bij bedrijven met een grote logistieke component wordt gesproken over de kwetsbaarheid van het stroomnet. Het maximum is in veel gevallen bereikt en de ondernemer volgt op de voet de kansen die er komen te liggen op het gebied van smart energy hubs of meer mogelijkheden om lokaal energy op te slaan. Ondernemers voorzien dat er in de toekomst mogelijk 'nee' moet worden gezegd tegen opdrachten omwille van beperkte stroom en onvoldoende geschikte medewerkers.
- *Verduurzaming*: Het verduurzamen van het wagenpark komt altijd ter sprake. Waarbij het gaat over de investeringsmogelijkheden van het bedrijf, de onzekerheid bij het berekenen van businesscases (restwaarde van elektrische voertuigen onbekend) laadinfrastructuur en de invoering van de Zero Emissie Zones.
- *Ruimte:* Druk op ruimte wordt ervaren, maar bij gebrek aan ruimte wordt er geroeid met de riemen die er zijn. Bij huren waar het kan dicht in de buurt van het bestaande bedrijf. Komt niet ten goede aan efficiency en verduurzaming. Als men wil verplaatsen moet dat binnen een redelijke afstand zijn in verband met behoud van alle medewerkers daarnaast moet het nieuwe te betrekken pand voldoen aan duurzaamheidseisen.

- *Arbeidsmarkt*: Talent is in veel gevallen nog net genoeg aanwezig. Men ziet steeds meer mensen de pensioenleeftijd naderen en er wordt gewerkt aan opleiden in huis en extern werven. Bedrijven hebben ook contacten met onderwijsinstellingen om stagiaires enBBL'ers in hun bedrijf op te nemen. Een korte werkweek lijkt de norm bij de nieuwe instroom. De druk is hoog op het huidige bestand medewerkers en het is niet zelden dat ondernemers op de stoel van de planner moeten zitten. Er gaat aandacht uit naar het behoud van medewerkers door teambuilding events, opleidingen en vrijdagmiddagborrels om familiegevoel te verhogen zodat mensen graag naar kantoor komen. De personeelskosten zijn gestegen in 2024 wat een grote druk legt op het bedrijven.
- *Vergunningen*: Er wordt gesproken over lange wachttijden bij het verstrekken van vergunningen en ambities van de overheid die gestapeld worden waardoor er tegenstrijdige regels lijken te zijn (EU, NL). Regeldruk wordt als hoog ervaren. Er zijn veel verschillende subsidies waardoor ondernemers aangeven door de bomen het bos niet te zien. Eenvoudigere communicatie zou helpen. Onduidelijkheid van regels is vooral lastig in praktische bedrijfsvoering. Aanbestedingsregels worden door lokale bedrijven soms als ingewikkeld en onredelijk gezien waarbij gemeente gebonden is aan EU-wetgeving.
- *Bereikbaarheid:* Havenbedrijven willen graag vanzelfsprekend graag meer vervoeren over water, zoals ook het Rijk wenst (modal shift impuls). Echter storen zich aan de gebrekkige infrastructuur zoals het niet goed werken van de sluizen met hoge kostenposten en negatieve impact op de luchtkwaliteit. RWS is hier meer bezig maar het duurt te lang. Er zijn zorgen geuit over de bereikbaarheid van de werklocaties, met nadruk rondom Nijmegen Noord, Knoop 38 in verband met ontwikkeling van de Grift. Belangrijk voor het vestigingsklimaat van deze werklocatie.

Creatieve sector

- Ruimte: bij bedrijfsbezoeken wordt vaak aangegeven dat ondernemers behoeften hebben aan ruimte: meer ruimte voor broedplaatsen en betaalbare plekken voor creatievelingen.
- Dienstverlening: Ondernemers zijn toch ook nog niet bekend met het feit dat de gemeente een Ondernemerspunt en accountmanagers heeft die hen op weg kunnen helpen. Veel ondernemers lopen tegen de regelgeving/(on)mogelijkheden bestemmingsplan aan. Er is veel ongenoegen over de dienstverlening vanuit de ODRN. Vergunningprocessen duren veel te lang en zijn erg kostbaar.
- Organiserend vermogen: Er is vanuit (vooral startende) ondernemers erg veel behoefte aan elkaar ontmoeten en netwerken. En dan niet tijdens grote bijeenkomsten maar meer één op één contact met de juiste partijen. Inzet van accountmanagement kan bij dit laatste een oplossing zijn.
- Stimuleren starters: veel positieve reacties over het feit dat zowel de wethouder economie als alle accountmanagers partner zijn bij StartUpNijmegen en ondernemers hier heel laagdrempelig een afspraak mee kan maken. Vaak vragen over financiering/subsidie voor startende bedrijven.
- Excelleren: vaak verbazing bij ondernemers over welke prachtige bedrijven er allemaal in Nijmegen zijn. We zijn te bescheiden. Mogen meer uitdragen wat er hier allemaal gebeurt en welke bedrijven hier allemaal gevestigd zijn.

Horeca en detailhandel

- Verbeterpunten binnenstad: De Binnenstad wordt gezien en ervaren als de "huiskamer" van de stad en is continue in beweging en aan verandering onderhevig. Onderwerpen die ondernemers naar voren brengen:
    - Overlast door personen. Het gaat dan met name om winkeldiefstal en het gevoel van onveiligheid voor ondernemer en bezoekers aan de binnenstad.
    - Vergunningen: de lange doorlooptijden)
    - Personeelskrapte: behoud van talent en het aantrekken van nieuw talent
    - Gestegen (grondstof) prijzen
    - Verrommeling van de openbare ruimte

    We pakken deze onderwerpen op: bv de "hotspotaanpak" vanuit het programma Veiligheid en de vergroening en herinrichting van de binnenstad vanuit het traject rond " Koers voor de Binnenstad".

De werkbezoeken worden enorm gewaardeerd door de bedrijven waar we langs gaan, men voelt zich gehoord en erkend als werkgever. Daarnaast leveren zij input op voor aanscherping van bestaand en ontwikkeling van nieuw beleid. De gesprekken leveren nieuwe inzichten op waarbij het leggen van dwarsverbanden (Overheid, Onderwijs, Ondernemers) en ook het wijzen op eigen verantwoordelijkheid ter sprake komen.

Startups en scale-upss

- Thema's bij gesprekken: Huisvesting, 2) Human Resources 3) strategie van het bedrijf/professionalisering management, 4) Financiën/financierring, 5) verduurzaming en 6) netcongestie.
- Bij scale-ups (met veel groeipotentie in werkgelegenheid) zijn huisvesting, HR, professionalisering en financiering de belangrijkste onderwerpen.
- *StartUpNijmegen:* bij starters is strategie van het bedrijf/professionalisering management het belangrijkste onderwerp: is er vraag naar jouw product/dienst en is het ondernemerschap op orde om dat te bereiken.
- *Participatie*: gesprekken zijn vormen van participatie waaruit beleidsinput kan worden gehaald. Een mooi voorbeeld: ruimte voor kantoren. De behoefte aan kantoren kwam naar vorens tijdens de bedrijfsbezoeken. De behoefte die ondernemers uitspraken hebben we laten verifiëren en onderbouwen met een rapport. Dit heeft tot een raadbesluit tot meer kantoorontwikkeling geleid. Inmiddels is dit onderwerp geland in de projectgroepen van o.m. het Stationsdistrict en Winkelsteeg.

Een bedrijventerrein onder de loep: TPN-west

- *Ruimte om te ondernemen:* Dat gaat van fysieke uitbreidingsruimte op locatie tot benodigde milieuruimte (in de hogere milieu categorieën) en het vertrouwen in elkaar (gemeente, omgevingsdienst ODRN en het bedrijf) om zaken (in vergunningen) geregeld te krijgen.
- *Innovatie*: gesprekken over het ontwikkelen en implementeren van nieuwe ideeën, producten of diensten. Dwarsverbanden zien met andere ondernemers/bedrijven of instellingen
- *Human Capital:* Beeld van het bedrijf en de werknemers. Grote BV of familiebedrijf. Ontwikkeling directe en indirecte werkgelegenheid. Specialisatie en opleidingsfaciliteiten. Behoefte personeel en link leggen naar het Werkbedrijf.

- *Circulaire economie:* over afvalverwerking, recycling, maatschappelijk verantwoord ondernemen: ruimte voor hogere milieucategorieën. Samenwerking in de keten met lokale en regionale bedrijven. Circulaire transitie is ook ruimtelijke transitie.
- *Energietransitie:* netcongestie (problematiek of niet), ontwikkeling naar een Smart Energy hub al dan niet samen met de bedrijvenvereniging TPN-West, aansluiting warmtenet met de ARN
- *Klimaatadaptatie:* vergroening van de kavel, aanpassing aan pand in relatie tot de omgeving
- *Rol en lidmaatschap bedrijvenvereniging TPN-West:* Gevoel bij duurzame onderwerpen van de Green deal TPN-West.

Impact Ondernemers

- Ruimte: bij bedrijfsbezoeken wordt vaak aangegeven dat ondernemers behoeften hebben aan meer ruimte om te kunnen ondernemen. Omdat Impactondernemers graag samen lokaal werken, zou het heel fijn zijn als er geclusterde werkruimte beschikbaar zou komen. In het centrum, omdat er onder deze ondernemersgroep ook veel ambacht/maakindustrie is.
- Dienstverlening: Impactondernemers die zich bezighouden met arbeidsparticipatie voelen veel afhankelijkheid van de sector waarvan zij mensen voor arbeidsmatige of ontwikkelingsgerichte dagbesteding krijgen. Vanwege de schaalgrootte werken zij vaak als onderaannemer. De vergoeding voor kosten voor begeleiding blijft achter op de kostprijs, ook vanuit regelgeving over de vergoeding rondom no-show etc.
- Organiserend vermogen: Er is vanuit Impact ondernemers een grote behoefte om met elkaar te leren en te werken aan gezamenlijke vraagstukken. Impact024 is als netwerkplatform gestart voor alle impactondernemers. TOSSS is gestart zodat Impactondernemers die middels arbeidsparticipatie produceren, zich gezamenlijk kunnen presenteren en verkopen om meer aan de SROI verplichtte bedrijven te kunnen leveren.
- Stimuleren impact ecosysteem: Omdat dit ecosysteem nog moet worden opgestart, zijn de impactondernemers lerend en vragend. Zij zijn blij dat de gemeente deelneemt aan de citydeal Impact Ondernemen, zodat de leercurve sneller doorlopen kan worden.
- Excelleren: In Nijmegen is een mooie groep impactondernemers, actief op de transitiegebieden Voedsel, Duurzaamheid/Circulariteit, arbeidsparticipatie. Nijmegen was geen koploper, maar wordt door andere steden gezien als een stad en regio waar in een korte tijd veel bereikt wordt.

Zorgsector

- Er vindt een verkenning plaats om te onderzoeken of Accountmanagement zin heeft binnen de Zorgsector. Vanuit het sociaal domein zijn er vaak al contacten, bijvoorbeeld vanuit contractmanagement of Sociale Basis.
- Besturen van de diverse Zorgorganisaties (Jeugd, OuderenZorg) waarderen het contact, en de ingang binnen de gemeente.
- Human Capital: Binnen de Zorg is het nu al voelbare tekort een grote zorg. Er zijn verschillende netwerkorganisaties zoals Noël, die de samenwerking in de gezondheidszorg op het gebeid van Zorg en Welzijns in de regio versterkt. Nonna doet dit voor de ouderenzorg en leergroep Moderne Devotie, Praktische Wijsheid ism Talis

als woningcorporaties. Binnen deze netwerken worden met stakeholders diverse proeftuinen opgezet en programma's voor oplossingen op het gebied van wonen, welzijn en zorg.

- Duurzaamheid: Veel Zorginstellen verduurzamen gebouwen. Maar binnen de werkelijkheid van de dubbele vergrijzing komt het vraagstuk rondom Inco dubbel naar voren. Voor verzorgenden is tijd en gemak van groot belang. Dit vormt een vraagstuk waar de gemeente een rol in kan spelen om dit logistieke vraagstuk verder te brengen. Ook mobiliteit wordt besproken. Veel medewerkers werken in nachtdiensten of werken over locaties heen. Dat vergt extra ondersteuning van de gemeente om hier een verandering tot stand te brengen.
- Innovatie: Binnen de Zorg vindt enorm veel innovatie plaats om inwoners langer veilig thuis te laten wonen. Het project Digital Health Challenge Lab zal ook vraag-gestuurde innovatie verder brengen. Buiten de technische innovatie is ook de transitie hoe naar Zorg kan worden gekeken. Nog steeds worden er veel te veel indicaties opgegeven, terwijl de Zorg toegankelijk moet blijven voor de meest kwetsbaren. Dat betekent ook keuzes maken. De transitie is de beweging te maken dat je met bijna alle ziekten thuis kunt zijn (en soms tijdelijk elders voor herstel oid). Dat betekent dat er een infrastructuur nodig is in voorzieningen. Daarmee blijft het Zorgpersoneel voorbehouden aan de (steeds zwaardere) zware clientgroepen, mensen met een gemiddelde levensverwachting van half jaar tot een jaar. Helaas zijn de geldstromen nog ingericht op Zorg en niet op Preventie. Welke rol kan de gemeente hierin spelen?

Kennisinstellingen

- Ook met kennisinstellingen zijn er diverse contacten op diverse gremia en ook hier is een verkenning gestart of accountmanagement van toegevoegde waarde is voor kennisinstellingen.
- Kennisinstellingen zijn zeer betrokken binnen de gemeente en participeren vaak in diverse projecten. Kennisinstellingen zijn ook van groot belang voor de Human Capital programma lijn "aantrekken en vasthouden van talent" en hiermee een onmisbare schakel voor een goed vestigingsklimaat voor ondernemers. Er lopen ook diverse projecten om talent te verbinden aan de regio.
- Door het besluit van het kabinet om te bezuinigen, worden er opleidingen geschrapt. Er komen al minder studenten, er komen ook minder internationale studenten. Dit betekent onrust bij onderzoekers en docenten en ook al verloop. Kennisinstellingen richten zich meer op LLO als belangrijke doelgroep (de werkenden, de zij instromers). Daarmee komen zij soms ook in strijd met de commerciële aanbieders. Bij de formele opleidingen moeten geldstromen strikt gescheiden zijn om valse concurrentie te voorkomen. Dat staat samenwerkingen soms ook in de weg.

Bijlage 2: Bronnen

We hebben bij het opstellen van de EV 2.0 gebruik gemaakt van diverse onderzoeken en beleidsnotities:

- We hebben Buck Consultants International gevraagd om mee te denken bij de opzet van de EV 2.0 (aanpak, thema's en actielijnen).
- Een nieuwe Monitor Ondernemersklimaat: Aan de onderzoeksafdeling O&S van de gemeente Nijmegen hebben we gevraagd om nieuwe Monitor Ondernemersklimaat op te stellen. Op basis van een uitvraag aan Nijmeegse bedrijven meten we de kwaliteit van het Ondernemersklimaat in de stad. Deze monitor is als bijlage toegevoegd
- Actuele onderzoeken en beleidsproducten:
    - actuele onderzoeken en beleidsproducten van de gemeente, zoals het kantorenonderzoek "waar een wil is, is een weg" (Adviesbureau Stec Groep 2023) en het onderzoek naar werklocaties (Buck 2024 en Stec 2025). We hebben een werklocatieonderzoek voor de Binnenstad laten uitvoeren (Stec 2024)
    - Landelijke onderzoeken zoals Het Rabobank rapport Lifeport 2.0.
    - Beleidsdocumenten, zoals Ruimtelijk Economische Verkenningen van het Ministerie van Economische Zaken (2024), het Gelders Programma "Ruimte voor Economie" van de Provincie Gelderland (2024) en het strategisch plan "Brede welvaart en innovatie in Lifeport Regio Arnhem Nijmegen" van The Economic Board (2024).
- Samenwerking met de kennisinstellingen in de stad: Via de City Deal Kennismaken hebben we studenten van de Radboud Universiteit en HAN het traject rond de EV 2.0 betrokken. Met de City Deal Impactondernemers verkennen we de mogelijkheden om het Ondernemersklimaat voor impactondernemers te versterken.

